P132H

Н. Груић
ПРИ
МЋТБО
НА
Н. ЗАВЋТ
1847

У.Б.

Ц 615
720
Р 1324
2827

ПРИМѢТВЕ

Никанора Групћа, Архімап. Кувеж.

НА ПРЕВОДЪ

НОВОГА ЗАВѢТА,

КОИ Є

ГОСП. ВУКЪ С. КАРАЦИЋЪ ПИСАО,

И У БЕЧУ У ШТАМПАРІИ ІЕРМЕНСКОГА МОНАСТИРА ПЕЧАТАО

1847.

П615/720
УНИВ. БИБЛИОТЕКА
N. И. Бр. 727
533
СN

ПРИМѢТВЕ

Піканора Грунїа, Архімандріта Кувеждинскога,

НА ПРЕВОДЪ

НОВОГА ЗАВѢТА,

КОИ Є

ГОСПОДИНЪ ВУКЪ С. КАРАЦИЋЪ ПИСАО,

И У БЕЧУ У ШТАМПАРИИ ІЕРМЕНСКОГА МОНАСТИРА ПЕЧАТАО

1847.

СРПСКИ СЕМИНАР
УНИВЕРЗИТЕТ

У ВЕМУНУ,
КНЬИГОПЕЧАТНЯ І. К. СОПРОНА.
1852.

Збогъ тога, што со дѣло ово у штампаріи дуже морало задржати, изоставляю се имена пренумеранта, да бы тако само што скоріе могло изићи на свѣтъ.

ПРИМЋТВЕ

на Преводъ Новога Завѣта, кои є г. Вукъ Стеф. Караџићъ писао, и у Бечу у Штампаріи Іермепскога Монастира 1847. печатао.

„Свето Јеванђелије“

„Јеванђелије.“ Може быти да и тако изговара гдѣгодь простъ Народъ ову грчку рѣчь *Ἐυαγγέλιον;* али простый Народъ говори и „Еванђелѣ,“ „Ванђелѣ,“ и „Евангелѣ,“ и можда іоштъ како и другачіє. Онай, кои преводи, ако задржава рѣчь изъ туђегъ єзыка, као што є овдѣ задержана, а у употребляваню исте рѣчи равна се по ономе, као што ю простъ Народъ изговара, онда мора изабрати ону форму, коя є пореклу рѣчи найближа, а притомъ и свойству єзыка, на кои преводи, найболѣ одговара. — По овоме правилу можда бы „Еванђелѣ“ найболѣ было, єръ у Грчкомъ ніє съ почетка Је, а Србльи немаре за ије на свршетку рѣчи. — Али кадъ є већъ употреблѣно на краю рѣчи ије могло се задржати и съ почетка Е, па бы было Еванђеліе, коє бы Грчкомъ и Славенскомъ одговарало. А овако нити се може рѣчи да є Грчки, нити Славенски, нити Србски; него є нешто са свимъ друго, чему є тешко име погодити. —

Отъ Матѳеа.

ГЛАВА I.

Стихъ 1. „Племе Исуса Христа, сина Давида Аврамова сина.“

„Племе Исуса Христа“ — то управо значи: породица Исуса Христа. — Кадъ се каже племе овога или онога, онда се увѣкъ узима онай, о коме се каже, да є нѣгово племе, за стабло или за родоначелника племена, а нѣгово племе зову се они, кои одъ нѣгъ произилазе; н. п. кадъ се каже: племе Іаковлѣво, разумѣваю се они, кои одъ Іакова произлазе, и то є правый, и првый смысао те рѣчи; — а значи кадикадъ предке и потомке и све гране родбине са стране, али онда се мыслимъ у множественоме числу додае име стабла, н. п. племе Васоевића. — Овдѣ се именуе Іисусъ Хрістосъ: дакле онъ се мора узети за стабло племена; єръ се каже, да є племе нѣгово; тако овай преводъ наводи насъ на ту мысао: да сви они, кои се до 16. Стиха брое, произилазе одъ Іисуса, и да су потомцы Іисусови. — Но ако то и небы помысліо нитко сбогъ тога, што се одма додае „сина Давида,“ а сынъ спада међу потомке, а не међу предке; може друго што помислити, т. є. то, да є Іисусъ имао жену и дѣцу, кадъ се о нѣму каже да є имао племе. — У тексту стои: „книга родства Іисуса Хрїста — *Βίβλος γενέσεως* — liber generationis,“ то значи по моме мнѣнію, „порекло Іисуса Хріста,“ или „кньигу порекла Іисусова,“ т. є. одъ кога племена Хрістосъ по човечеству произлази, а то ніе „племе“ нѣгово. — „Сина Давида Аврамова сина.“ — Ово є преведено противу яснога смысла

св. Писма. — У Мойсею I. Гл. 17, С. 5. говори Богъ Авраму: „И нєнарєчєтсѧ ктомꙋ имѧ твоє Аврамъ, но бꙋдєтъ имѧ твоє Авраамъ, ꙗкѡ Отца многихъ ꙗзыковъ положихъ тѧ.“ и неће се звати одсада име твоє Аврамъ, но бытће име твоє Авраамъ, єръ за Отца многи Народа поставихъ те; и гдѣ се годъ послiе тога споминѣ у Старомъ, и Новомъ Завѣту свагдѣ се пише Авраамъ нити се може другачiє писати, єръ є онъ одъ Аврама постао Авраамъ. — И я мыслимъ, кадъ є задржано у преводу кодъ „Наасона“ два а, и кодъ „Вооза“ два о, кое нiе Богъ тако назвао; зашто нiє задржано и кодъ „Авраама“ два а, кога є Богъ тако назвао. А то ништа несмета, што у нашемъ народу има то име „Аврамъ,“ єръ друго є Аврамъ, а друго є Авраамъ, и у овомъ тексту ово є последнѣ требало задржати, ма да се нитко тако кодъ насъ незове.

С. 18. край: „Нађе се да је она трудна од Духа Светога.“ Ове рѣчи недоликую ондѣ, гдѣ се говори о Матери божiой, о Духу Светомъ, и о Сыну божiємъ; — нашъ народъ неизражава се тако ни онда, кадъ о своимъ тимъ околностима говори, а опетъ зато зна шта говори. — У тексту стои: „ѡбрѣтєсѧ имꙋщи во чрєвѣ ѿ Дꙋха свѧта.“ „εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.“ „inventa est in utero habens de Spiritu sancto.“ То се могло тако и у Србскомъ преводу рећи: нађе се да има у утроби одъ Духа Светога. — Ово бы быо правый преводъ и небы тако застиђивао ни онога, кои чита, ни онога кои слуша. —

С. 19. „А Јосиф муж њезин будући побожан.“ То нiе по моме мнѣнiю Србскiй начинъ говора; єръ ту форму изражая Срби немаю; а у преводу на више мѣста употреблява се та форма тако и у Гл. 7. С.

11. „зли будући.“ — И „побожанъ“ ніе то, што є праведанъ — побожанъ є, кои испунява дужности према Богу — а праведанъ є кои држећи се правила наравности, нечини другоме оно, што є радъ да и нѣму другій нечини“ — праведанъ є дакле друго, него што є побожанъ; — овдѣ се Іосифъ назива праведанъ зато, што ніе учиніо оно, што и нѣму небы было мило, да му другій учини. У тексту стои „праведенъ сый — δίκαιος ὢν — cum esset justus.“ — будући да є био праведанъ; — или „А Іосифъ мужъ нѣзинъ као праведанъ“ — мѣсто „будући“ овдѣ болѣ стои „као.“ —

С. 20. Јер оно што се у њој заметнуло, од Духа Светога.

„Што се у њој заметнуло.“ — И то є онако, као у 18. С. а ніе ни правый преводъ. У тексту стои „рождшеѥбося въ ней — τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννυθὲν — quod cum in ea natum est.“ Оно што се родило у ньой. — Ако ли є мисліо одступити одъ те рѣчи, опетъ є могао лѣпше и приличніе рећи, као: „оно, што се у ньой зачело“ или „оно, што є у ньой постало.“ —

С. 23. „Ето дјевојка ће затрудњети, и родиће сина, и надјену ће му име Емануило.“ —

„Ето дјевојка ће затрудњети.“ И те рѣчи недоликую св. Писму, а текстъ се могао превести и онако, као што єсть. Ондѣ стои „Се дѣва во чревѣ пріиметъ, ἰδὺ ἡ παρθένος ἐν γαζρὶ ἕξει, Ecce virgo in untero habebit.“ „Ето Дѣва ће у утроби примити“ или „дѣва ће у утроби понести;“ — то бы значило то, што значи и затрудньети. — Незнамъ зашто „дјевојка“ кадъ сватко разуміє шта є „дѣва“. А Матери божіой ни єданъ Србинъ некаже „дѣвойка“ него „дѣва.“

ГЛАВА II.

С. 1. А кад се роди Исус у Витлејему Јудејскоме, за времена цара Ирода, а то дођу мударци од истока.

„За времена цара Ирода.“ То є добро Србски речено; али ондѣ стои „во дни, in diebus, ἐν ἡμέραις,“ у дане. И овай начинъ изражаваня, кои ондашнѣмъ вѣку одговара, треба у преводу да се задржи, као што є задржано у Апостолу Павлу ко Евр. Г. 5. С. 7. „у дане тијела својега.“ А тко толкуе обширніе текстъ, тай ће казати, да то значи у време, или за времена. „Мударци“ то є рѣчь наликъ на непристойну и оныма се обычно дае, кои се чине да су паметніи одъ други людій; — я самь чуо и узрокъ, зашто ій тако зову; али се овдѣ неможе напоминяти. — А я незнамъ, како се и производи та рѣчь, кадъ є одъ „ведаръ“, ведрацъ, одъ „свѣталъ“ свѣтлацъ, одъ „тѣсанъ“ тѣснацъ, одъ „прѣсанъ“ прѣснацъ, валяда и одъ „мударъ“ треба да буде мудрацъ, — єръ овако „мударацъ“ морало бы се одъ суштествителнога каквога извести, као што се одъ коза, козаръ, козарацъ — одъ кућа, покућаръ, покућарацъ. —

С. 6. И ти Витлејеме, земљо Јудина! ни по чем нијеси најмањи у држави Јудиној, јер ће из тебе изићи человођа којиће пасти народ мој Израиља.

„Ни по чем нијеси најмањи у држави Јудиној.“ — То текстъ некаже за Витлеемъ, да ніе ни по чемъ найманьи, єръ є и по брою душа, и по брою людій, кои су были за оружѣ, у оно врѣме быо Витлеемъ као варошъ међу маньима поглавитымъ варошима Државе Іудине, као што є рекао и самъ Пророкъ Михей,

кои се овдѣ наводи „И ты Видлееме, доме Єуфратовъ, є'да малъ єси, єже быти во тысящахъ Юдиныхъ“; а овдѣ се варошъ сравнюе съ варошима, дакле требало є онако казати, као што текстъ говори „ничимже менши єси во владикахъ Юдовихъ, ἐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν ἰούδα, neqnaquam minima es in principibus Juda.“ Доиста ниси найманый међу поглавитымъ (варошима) Іудинымъ.

С. 9. И они саслушавши цара пођоше.

„Пођоше“ по овой рѣчи судећи, незна се, єсу ли мудраци отишли одъ Ирода, или нису; єръ тко пође тай ніе отишао, него є остао ондѣ, гдѣ є; „пођоше“ то значи, да су се кренули были, али нису отишли, него су остали. — А у тексту стои „идоша ἐπορεύθησαν profecti sunt“ кое значи „отидоше.“ —

С. 11. — — па отворише даре своје и дариваше га златом, тамјаном и смирном.

У тексту стои „и Ѿверзше сокровища своѧ, принесоша емꙋ дары, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, et aperientes thesauros suos obtulerunt ei munera.“ То значи „и отворивши благо свое или скровишта своя, приказаше му дарове: злато, ліванъ и смирну;“ ово бы быо одъ прилике преводъ. Єръ у Грчкомъ различите двѣ рѣчи стоє „θησαυροὺς“ и „δῶρα,“ а оно „отворише даре и дариваше га“ ніе преводъ него є преокренуто, и удешено на наше обычаєве, као да су мудраци даривали Іисуса тако, као што се кодъ насъ дарива дѣте, кадъ се роди. — Мудраци су ишли Іисусу, као Месіи, да му се поклоне, и као такога нису даривали, као што мы даривамо дѣцу, него су му као Месіи или посланику божіемъ поднѣли, приказали даре, кои имаю своє значенѣ.

С. 13. — — па бјежи у Мисир, и буди онамо.

Овдѣ є употреблѣно „Мисиръ“ у мѣсто „Египатъ“, — Исторія, коя приповѣда шта се гдѣ догодило, мора у приповѣданю употребити оно име свакога мѣста, кое є име носило мѣсто онда, кадъ се у нѣму или на нѣму што догодило: и та се имена мораю увѣкъ задржати, макаръ да се послiе и сто пута мѣняю; єръ то су управо особитости свакога вѣка, кое се несмію ни єдномъ вѣку одузети. — Тако и свештена Исторія има свою Географію, и у ньой се мораю свію мѣста имена задржати онако, као што су се звала мѣста онда, кадъ су се свети догађаи на ньима сбыли. У св. Писму Н. Завѣта написано є име „Египатъ“ ово се по моме мнѣнію мора и у преводу задржати. — „И буди онамо“. Истина да се такій изражай кадикадъ чує кодъ простога Народа; али ніе све правилно, што се кодъ простога Народа чує. Я мыслимъ да се тако по правилномъ говору Србскомъ неможе рећи; єръ кадъ се каже „онамо,“ онда се увѣкъ разумѣва неко дѣйство, кое мора прећи на извѣстно мѣсто; а у быти онамо нема тога, нити тако говоре они люди, кои правилно говоре. На питанѣ „камо“ одговара се „овамо, онамо, тамо“ а на питанѣ „гдѣ“ одговара се „овдѣ, ондѣ“ дакле: оди овамо; иди онамо а буди ондѣ; — „буди онамо“ то є чини ми се онако, као што гдѣкои у Банату говоре: быо самь у Темишварь, идемъ у Темишвару — тако исто и у Г. 11. С. 15. одъ Іоанна „И мило ми је вас ради што нијесам био онамо“ и С. 31. „да иде на гроб да плаче онамо.“

С. 15. „Сина својега.“ Истина да се по свойству Србскога єзыка употреблява „свой“ и мѣсто „мой, твой, нашъ, вашъ,“ али ніе про-

тивъ свойства єзыка ни то, кадъ се употреби за подлогъ првогъ лица „мой нашъ“ за подлогъ другогъ лица „твой вашъ“. — Заръ є болѣ речено Србски „я ћу пріимити отца свога, ты пріими отца свога, а онъ нека пріими отца свога,“ него ли: „я ћу пріимити могъ отца, ты пріими твога, а онъ нека пріими свога.“ Али у преводу є тако избѣгавано „мой нашъ“ и „твой вашъ“ као да є то са свимъ противъ свойства нашегъ єзыка; а требало є и зато та мѣстоименія употреблѣвати, што бы тако быо разговетніи текстъ на много мѣста, а могла су се безъ сваке грѣшке употребити скоро на свакомъ ономъ мѣсту, гдѣ су употреблѣна и у Грчкомъ и у Славенскомъ. —

ГЛАВА III.

С. 1. У оно пак доба дође Јован Крститељ.

„У оно доба“ овай се изражай може удесити на врѣме различито, као што се и удешава: каже се н. п. у оно доба ноћи, у оно доба године, а кадъ се неопредѣлено рече, и неодноси на извѣстно врѣме, онда нема правога смысла, као што ни овдѣ нема. —

С. 10. Већ и сјекира код корије́на дрвету стои, свако дакле дрво које не рађа добра рода сијече се и у огањ се баца.

„Сѣкира стои,“ кадъ се прислони уздрво; али текстъ вели „лежитъ κεῖται adjacet“ — дакле „лежи“ а не „стои.“ — Сѣче се дрво, кое є већъ посѣчено, а дрво кое стои, гдѣ є нарастло, посѣца се: овдѣ бы требало тако превести, као што є и у Славенскомъ „посѣкаемо бываетъ“ „посѣца се.“

С. 13. Тада дође Исус из Галилеје на Јордан к' Јовану да се крсти.

„Да се крсти“ овдѣ се незна оће ли се самъ Іисусъ крстити, или ће га Іованъ крстити; єръ є неопредѣлено речено. У тексту стои опредѣлено „креститисѧ ѿ негѡ, *τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ*, baptizari ab eo“ дакле „да га овай крсти,“ а не „да се крсти.“ —

ГЛАВА IV.

С. 6. — — јер у писму стоји, даће анђелима своијем заповједити за тебе, и узеће те наруке, да гдје не запнеш за камен ногом својом.

„У писму стои“ то є добро; али у Славенскомъ стои „писано є;“ ово се могло задржати и у преводу. У Славенскомъ има „сохранити тѧ“ ово є овдѣ са свимъ изоставлѣно, валяда зато, што се у свакомъ Грчкомъ изданію неналази. „Да гдје незапнеш за камен ногом својом“ и ово є добро Србски речено; али друго є „запети,“ а друго є „спотакнути се:“ запети може тко ногомъ за каменъ да се неубіє; али овдѣ се каже, да се неће ударити о каменъ; а то болѣ изражава глаголъ „спотакнути се“ као што є и у тексту „преткнеши, *προσκόψῃς*, ofendas.“ —

С. 8. Опет узе га ђаво — — и показа му сва царства овога свѣта.

„Узе га ђаво“ то управо значи Србски: проневаљлити се, покварити се, стати на ђаволску страну, постати ђаволскій; у тексту є „паки поѧтъ єго, *πάλιν παραλαμβάνει αὐτοὺ*, iterum assumit eum“ овдѣ є требало рећи поведе га опетъ ђаво; єръ оно се дає другачіе толковати,

па бы онда могло изостати оно, што є додано „и одведе“ мѣсто „узведе.“ „Овога“ є додано: ни у Грчкомъ, ни у Латинскомъ тога нема него има „сва царства свѣта“ „вса царствїа мїра“ *πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου*, omnia regna mundi. —

С. 10. — — Иди од мене Сотоно.

„Сотоно“ ово се зове извртати гласове у рѣчи безъ нужде: сватко разуміе, да є „Сатана“ ђаво, и да ніе Анђео. —

С. 13. — — на међи Завулоновој и Нефталимовој.

„Међа“ значи границу, коя дѣли землю одъ землѣ: смѣшно є читати, да се Хрістосъ намѣстіо на међи, особито, кадъ се овдѣ споминю двіе међе, єдна Завулонова, а друга Нефталимова; на коіой се дакле међи намѣстіо, — ако нећемо узети тако, да се на обадвіе намѣстіо. У тексту стои „во предѣлѣхъ, *ἐν ὁρίοις*, in finibus,“ кое незначи „међа“ него „предѣли“ а могао є употребити и „краеви“ као што є употребіо и у Гл. II. С. 22. — а да су то „предѣли,“ а не „међа“ види се и изъ слѣдуюћегъ 15. Ст. гдѣ стои: „земля Завулонова и земля Нефталимова,“ а не „међа Завулонова и међа Нефталимова.“

С. 15. — — Галилеја незнабожачка.

„Галилеа ꙗзыкъ, *Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν*, Galilaea gentium.“ Я незнамъ да ли се могу рећи, „ꙗзыци,“ незнабожци; особито кадъ и то додамо, да нема ни єднога Народа, кои небы знао за Бога; само што є свакій скоро Народъ другачіє поняо Бога. — Обычно називаю оне Народе, кои право непознаю Бога, поганицима, може быти зато, што чисту идею божества, недостойнимъ начиномъ свађаюћи

ю, скверне и као погане. — Могу ли се употребити „поганици“ мѣсто „изыци“ я нећу да пресудимъ; али „незнабожци“ мыслимъ да се неможе изъ горенаведенога узрока никако пріимити.

С, 16. **људи који сједе у тами видјеше видјело велико.**

„Видјело.“ У преводу употреблява се свуда мѣсто „свѣтъ“ видѣло. Али „видѣло“ долази одъ видѣти, односи се на очи, и садржава у себи понятіе вида; а „свѣтлость“ є за се самосталанъ єданъ у природи предметъ, кои суштествуе, ма да и нема очію кое га виде. „Видѣло“ може се употребити ондѣ, гдѣ намъ се што покаже, да можемо видѣти и дознати, као што се говори „изићи ће дѣло на видѣло,“ т. є. показаће се дѣло тако, да ће се моћи видѣти и познати; а то може быти и безъ свѣтлости. Шта се и шта и у тами недозна; дакле и у тами може изићи дѣло на видѣло. „Видѣло“ є противуположено „потае“ а „свѣтъ или свѣтлость“ є противуположено „таме“. — Изъ потае долази на видѣло, изъ таме на свѣтъ. Тако видѣло неможе засвѣтлити, него спрамъ свѣтлости може видѣло быти; — по моме мнѣнію болѣ бы было, да є употреблѣно мѣсто „видѣло“ „свѣтлость,“ єръ то сватко разуміе, а болѣ изражава смысао и Славенскогъ „свѣтъ“ и Грчкогъ φῶς и Латинскога lux:“ — а овако незнамъ разумѣ ли тко, шта є то „засвијетли видјело.“ — Осимъ тога видѣло може значити и мѣсто, на коме се може видѣти, и то є мыслимъ правый смысао и ове рѣчи „изићи ће дѣло на видѣло, — и ове „бѣжи ми съ видѣла“ кое се говори ономе, кои заслони коме свѣтлость.

ГЛАВА V.

С. 9. Благо онима кои мир граде.

„Градити“ значи рукама што правити, а употреблява се обычно кодъ Народа и у непристойномъ смыслу. Оваке рѣчи, кое повода даю непристойнымъ мыслима, требало є избѣгавати баремъ ондѣ, гдѣ се могу ласно у непристойномъ значеню толковати.

С. 18. докле небо и земља стоји. —

„Стоји“ у тексту є „дондеже прейдетъ, ἕως ἂν παρέλθῃ, donec praetereat“ дакле тако є требало и Србски рѣчи: докъ непређе; а не „докле стои.“ —

С. 22. — — бити крив суду — — крив скупштини — — крив паклу.

Кои се гнѣви на брата свога, тай є кривъ брату, а ніе кривъ суду, него може као кривацъ подпасти подъ судъ — а кои каже брату своме „рака“ и тай є кривъ брату, и као кривацъ може доћи предъ сонмиште; а тко вели „будало,“ тай є кривъ ономе, коме є рекао „будало,“ а ніе паклу, коме по вольи чини, єръ може сбогъ тога доћи у пакао. Я мыслимъ да се овде неизражава добро Славенско „повиненъ“ Грчко „ἔνοχος“ Лат. „obnoxius,“ — него є требало рѣчи подпада подъ судъ, или долази у Геену огнѣну.

С. 26. — док недаш до посљедњега динара.

„Недашъ“ друго є „недати,“ а друго є „не вратити“ невраћа увѣкъ онай кои дае. У тексту стои „воздаси, ἀποδῶς, reddas.“ Докъ невратишъ — „динар“ — болѣ бы было, да є задржано „кодрантъ,“ као што є то учинѣно у С. 42. Г. 12. Марка: єръ се ово и онако односи на врѣме, кое мора издржати у тавници, а то є врѣме по толкованю Богослова вѣчность. —

С. 31. — — ако ко пусти жену своју да јој да књигу распусну. —

Ако се и зове пуштеница она жена, коя се разведе съ мужемъ; опетъ зато „пустити жену“ у Србскомъ єзыку незначи то, што значи у Славенскомъ „пꙋститъ“ кадъ се као глаголъ употреблява: пустити се може жена у госте, у родъ, и ма куда на другу страну, али зато ніе іоштъ одпуштена одъ мужа: — овдѣ се разумѣва, ако тко одпусти жену свою. — ἀπολύσῃ absolverit. — „Распусну“ ову є рѣчь преводитель самъ начиніо одъ Славенске. — У Славенскомъ истина стои „распꙋстнꙋю“ али, кадъ се Србски каже „распустити,“ онда се увѣкъ мора мислити, да ту има више особа, или стварій, кое некій другій одпушта; н. п. распустіо господаръ све млађе, све слуге, распустіо учитель дяке, и т. д. А овдѣ є рѣчь о єдной жени и о томе, да є самъ мужъ одпушта, а не, да и нѣга и ню нетко трећій одпушта: она се дакле овдѣ нераспушта, него се одпушта; болѣ бы мыслимъ было рећи „одпустну кньигу“ него ли „распустну кньигу.“ —

С. 41. Ако те потјера ко један сахат иди с њиме два.

„Ако те ко потјера“ — кадъ тко кога потера, онда онай, кога другій тера, неможе ићи са онымъ, кои га тера, него мора ићи предъ ньиме. — Ово Славенско „поиметъ по силѣ“ и Грч. ἀγγαφεύσει (кое є рѣчь Персиска, и има силу приморавaня) и Латинско angariaverit — значи приморати да иде, я мыслимъ да бы болѣ было рећи ако те тко „натера, примора“ ово бы се болѣ слагало и са онымъ „иди съ ньиме два;“ єръ онако неможе ићи съ ньиме, него мора ићи предъ ньиме. — „Милю“ є требало употребити, а не „сахатъ, єръ и Сла-

венско „поприще,“ и Грчко „μίλιον“ и Латинско „milliare“ то значи; а што се рачуна, да се миля єдна за сатъ може прећи, то неспада на преводителя. — У Марк. Гл. 15. С. 21. „натјераше“ кое є по моме мнѣнію болѣ одъ овога.

С. 45. јер он заповиједа своме сунцу.

Ово є додано у преводу; єръ у тексту стои „ꙗкѡ солнце своє сїаєтъ на благыꙗ и злыꙗ“ „ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει“ „quia solem suum producit,“ дакле незаповѣда, него сунцемъ своимъ сія на добре и зле. — Одкудъ овдѣ „своме“ кадъ є свуда „својему.“ —?—

ГЛАВА. VI.

С. 1. Пазите да правду своју нечините пред људима, да вас они виде.

Ако є тако, да човѣкъ правде нечини предъ людима, то є зло по побожность и по наравность. — За ову науку ніе іоштъ до сада ни єданъ Богословъ ни Філософъ чуо. Досадъ су сви учили да правду треба чинити и предъ Богомъ и предъ людма. А овай преводъ насъ опоминѣ на то, да правде нечинимо предъ людима, баремъ я га тако разуміємъ. — Я мыслимъ да бы болѣ было, да се преводитель држао текста, у комъ стои „внемлите милостыни вашеꙗ нетворити предъ человѣки.“ *Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν*, attendite misericordiam vestram non facere, — па да є рекао: „пазите да нечините милостынѣ ваше предъ людима,“ єръ ово се и далѣ у св. Писму потврђує, као са онымъ: што десница да, и шуица да незна, и што чините тайно отацъ ће вамъ вашъ наплатити явно. —

С. 10. — и на земљи као на небу.

Ово су рѣчи Оченаша, али су изпремѣштане; єръ є напредъ метнуто „на земльи,“ па послiе „као на небу“ а у тексту стои „ꙗкѡ на небеси, и на земльи, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, sicut in caelo, et in terra“ како на небу, и на земльи. Преводителѣвымъ є редомъ могао и Еванѣелистъ рѣчи; али нiе рекао, зашто дакле да се квари онай редъ у преводу.

С. 13. И ненаведи нас у напаст.

Я незнамъ да се Србски каже „навести кога у што,“ него знамъ да се говори: навести кога на зло, навести на Дунавъ, на Саву; — єръ глаголи сложени изъ предлога прiимаю падежъ са онымъ истымъ предлогомъ изъ кога су сложени; — а овдѣ преводитель каже „навести у напасть“ у Славен. стои, „и невведи насъ въ напасть“ у Грчк. „καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμον“ — у Латинск. „et ne inferas nos in tentationem“ зашто небы было и Србски: и неуведи насъ у напасть.

С. 16. — — јер они начине блiеда лица своја.

У тексту стои „помрачаютъ бо лица своѧ, ἀφανίζουσι γὰρ τὰ προσωπα αὐτῶν, abscurant enim facies suas“ дакле болѣ бы рекао, да праве тавна лица своя, то є смысао текста — а я мыслимъ, да „блѣдо“ нiе то што є „тавно.“

С. 19. — И гдје лупежи подкопавају и краду. —

„Лупежъ“ є човѣкъ, кои се скита и пiянчи; али iошъ немора быти „татъ,“ — може тко быти лупежъ, али опетъ зато не красти, — а овдѣ се споминю „тати, κλέπται, fures,“ дакле крадльивци, тати, а не лупежи, кое толико значи, колико лумпови, — баремъ кодъ насъ у Войводовини.

С. 24. јер или ће на једнога мрзити, а другога љубити, или једноме вољети, а за другог немарити.

У Славенскомъ стои „ибо единаго возлюбитъ, а дрꙋгаго возненавидитъ“ но овдѣ се преводитель држао Грчкогъ текста у коме стои найпріе *μισήσει* возненавидитъ, па послiе *ἀγαπήσει* возлюбитъ.. „Волѣти“ овдѣ ніе добро употреблѣно; „волѣти“ неупотреблява се безъ сравненія, и зато се увѣкъ каже волимъ овоме, него ономе, и овдѣ бы морало быти „једноме вољети, него другоме,“ болѣ бы было да є задржано по Славен. „држати се.“

С. 25. — небрините се за живот свој.

„За живот свој“ у тексту стои „дꙋшею вашею, *τῇ ψυχῇ ὑμῶν*, animae vestrae.“ Тако є требало и у Србскомъ задржати „душа“ у толико више, што у овомъ тексту „души“ є противоположено „тѣло,“ па овако не слаже се ни найманѣ, кадъ се каже, небрините се за животъ вашъ, ни за тѣло, — єръ тако излази, као да се човѣкъ и безъ живота може бринути о тѣлу, и као да тѣло и безъ живота живи. — А казати, значи ли и овдѣ „душа“ метонимически „животъ,“ то неспада на преводъ него на толкованѣ. —

ГЛАВА VII.

С. 4. Како можеш рећи брату својему стани.

У Тексту стои: „како речеши братꙋ твоемꙋ, *πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷσου*, quomodo dices fratri tuo,“ одъ кудъ дакле у преводу „како можешъ рећи“ кадъ є у тексту: како ћешъ рећи брату своме. „Стани“ то є добро Србски; али то се каже ондѣ, гдѣ ко иде, или немирує, а

овдѣ є требало задржати рѣчь текста ѡстави, ἄφες, sine, допусти. —

С. 9. Или који је међу вама човјек у кога ако заиште син његов хљеба камен да му да.

Я мыслимъ да се каже искати „одъ кога,“ а не „у кога.“ Говори се у кога има? у Петра; ишти дакле одъ нѣга. — У преводу се овако на више мѣста употреблява; али то само стиховима и пѣсмама доликуе. —

С. 16. По родовима њиховијем познаће те их.

„По родовима“ овдѣ се незна: разумѣваюли се „родбине“ или „дѣла“ єръ кадъ се о човѣку говори, и каже се да ћешъ га познати по роду нѣговомъ, то ће сватко мыслити, да ћешъ га познати по томе, кадъ видишъ, тко му є родъ. Ова рѣчь „родъ“ има у Србскомъ єзыку више значеня, и морала бы се у преводу замѣнити съ другомъ, баремъ ондѣ, гдѣ се може ласно друго разумѣти, него што мы желимо да се разуміе. Болѣ бы было по моме мнѣнію да є употреблѣно овдѣ „плодъ“ — а наши люди разумію добро, шта є плодна година.

С. 24. — казаћу да је као мудар човјек.

У тексту стои „уподовлю ὁμοιώσω assimilabo“ дакле овдѣ се изражава уподобленѣ. А у преводу стои „као;“ ова частица „као“ изражава више єднакость ἰσότηταν aequalitatem, него ли уподобленѣ ὁμοιότηταν similitudinem. А єднакость и уподобленѣ, различита значеня имаю. Кадъ се каже „овай є као и онай,“ то значи: какавъ є єданъ, такавъ є и другій; а ту се већъ разумѣва, да су двоица по каквоћи єднака. Али кадъ се каже овай є подобанъ ономе, то незначи, да є єдань као и другій; не-

го да по нѣкимъ свойствама своима наличи єданъ на другога; а то є велика разлика, єднакъ быти съ киме, и наличити на кога. Болѣ бы валяда было, да є речено: „уподоби ћу га“ па и то бы Срби разумѣли.

ГЛАВА. VIII.

С. 14. — и грозница је тресе.

Кадъ се каже да кога грозница тресе, онда се разуміе, да є болестникъ у студени оной, коя иде съ грозницомъ, и да дркће одъ студени, и по овомъ дрктаню каже се да га грозница тресе, єръ онай кои дркће, и тресе се. — Овдѣ по тексту „и огнемъ жегомъ *καὶ πυρέσσουσαν*“ болѣ бы было рећи мѣсто „грозница“ „врућица“ па макаръ „тресе“ и изостало, кадъ га ни онако у тексту нема. —

С. 25. И прикучивши се.

Прикучити штогодъ значи, кукомъ што довући къ себи, а „прикучити се“ погрблѣно привући се коме, и то више крадомъ, него ли явно. Овдѣ валяда се нису ученици крадомъ привукли къ Іисусу; него су дошли къ нѣму. У тексту стои „и пришедше *καὶ προσελθόντες* et accedentes,“ заръ небы болѣ было задржати ову рѣчь и казати, дошавши, или приступивши? —

С. 29. — — што је теби до нас, Исусе сине Божиј!

У тексту є „что намъ и тебѣ *τί ἡμῖν καὶ σοὶ* quid nobis et tibi,“ тако и оріґіналъ, и ови преводи задржали су форму изражая оногъ времена, кадъ є Еванѓеліе писано. Колико є было одъ почетка Еванѓелія до данасъ преводителя; да є свакій преводећи свето Писмо, упо-

треблявао начинъ изражаваня свога времена у мѣсто онога, кои се налази у св. Писму, како бы изгледало до данасъ св. Писмо? У преводу є овоме требало задржати ту форму изражая; и да є преведено онако, као што є преведено Славенско и Латинско „шта є нама и теби Іисусе,“ — а толкователь нека каже, значи ли то: што є теби до насъ? или значи; шта є нама до тебе; или значи: шта мы имамо съ тобомъ, или; мы немамо ништа съ тобомъ. —

С 32 — — и они изишавши отидоше у свиње.

„У свинѣ“ то є добро речено Србски; єръ Срби мѣсто „чопоръ свиня“ употребляваю „свинѣ;“ али Срби кажу „чіи то чопоръ свиня прође“ — „видіо самь два три чопора свиня“ — и т. д. У тексту стои „въ стадо свиное *εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων*, in gregem porcorum,“ зашто се небы и у Србскомъ преводу тако задржало, кадъ ніе противъ свойства єзыка, а разговетности се тимъ небы наудило. А и онако є преводитель у предидуѣемъ стиху већъ употребіо „крд свиња“ — дакле и овдѣ є требало задржати. —

ГЛАВА IX.

С. 22. — вјера твоја помогла ти је.

Ово є удесно употреблѣно „помогла ти је“ — єръ Срби тако кажу, кадъ се извидаю одъ какве болести „помогло му є ово или оно,“ — али друго є понятіе у овомъ изражаю „помогла ти је“ а друго є у „спасла те є“ кодъ овога разумѣва се увѣкъ да се избавіо одъ пропасти онай, за кога се говори да є спасенъ; а кодъ „помоћи“ ніе увѣкъ пропасть, нити така опас-

ность, него є доста пута само додаванѣ сила за извршенѣ какова дѣла. У тексту стои: „спасє та σέσωκέ σε servavit, или salvavit te“ за што се небы то задржало и у Србскомъ „спасла те є“ — кадъ то свакій православный Србинъ разуміе.

С. 26. — И отиде глас овај по свој земљи оној.

И то є добро Србски „отиде“ али овдѣ стои „изиде ἐξῆλθεν exiit,“ зашто ніе то задржано „изиђе“ кадъ се овдѣ и онако разумѣва, да є гласъ изишао изъ оне кућe, у коіой є ускрсіо Іисусъ мртву дѣвойку. — Као да бы се рекло: ако и ніе пустіо народъ у кућу, гдѣ є онъ чудо учиніо; опетъ є зато гласъ изъ кућe изишао и разнео се по свой земльи. —

ГЛАВА X.

С. 10. — Јер је посленик достојан свога јела.

„јела“ у текску стои „мзды своєѧ τῆς τροφῆς αὐτοῦ, alimento suo“ τροφῆς значи и „єло,“ али управо є „рана“ одкуда є и τροφεύω ранити, и τροφεύς ранитель: и овдѣ є „свога“ мѣсто „својега.“

С. 22. — али који претрпи до краја благо њему.

„Благо њему“ у Гл. V. употреблѣно є „благо“ мѣсто „блаженъ,“ а овдѣ є употреблѣно мѣсто „спашће се“ спасєнъ бꙋдєтъ σωθήσεται servabitur seu salvabitur.

С. 24. Нема ученика над учитеља својега, ни слуге над господара својега.

„Над учитеља“ „над господара“ невиди ми се да є правилно Србски речено. Срби кажу: нема ти н. п. надъ

Іованомъ пѣвача, а некажу нема ти надъ Іована пѣвача. Или, има и надъ попомъ попъ, а некажу и надъ попа попъ. Предлогъ „надъ“ сачинява се и съ винителнымъ падежомъ, али не у овакомъ случаю, него ондѣ, гдѣ є питанѣ „куда“ надвири се надъ бунаръ, попни се надъ кућу. Али овдѣ ніе тай случай, него овдѣ бы мыслимъ болѣ было рѣчи: Нема ученика надъ учителѣмъ своимъ, ни слуге надъ господаромъ своимъ, ово нису стихови ни пѣсме, у коима се єзыкъ свакояко окреће за любавь стиха. —

С. 29. — за један динар.

„Динаръ“ овдѣ є употребленъ „динаръ“ мѣсто „ассаріемъ *ἀσσαρίου*, asse“ а у Гл. V. С. 26. мѣсто кодрантъ, *κοδράντην*, quadrantem.“ Дакле у овомъ преводу све су динари. — Динаръ є више одъ ассаріа, єръ у динару има 16 ассаріа или 4 сестерціе, а ассарій може се рачунати на 1 ½ кр. Сребра, то ніе погрѣшка противу смысла, али є противу точности превода.

С. 35. Јер сам дошао да раставим човјека од оца његова, и кћер од матере њезине, и снаху од свекрве њезине.

Овай преводъ неизражава смысао текста. Ондѣ стои: „разлꙋчити человѣка на отца своего, и дщіерь на матерь свою, и невѣстꙋ на свекровь свою, *διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς*, dividere hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam.“ Овдѣ значи разлучити човѣка противу отца свога, кћерь противу матере свое, и снаху противу свекрве свое, т. є. тако ій разлучити, да єдно на друго устане, зато се и каже у Славенскомъ: „на отца, на матерь, на свекрву;“ а не „одъ отца, одъ матере, одъ све-

крве,“ κατὰ сачинѣно са родителнымъ значи и „противъ.“ Текстъ овай значи управо то кадъ отацъ или мати, или свекрва пріиме науку Хрістову, да ће се сынъ, кћи, снаха подигнути противу ньи, или ако ови пріиме науку Хрістову, они ће се подигнути на ньи; као што се то по свѣдочби Исторіе и догађало: дакле овдѣ ніе требало одступати одъ текста. Єръ изъ овога превода неможе се тай смысао извести, у коме се каже, да се раставля сынъ одъ отца, кћи одъ матере, и снаха одъ свекрве; — а мы знамо, да се може сынъ раставити одъ отца, а немора се ни свадити съ отцемъ, а камоли устати противъ нѣга н. п. кадъ се одѣли и изсели изъ куће, или кадъ отиде у свѣтъ себи леба тражити, — тако исто кћи се раставля одъ матере, кадъ се уда; али зато неустае противъ матере; снаха се раставля одъ свекрве, кадъ иде за своимъ мужемъ, али зато немора устати на свекрву свою. — По томе преводу тешко се може наићи на правый смысао текста; єръ люди се обычно разставляю єданъ одъ другога башъ зато, да немогу устаяти єданъ на другога. —

ГЛАВА XI.

С. 12. — и силеџије добијају га.

„И силеџије добијају га“ то ніе правый смысао текста, у коме стои „и нѹжницы восхищаютъ є καὶ βιασταὶ ἁρπάξουσιναὐτήν, et violenti rapiunt illud.“ Дакле: и насилницы отимаю га, то значи ἁρπάξουσιν; а я мыслимъ, да се неслажу та два понятія „насилници“ и „добія ю,“ насилници, или као преводитель што вели „силеціе“ недобіяю, него отимлю на силу, зато се и зову силеціе. Незнамъ зашто „силеджіе“ кадъ сватко ра-

зуміе шта су „насилници“ а и у народнымъ пѣсмама споминю се насилници на толико мѣста. —

С. 14. И ако хоћете вјеровати.

У тексу стои „И аще хощете пріѧти — *καὶ εἰ θελετε δέξασθαι*, et si vultis recipere“ — зашто дакле ніе „пріимити“ него „вѣровати“ єли ово „пріимити“ овдѣ то исто, што є и „вѣровати“ то опетъ спада на толкователя. —

С. 16. Али какав ћу казати да је овај род. —

Овдѣ є требало уподобленѣ. — Дакле и о овомъ стиху разумѣва се све оно, што є речено о 24. у Гл. VII. —

С. 25. Хвалим те оче.

Срби кажу у многимъ случаевима „хвалимъ те Боже,“ и по томе бы и ово добро было. Али у тексту стои „Исповѣдаютисѧ, *ἐξομολογοῦμαί σοι*, confiteor tibi“ дакле ово є требало у преводу задржати „Исповѣдамъ ти се;“ — єръ су тако онда люди говорили; а кадъ є одступлѣно одъ тога, болѣ бы было, да є речено „Хвала ти Оче“ єръ овдѣ се изражава благодарность, а не похвала. —

С. 28. Ходите к мени сви кои сте уморни и натоварени, и ја ћу вас одморити.

У тексту стои: „Пріидите ко мнѣ вси трꙋждающіисѧ, и ѡбремененіи, и азъ ѹпокою вы. *Δεῦτε πρός με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.* Venite ad me laborantes et onerati, et ego recreabo vos.“ Дакле ніе „кои сте уморни и натоварени;“ него „кои се трудите, (радите) и кои сте обтерећени.“ Друго є, уморанъ быти, а друго є, трудити се; тко є уморанъ тай не-

може радити, єръ се држи о нѣму, да су му силе малаксале, и изнемогле тако, да є приморанъ оканути се посла. — А о човѣку незнамъ кажели се „натоваренъ.“ У преносномъ смыслу говори се и о людима, но понайвише у дѣйсвителномъ значеню н. п. млого су коешта натоварили на тоїъ єдногъ човѣка; или „много є коешта натоварено нань;“ али да се говори тако, као што є овдѣ употреблѣно, „ала є тай човѣкъ натоваренъ,“ то незнамъ; и тако бы рекао, кадъ се каже за човѣка, да є натоваренъ; онда значи друго нешто, кое неиде у рачунъ овога текста. А лако се може помыслити кодъ те рѣчи и то, да є човѣкъ натоваренъ на кола или на што друго, а не да є товаръ на нѣму, дакле и овдѣ се може разумѣти, „кои сте уморни, и натоварени н. п. на кола.“ —

ГЛАВА XII.

С. 25. — — Свако царство које се раздијели само по себи, опустје ће, и сваки град или дом који се раздијели сам по себи пропашће.

Тако Хрістосъ ніе рекао; єръ царство, кое є н. п. велико, а изъ различиты елемента састои се, ако се само по себи и раздѣли, неће запустѣти, него ће прећи у другу форму. Али ако се царство раздѣли противу себе, онда може запустѣти. А тако є Хрістосъ и рекао „всякое царство раздѣлшееся на ся, πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, omne regnum divisum contra se.“ Овдѣ є преведено као што є преведено и у С. 35 Г. Х. само та є разлика што є ондѣ рекао преводитель „одъ отца одъ матере, одъ свекрве; а овдѣ опетъ каже „само по себи.“ Она примѣтва и за овай стихъ важи. —

С. 35. Добар човјек из добре клијети износи добро, а зао човјек из зле клијети износи зло.

Овдѣ се употреблява изъ „клијети“ мѣсто изъ скровишта ἐκ τοῦ θησαυροῦ de thesauro; а у С. 6. Г. VI. употреблѣно є „уђи у клѣть“ мѣсто „въ клѣть εἰς τὸ ταμεῖον in cubiculum.“ Тко ће садъ погодити кое є право значенѣ „клѣти!“

С. 41. Овдје је већи од Јоне.

Ово є добро Србски, али у тексту стои: „болѣ πλεῖον plus“ дакле „више“ а не „већій;“ и тога се требало држати. То исто и у С. 42. већи од Соломона. — Овдѣ ніе узалудъ тако речено. Еванѣелистъ кадъ є то рекао, ніе сравніо Хріста као човѣка са Іономъ, и Соломономъ, и зато ніе рекао већій одъ Іоне, и одъ Соломона; єръ ово „већій“ изражавало бы то, да є Хрістосъ као човѣкъ сравнѣнъ са Іон. и Солом.; него Еванѣелистъ говори о Хрісту као о Богу, и зато каже више, него што є Іона, овдѣ є. Іона є Пророкъ, али Хрістосъ ніе само већій Пророкъ, одъ Іоне, него є више, него пророкъ, — дакле више него Іона и Соломонъ.

ГЛАВА XIII.

С. 2. И сабраше се око њега људи многи.

Ово є добро Србски; али ово „око њега“ предпоставля то, да є ондѣ већъ быо Народъ многъ, па да се онда, кадъ є Хрістосъ дошао на море, сабрао око нѣга. А у тексту вели „собрашаса къ немꙋ πρὸς αὐτὸν, ad eum,“ кое незначи „око нѣга“ него „къ нѣму“ — а то зато вели тако, што су люди дошли къ нѣму, а пріе нѣга ніе ій было ондѣ. —

С. 12. — и претећи ће му, а који нема узеће му се и што има.

„И претећи ће му“ то се говори ондѣ, гдѣ тко има чега више, него што му треба, али овдѣ значи, да ће имати изобилно, т. є. да ће онай, кои већь има науке Хрістове, све више и више добіяти, а не да ће му претећи, єръ науке Хрістове неможе ни кодкога претећи.

„Узеће му се“ може значити „и купиће му се“ болѣ є „одузеће му се“ єръ се овако неможе другачіе разумѣти, него у правомъ своме значеню.

С. 13. — — јер гледајући не виде и чујући не чују.

Кадъ є речено „гледаући невиде,“ онда є требало рећи и „слушаући нечую“ єръ као годъ што може тко гледати, а опетъ невидити; тако исто може тко слушати, а опетъ нечути. Него овдѣ као годъ што є речено „чуући нечую“ тако є исто требало рећи и „видећи невиде;“ єръ се разумѣва да онай, кои гледа, види Хріста и нѣгова дѣла, али опетъ га непознае; — а то изъ текста излази; „ꙗкѡ видѧщіє не видѧтъ ὅτιβλέποντες οὐ βλέπουσι quod videntes non vident.“ — што видећи невиде.

С. 15. Јер је одрвенило срце овијех људи.

„Одрвенило Срце“ то значи, да є срце постало дрво. — О срцу се говори, да се окаменило, али одрвенило то незнамъ говорили се гдѣ. Истина да и єдно и друго значи „тврдоћу“ и употреблява се у пренешеномъ смыслу; али и преношенѣ то болѣ є кадъ є природно. „Окаменити се“ природніе є, него ли „одрвенити“ по томе, што то быва у природи, да се претвори у камень друго коешта, што ніе камень; а у дрво се не претвара. — Међу тимъ у тексту стое са свимъ

друге рѣчи „ѡтолстѣ, ἐπαχύνθη incrassatum est,“ може быти да бы болѣ было „отврдло,“ или „одебляло.“

С. 21. Одмах удари натраг.

То значи одустати одъ онога, што є тко почео; али у тексту стои „абїє соблажнаєтсѧ, εὐθὺς σκανδαλίζεται statim scandalizatur,“ т. є. одма се соблажнява; а ову є рѣчь преводитель пріиміо у свой преводъ, дакле могао ю є и овдѣ употребити, а толкователь ће казати да то значи одустати, или одпасти одъ вѣре. —

С. 30. А у вријеме жетве рећи ћу: саберите и т. д.

У тексту стои „рекꙋ жателемъ τοῖς θερισταῖς messoribus“ ово є преводитель са свимъ изоставіо. — Смѣшно некако излази, кадъ се чита у стиху 39. толкованѣ, тко су „жетеоци,“ а у цѣлой причти напрѣдъ нису нигдѣ споминяни „жетеоци.“ —

ГЛАВА XIV.

С. 2. — Он устаде из мртвијех и зато чини чудеса.

„И зато чини чудеса,“ то толико значи, као да бы Иродъ рекао быо, да Іоаннъ самъ чини чудеса; али Иродъ ніе рекао, да Іоаннъ самъ чини чудеса, него, да се сила божія, или какву є онъ мысліо, показуе на нѣму, а то є велика разлика. Текстъ каже „И сегѡ ради силы дѣютсѧ ѡ немъ, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ, et propter hoc efficaciae operantur in eo,“ и зато силе раде у нѣму — дакле по Иродовымъ рѣчима нечини Іоаннъ чудеса, него Богъ чини у нѣму, или преко нѣга чудеса. —

С. 4. — неможеш ти њe имати.

У тексту нестои да Иродъ неможе нѣ имати; а и Иродъ є показао, да може, него ондѣ стои; „недостоитъ ти имѣти єѧ; *Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν;* non licet tibi habere eam.“ — а друго є кадъ се каже: неможешъ, него ли кадъ се каже: ніе ти слободно, или непристои ти се имати ю.

С. 6. — игра кћи Иродијадина пред њима и угоди Ироду.

„Пред њима,“ — напрѣдъ ніе ни о коме рѣчь была, да се може рећи „пред њима;“ овай изражай изискуе, да се найпріе тко спомене да се може знати, на кога се то односи, а овако, кадъ се нитко ніе споменуо, незна се предъ киме. — У тексту нестои „предъ њима,“ него „посредѣ *ἐν τῷ μέσῳ* in medio“ дакле требало є рећи „на срѣди.“ —

С. 26. То је утвара.

„Утвара“ као што Народъ нашъ мысли о њой, иде само ноћу, а овдѣ се неспоминѣ ноћь, и я мыслимъ да утвара управо и незначи то што значи; „призракъ *φάντασμα* phantasma.“ него значи *μορμολύκειον*, spectrum. Можда бы болѣ было овдѣ рећи „обсѣна“ премда се то єдно мѣсто другога узима, али опетъ Народъ разликуе, и свако само на своме мѣсту употреблява. — Обсѣна може быти и даню, а утвара неможе.

С. 27. „небојте се, ја сам, неплашите се.

„Небојте се, и неплашите се“ то є свеєдно. У преводу овомъ свуда употреблява се „небойте се“ мѣсто „дерзайте *θαρσεῖτε* confidite;“ а „неплашите се“ мѣсто „небойтеся *μὴ φοβεῖσθε*, nolite timere.“ Я мыслимъ да є „дерзайте“ више него ли „небойте се“ тко се

небои тай нема страха, али тко нема страха тай іошъ немора имати слободе, или као што обычно ову слободу туђомъ рѣчи изражавамо „куражи.“ А кадъ се коме каже да дрза, то се разуміе, да има слободе, куражи. — Ако се ніе могла наћи за ово друга Србска рѣчь, а оно се могла задржати та Славенска. Како бы было „держите се“ и „небойте се?“ или „трсите се, и небойте се.“ —

ГЛАВА XV.

С. 4. И који опсује оца или матер.

„Опсовати оца или матер“ то има само єдно значенѣ, и то, као што є овдѣ употреблѣно, непристойно. Али може се оцу и матери зло говорити, да се и неопсую. У тексту стои „злословитъ *κακολογῶν* maledicens,“ дакле управо зло говори. А я бы волѣо употребити и рѣчь „злоставити“ неголи „опсовати“ єръ знамо да се и рѣчма може тко злоставити, па макаръ бы додао и „рѣчма“ — а мыслимъ да є „зло рећи“ управо то; єръ и „злорекъ“ то значи. —

С. 5. Прилог је чим бих ти ја могао помоћи.

Овдѣ є употребіо преводитель „прилогъ“ мѣсто „поклонъ“ или „даръ,“ као што у тексту стои „даръ *δῶρον*, munus;“ — а у глави IX. С. 13. употребіо є „прилогъ“ на мѣсто „жертвы *θυσίαν* sacrificium.“ А я мыслимъ да єдне и исте рѣчи треба съ єднымъ и истымъ рѣчима и преводити, ако є ондѣ „прилогъ,“ овдѣ неможе быти „прилогъ,“ или ако є овдѣ „прилогъ,“ ондѣ неможе быти „прилогъ.“ Єръ овако долази читатель у ту неволю, да неможе разазнати, шта значи управо „прилогъ.“

С. 9. Но залуду ме поштују учећи наукама и заповјестима људскима.

Овдѣ є додана у преводу свеза „и,“ и то є назначено да є додано; овакимъ се додаванѣмъ обычно толкуе текстъ: то се и у вулгати налази. — Него у тексту стои „учаще ученїемъ, заповѣдемъ человѣческимъ, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων docentes doctrinas, mandata hominum.“ Овдѣ ніе бадава изоставлѣно „и“ єръ кадъ се дода „и“ онда намъ показуе то, да є „ученіе“ о коме се говори друго, а „заповѣсть“ друго: а кадъ се недода „и“ онда значи да є „ученіе“ и „заповѣсть“ єдно, и да заповѣсть показуе шта є „ученіе“ — т. є. да є „заповѣсть“ appositio „ученія,“ и овако се расчланюе „учећи наукама, кое су заповѣди людске;“ а кадъ се дода „и“ онда се неможе тако толковати, єръ онда су науке, друго, а заповѣсти друго.

С. 19. Јер од срца излазе зле мисли, убиства, прељубе, курварства.

„Курварства“ я мыслимъ да є требало ову непристойну рѣчь изоставити изъ превода св. Писма, и замѣнити ю са другомъ каквомъ. Ни у пѣсмама народнымъ старіегъ времена нигдѣ се неупотреблява та рѣчь, него кадъ дође о томъ говоръ, онда употребе рѣчь облюбити. — Може быти да бы болѣ было, да є преводитель и за „курварство“ направіо рѣчь, као што є направіо за „прелюбодѣяніе“ отъ прелюбити „прелюба“ па да є одъ „облюбити“ рекао „облюба“ ово бы му служило на часть и поштенѣ, као што му служи, што ніе у С. 17. превео ону рѣчь „афедронъ“ него є превео безъ нѣ, него кадъ є већь ніе хтео задржати, као што є Славенъ задржао. Та могу се за Бога и понятія порока поштеніе и тако

представити, да се немора стидѣти ни онай, кои ій чита, ни онай, кои ій слуша. —

С. 32. — да не ослабе на путу.

У тексту стои „да не какѡ ѡслабѣютъ μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ ne forte deficiant in via.“ Кадъ се каже, „да не ослабе,“ онда се предпоставля, да ће ослабити, ако се н. п. гладни одпусте; а кадъ се каже, „да како неослабе,“ онда се предпоставля, да могу и ослабити, и неослабити, а то су различита понятія: ову рѣчь „како“ ніе требало изоставити, єръ ньомъ се опредѣлява правый смысао текста.

ГЛАВА XVI.

С. 5. — — заборавише узети хлѣба.

Єли то „купити“ или є „понести.“ Ако є „понести,“ то є требало додати „са собомъ“ — то исто стои и у 7. и 8. С.

С. 17. Симоне сине Јонин.

И у орігіналу Грчкомъ написана є та Еврейска рѣчь „вар“ и у Славенскомъ „варъ“ и у Латинскомъ „var,“ а и Грци, и Славени, и Латини знали су, да то значи „Сынъ“ незнамъ зашто се преводитель ніе овдѣ угледао на Грке, Славене и Латине. — Па башъ ако є хтѣо казати да є „варъ“ „сынъ“ могао є одоздо подъ крстиѣемъ то учинити, а у тексту є требало задржати, као што є у Гл. XXIII. С. 7. задржао „рави“ —

С. 22. — — поче га одвраћати говорећи Боже сачувај то неће бити од тебе.

У тексту стои „прерѣцати ἐπιτιμᾶν increpare,“ а то незначи „одвраћати,“ єръ да є Петаръ одвраћао, онъ небы могао рећи: „Боже сачувай, то неће быти одъ тебе“ нити бы му рекао Іисусъ „иди одъ мене сатано,“ као што є Петру рекао у слѣдуюћемъ стиху. Него то се види изъ садржая, да є Петаръ Іисуса укоріо, што є говоріо оно у 21. стиху, зато му и каже „Милостивъ ти Господи“ т. є. Богъ съ тобомъ, шта ты говоришъ! а то є друго, него ли „одвраћати,“ єръ ово може быти и безъ укораваня. „Прерѣцати ἐπιτιμᾶν“ значи „приговорити, пребацити, Vorwürfe machen.“ „Боже сачувај“ то є нашъ начинъ говора, а ніе онога времена, кадъ є Еванѣеліе писано, а разумѣло бы се, да є и онай начинъ изражая задржанъ, као што є требало задржати „милостивъ ты бѹди Господи! или милостивъ ты Господи! ἔλεος σοι κύριε clemens tibi Domine.“ — Ово бы се найболѣ дало посрбити овако „Богъ съ тобомъ.“ —

ГЛАВА XVII.

С. 2. а хаљине његове постадоше бијеле као свијет.

Я бы желіо управо знати у каквомъ є смыслу овдѣ употребљена ова рѣчь „свијет“ кадъ почемши одъ С. 16. Г. IV. на све до края овогъ дѣла употреблява се „видјело“ мѣсто Славенскога „свѣтъ“ Грчкогъ το φῶς Латин. lux, а и овдѣ те исте рѣчи стое у тексту. Ако се овдѣ неразумѣваю подъ „свијетом“ люди, валяда се небы ни у реченомъ С. 16. Г. IV. разумѣли, у толико манѣ, што онай стихъ говори и о свѣтлости, и о людима. —

Заръ се небы разумѣло ондѣ, да се односи на свѣтлость да є н. п. речено: „люди, кои сѣде у тами, видѣше свѣтъ великій,“ свеєдно тако, као што се и овдѣ разуміе да се односи на свѣтлость „постадоше бијеле као свијет.“ —

С. 5. Док он још говораше, гле облак сјајан заклони их.

Ако є „сјајан“ кодъ преводителя то, што є у славескомъ „свѣтелъ“ у Грчк. „φωτεινὴ (т. є. νεφελη) и у Лат. lucida т. є. nubes) онда є послѣдность изискивала, да у мѣсто „видѣло“ и „свѣтъ“ употреби рѣчь „сяйность;“ зашто кадъ є „сяянъ“ то исто, што и „свѣтелъ,“ то онда и „сяйность“ є то, што є свѣтлость.“

С. 18. И оздрави момче од онога часа.

Овдѣ се преводи „отрокъ, ὁ παῖς, puer са „момче“ — а у Гл. XIV. С. 2. и свуда гдѣ годъ долази у тексту „отрокъ, ὁ παῖς, puer, преводи се са „слуга“ а у Гл. XIII. С. 27. и у Гл. XVIII. С. 23. преводи се „раби, οἱ δοῦλοι servi са „слуга“. Овако читаюћи рѣчи, кое значе садъ ово, а садъ оно, неможе човѣкъ изићи на край. — Ако є „отрокъ ὁ παῖς puer“ овдѣ „момче“ зато, што є напрѣдъ речено, да є тай отрокъ сынъ онога човѣка, кои моли занѣгъ Іисуса, зашто небы было „отрокъ“ ὁ παῖς puer, и на другомъ мѣсту, гдѣ се неспоминѣ, да є чіи сынъ „момче,“ па бы онда „раби οἱ δοῦλοι servi“ остали „слуге“ а отроцы были бы „момчадъ.“ —

С. 25. Петар рече хоће: и кад уђе у кућу претече га Исус говорећи: Шта мислиш Симоне? Цареви земаљски од кога узимају порезе и хараче, или од своијех синова, или од туђијех. —

„И кад уђе у кућу, претече га Исус“ — Претећи може тко кога у правомъ смыслу кадъ се тко съ кимъ утркуе. — Овдѣ се некаже, да є Іисусъ

СРПСКИ СЕМИНАР УНИВЕРЗИТЕТ

Петра претекао у рѣчма; єръ оно „говорећи“ односи се на оно, што слѣдуе, а невраћа се на оно, што є на предъ речено; дакле тако излази, као да су се Іисусъ и Петаръ утркивали идући путемъ, и да є Петаръ свеєднако напредъ ишао, докъ ніє ушао у кућу, а кадъ є ушао у кућу, онда га Іисусъ претече, и онда почне говорити. — У тексту стои „предвари *προέφθασεν* praevenit“ а то ніє „претече,“ єръ претећи у правомъ смыслу значи кога надтрчати: И само овако ће прость Народъ Србскій ту рѣчь разумѣти, — а нема тога, тко ће помыслити, да є то предварити, т. є напрѣдъ учинити другоме оно, што є тко другій хтѣо нама да учини. Прости люди обично изражаваю то понятіє овако „отеми изъ уста,“ а тако и у приповѣдкама стои, гдѣ годъ єданъ другогъ предвари съ рѣчма, ондѣ предвареный говори „Оте ми изъ уста.“ Али ово се ніе могло у овомъ стиху употребити, него бы болѣ было задржати „предвари“ и протолковати. — „Харач“ ова рѣчь значи и онога, кои „хара;“ у значеню „данка,“ кои се владаоцима плаћа, употреблява се само у онымъ краєвима Србства, кои су подъ Турцима, а други Срби и незнаю да харачъ друго што значи, него онога, кои хара. Оваке помѣстне рѣчи требало є избѣгавати особито, кое (као ова) неповольность у нама рађаю. У тексту „дани или кинсонъ *τέλη ἢ κῆνσον* tributa vel censum“ то се могло рећи: данакъ или порезъ, па бы добро было, и то ништа небы сметало, што данакъ значи и малый данъ; єръ бы порезъ стояо покрай данка; — као што стои у преводу поредъ „пореза“ туђа рѣчь „харачъ.“

ГЛАВА XVIII.

Є. 3. Ако се неповратите, и небудете као дјеца.

У тексту стои „аще не ѡбратитеса, и бꙋдете ако дѣти — *ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία* si non conversi

fueritis et efficiamini sicut pneruli. — а то значи ако се необратите — а не ако се неповратите. — Повраћа се човѣкъ, кадъ иде опетъ на оно мѣсто, гдѣ є вѣчъ био, или кадъ се враћа у оно станѣ, у комъ є вѣчь био. Тако се говори вратіо се у Бечъ, срдитомъ се човѣку говори, да се поврати, о болестнику, кои у несвѣстицу пада, да се повратіо къ себи. Али онай, кои се обрати, тай се увѣкъ невраћа, н. п. кадъ се обрати нехристіянинъ у вѣру Хрістіанску, тай се ніе повратіо, него се обратіо, єръ ніє никадъ био Хрістіанинъ. — И ово „обратити се" више значи „окренутисе, него ли вратитисе." —

С. 7. — али тешко оном човјеку, кроз кога долази соблазн.

„крозъ кога" то значи, да мора крозъ човѣка управо проћи, было то послiе трбуомъ, или другимъ каквимъ каналомъ, єръ ова є честица „крозъ" у Србскомъ єзику мѣстна. — У тексту стои „имже соблазнь приходитъ, *δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται*, per quem scandalum venit" дакле болѣ бы было рећи преко кога долази; єръ то Срби употребляваю по овоме послати и преко овога добити. А найпослiе болѣ бы было и то да є задржанъ Славенскій начинъ изражая „коимъ" или да се додао предлогъ „съ" съ коимъ, него што є речено крозъ кога. Ово є чини ми се Германежь. —

С. 14. Тако није воља оца вашега небескога, да погине један од овијех малијех.

У тексту стои „Тако нѣсть воля предъ Отцемъ вашимъ — *Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν*. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum. Зашто ніє и преводитель то задржао, и казао, „тако ніє воля предъ Отцемъ вашимъ" — И Латинъ и Славенъ преводећи могли су из-

оставити оно „ἔμπροσθεν“ па су могли рећи „sic non est voluntas Patris vestri, тако нѣсть воля Отца вашего.“ — али они то нису учинили, знаюћи, да св. Писмо има свой єзыкъ, кои нетреба кварити; него су задржали оригіналный изражай.

С. 16. Ако ли те непослуша, узми са собом још једног или двоицу, да све ријечи остану на устима два или три свједока.

„да све ријечи остану на устима два или три свједока.“ — Овдѣ се незна, чіє рѣчи да остану на устима свѣдока, оны, кои су свѣдоке позвали, или самы свѣдока; и по томе незна се, значи ли то, да другій нитко ништа неговори, него само два или три свѣдока, или да други сви говоре, а све рѣчи два или три свѣдока, да остану имъ на устима, дакле да они не говоре. — У тексту стои: да при устѣхъ двою или трїехъ свидѣтелей станетъ всякъ глаголъ; — *ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτήρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα;* ut in ore duorum, testium, vel trium stet omne verbum. Дакле требало є држати се текста и рећи, „да предъ усти (или покрай уста) два или три свѣдока стане (или престане) свакій говоръ.“ Я мыслимъ да бы овако требало: „да предъ устима два или три сведока престане свакій говоръ,“ єръ Грчкій предлогъ *ἐπὶ* управо овдѣ значи „предъ“ зашто се грчки каже предъ свѣдоцима *ἐπὶ μαρτύρων* а што є овдѣ дометнуто *ἐπὶ στόματος* предъ устима,“ то ништа друго незначи, него: предъ свѣдоцима, кои знаду говорити. — Истина да „*ἐπί*“ значи и „на“ али овдѣ неможе то значити. Я бы желіо знати како ће то разумѣти они, за кое є преведено. —

С. 22. Рече њему Исус: Не велим ти до седам пута, него до седам пута седамдесет.

Ово є преокренуто. — У тексту стои: седмдєсатъ кратъ седмерицею ἑβδομηκοντάκις ἑπτά, septuagies septem.“ зашто ніе и у Србскомъ тако речено: „седамдесеть пута седамь;“ кадъ се овдѣ управо морало тако рећи; єръ напрѣдъ ніє говорено о „седамдесеть“ ништа, него є говорено о „седамь“ дакле є овдѣ „седамъ“ као главно у говору предходило, и на ово се мора удесити друго што слѣдуе, а не оно, на друго. — Петаръ пита да ли ће брату своме опростити, ако сгрѣши „седамъ“ пута, а Іисусъ вели не „седамъ“ него „седамдесеть“ пута „седамъ.“ Овдѣ сама Логика и послѣдность говора неда преокренути ово мѣсто. — Друго бы было, да є „седамдесеть“ као главно предходило. Да є н. п. Петаръ питао да ли ће опростити брату, ако сгрѣши „седамдесетъ“ пута, онда бы морало тако быти „не седамдесетъ,“ него „седамъ“ пута „седамдесетъ,“ или ако бы се рекло: седамсто пута седамдесетъ. —

С. 25. И будући, да немаше чим платити заповједи Господар његов, да га продаду, и жену његову и дјецу, и све, што има, и да му се плати. —

Болѣ бы мыслимъ было, да є речено, „И будући да немаше од куд вратити“ єръ и у тексту стои „воздати ἀποδοῦναι redelere“ „и заповѣди Господар његов да га продаду, и жену његову, и дјецу и све што има. Я мыслимъ, кадъ се брое овако особе и ствари, као што се овдѣ брои, дужникъ, и нѣгова жена, и нѣгова дѣца, и све, што има, да ту онда ніє добро употребити „га“ єръ ово „га“ односи се истина

на особу, или на стваръ, али нема свое самосталности, а ондѣ, гдѣ се брои, мора имати свашто свою самосталность. — По моме мнѣнію болѣ бы было рећи и заповѣди Господаръ нѣговъ да продаду нѣга, и жену нѣгову и т. д. — Истина да є „га“ то, што и „нѣга“ али неможе се опетъ зато свагдѣ єдно мѣсто другогъ употребити н. п. неможе се рећи и га, и жену нѣгову, и дѣцу; него се мора рећи и нѣга и жену му, и дѣцу. —

С. 26. Но слуга тај паде и клањаше се говорећи Господару! причекај ме и све ћу ти платити.

„Клањаше се“ у тексту стои „ємꙋ ἀυτῶ eum т. є. Господару, ни овдѣ ніе требало то изоставити. „Причекай ме“ то є добро речено; али овдѣ, гдѣ оће Господаръ да прода, и нѣга и жену, и све, што има, ту већъ господаръ неће да чека, и не трпи, да му се дугуе: ту се дакле изискуе друга яча рѣчь, као што є у тексту употреблѣна „потерпи на мнѣ, μακροθύμησον ἐπ ἐμοὶ longanimis esto erga me, дакле требало є задржати и у преводу ову рѣчь, коя већу снагу има, неголи „причекати“ што има; — „потрпи ме,“ или „смилуй се на ме.“ —

С. 28. А кад изиђе слуга тај, нађе једнога од својијех другара, који му је дужан сто гроша.

„Сто гроша“ Тко ће то садъ знати, колико є то. — „Грошъ“ кодъ оны Србаля, кои се служе турскимъ новцемъ, значи ако се неварамъ петъ крайцара сребра; а кодъ оны, кои се служе Аустрійскимъ, или три крайцаре бечке вредности, или ако се у сребру рачуна, три крайцаре сребра. Тако ће и овай преводъ свакій по своме рачуну морати разумѣти. У тексту стои „стомъ пѣнѧзъ ἑκατὸν δηνάρια centum denarios. Болѣ бы было, да є и овдѣ и у Гл. XX. С. 2. употреблѣно „динаръ“ гдѣ

бы му управо мѣсто было по оригіналу, неголи што є речено у Гл. V. С. 26. мѣсто „кодранта“ и у Гл. X. С. 29. мѣсто „асаріа“ кое ни єдно незначи динаръ. Па могао бы изостати „грошъ“ кои незначи „динаръ“ макаръ га по каквомъ рачуну узео, и то ніе погрѣшка противу смысла, него противу точности превода.

С. 30. А он не хтје, него га одведе и баци у тамницу док неплати дуга.

„док неплати дуга.“ я мыслимъ да ова отрицателна честица „не“ кадъ тако долази у рѣчи, ди є предъ ньомъ „докъ“ и опредѣлено на предметъ односи се, као што є овдѣ; онда неизискуе родителный падежъ. Овдѣ се подразумѣва савъ дугъ, а не діо дуга, зато држимъ да бы болѣ было рѣчи, „докъ неплати дугъ или докъ неплати, што є дужанъ,“ — Народъ говори „докъ неплати све дугове“ а не свію дугова; тако неће нитко рѣчи н. п. немогу ићи, докъ невидимъ цркве, него цркву, докъ нечуємъ службе, него службу. А ако є овдѣ „дуга“ зашто ніе и ниже 34. С. „докъ неплати свега дуга свога“ него стои: „док неплати сав дуг свој.“ — Или єдно, или друго, ніе добро. —

С. 35. Тако ће и Отац мој небески учинити вама, ако не опростите сваки брату својему од срца својијех.

У тексту стои Аціє не ѿпꙋстите кїиждо братꙋ своємꙋ ѿ сердецъ вашихъ прегрѣшенїѧ ихъ дакле „прегрѣшенїѧ ихъ“ *τὰ παραπτώματα αὐτῶν* lapsus eorum. А у преводу є то са свимъ изоставлѣно, я незнамъ зашто; али по свой прилици зато, што є у вулгати изоставлѣно; — єръ ако є сбогъ тога изоставлѣно, што се то изъ смысла може извести, онда се могло на другимъ мѣстима іошъ болѣ изоставити; — као н. п. кодъ Марка у Гл. XIII. С. 16.

гдѣ стои „да се невраћа натрагъ“ єръ кадъ се тко враћа, то се већъ разуміе да се „натрагъ“ враћа, па ніе изоставлѣно. —

ГЛАВА XIX.

С. 11. Немогу сви примити тијех ријечи до они, којима је дано.

У тексту стои „Не вси вмѣщаютъ словесе сегѡ, *Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον.* Non omnes capiunt verbum istud.“ Болѣ бы было да су у преводу задржане рѣчи и форма текста, па да є речено „Не свађаю сви тогъ слова, или, ако є хтѣо изразити смысао капацітета, онда бы болѣ было рећи непримаю сви у се слова тогъ, єръ овако „не пріима“ има много значеня н. п. непріима поклона; — непріима къ срцу, непріима се ништа за нѣгъ; непріима ништа у се говори се н. п. о болеснику, у коме неможе никако єло ни пиће да остане. А то є управо інкапацітетъ. — А овако, наравно є, да неможе нитко други пріимати, него онай коме се дае, зашто коме се ништа недае, тай ништа неможе ни пріимити, „тијех ријечи“ мѣсто „слово“ неможе се рећи, єръ „слово“ овдѣ незначи: рѣчь, него значи предложенѣ, кое ако бы се означило и са „рѣчь“ онда опетъ неможе быти у множественомъ „тијех ријечи“ єръ є само єдно предложенѣ, т. є. ніе се добро женити. —

ГЛАВА XX.

С. 3. гдје стоје на чаршији безпослени.

„На чаршіи“ то є рѣчь туђа, кою наши люди свуда и неразумію. — Истина, да є она у преводу про-

толмачена подъ крстићемъ, али опетъ туђимъ рѣчма, „пiјаца пазар“ — А кадъ є већъ дошло до толмаченя, зашто нiе узета Србска рѣчь, па могло се о ньой казати, шта значи. — Я мыслимъ да бы болѣ было узети „саямъ“ или „сборъ“ као што се говори по гдѣкоимъ краевима, па се могло протолмачити, да се тако зове оно мѣсто, гдѣ се люди састаю продаваня и купованя ради; а ако бы то дало друго понятiе, могло се рѣчи „тржиште“ па то протолмачити. —

С. 18. Ево идем у Јерусалим.

Како се могло рѣчи овдѣ у преводу „Ево идемъ“ кадъ у прѣђашнѣмъ стиху стои, да є узео 12 ученика са собомъ на путъ, и да ньима говори; ако ньима говори, и ако они иду съ ньиме у Іерусалимъ, као што и иду, онда се нiє могло рѣчи „ево идемъ“ тако бы могао Хрiстосъ рѣчи, да є самъ ишао, а они да су остали. — Али у тексту и нестои тако, него овако „Се восходимъ, *ἰδοὺ ἀναβαίνομεν* ecce ascendimus,“ дакле „ево узлазимо“ а не „ево идемъ.“ —

С. 25. — — Знате да кнезови народни заповиједају народу и поглавари управљају ньим.

У тексту стои „вѣсте, ꙗкѡ кнѧзи ꙗзыкъ господствꙋютъ, ими, и велицыи ѡвладаютъ ими *οἴδατε, ὅτι ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.* Scitis quod principes Gentium daminantur in eas, et magni potestatem exercent in eas. Требало є дакле превести „знате, да поглавице Народа господаре надъ ньима, и велики владаю ньима.“ — Овдѣ су „ꙗзыци *οἱ ἔθνοι*, gentes“ Народи, а одъ Гл. IV. С. 15. све довдѣ были су „незнабожци,“ а тако се исто зову у тексту овдѣ, као што су се звали и ондѣ. —

С. 26. Али међу вама да не буде тако, него који хоће да буде већи међу вама, да вам служи.

„да небуде тако“ то ніе требало рећи, него є валяло задржати онако, као што текстъ говори „Неће тако быти међу вама“ — него који хоће да буде већи међу вама да вам служи.“ — Изъ овога превода излази то, да може быти већій међу ученицима Хрістовимъ; єръ као што преводъ вели, кои оће да буде већій, треба да другима служи, па кадъ одслужи, онда ће быти већій одъ другога; то се баремъ може врло ласно извести, као што є тай начинъ постати већій и быо у обычаю у стара времена по свима скоро државама, а и данданашньій обдржава се коегдѣ као н. п. у Турской. Да тако нашъ Народъ тай преводъ разуміе навесће га и то, што има много приповѣдкій по Народу, у коима се говори, како є овай или онай сиромашакъ служіо цара, па постао великій Господаръ. Болѣ бы было, да є речено да буде вамъ служитель „слуга“ *διάκονος*, minister. А у идућемъ стиху 27. да є рекао, као што є и рекао „слуга, рабъ *δοῦλος*, servus“ — Зашто овако „слуга“ преводителю ніе само „отрокъ *ὁ παῖς* puer и рабъ *ὁ δοῦλος* servus, него є и *διάκονος*, minister. И у Марка Гл. X. С. 43. и 44. то исто.

С. 32. И уставивши се Исус

По моме мнѣнію човѣкъ самъ себе неуставля, кадъ му є у власти стати, него онда „стае“ а кадь се затрчи низъ стрменъ, или другачіе потече съ вишегъ на ниже тако, да неможе стати ондѣ, гдѣ хоће или другій му тко препрѣчи трчанѣ, онда се каже „ніе се зауставіо чакъ довдѣ, или дондѣ, или уставіо га овай или онай.“ Тако мыслимъ, да ово „уставивши се“ ніе добро преведено, а ни у тексту ніе тако, него ондѣ стои „воставъ, *στὰς*, stans.

— кое бы болѣ было и Србски „и ставши“ — славенско „воставъ“ овдѣ незначи устати, него мало постояти.

ГЛАВА XXI.

С. 13. — — ви начинисте од њег пећину хајдучку.

Ова рѣчь „Хайдукъ“ незначи свуда по Народу нашемъ „разбойника, пустаию,“ него има и друго значенѣ има гдѣ „шумаръ“ и пандуръ спаинскій, или четникъ вармеђскій, зове се Айдукъ, дакле оваку рѣчь, кою ће Србльи живуђи по различитимъ мѣстима различита разумѣти, требало є изоставити, и другу употребити, у толико, више, што та рѣчь и кодъ оны Србаля, кои ю у томъ смыслу употреблаваю, само онда зло значи, кадъ о туђимъ н. п. Турскимъ Хайдуцима говори; а кадъ о своима говори, онда то нису разбойници, него люди, таки, о коима они добро понятіе имаю, и коима кадъ даду ране, пића, или одѣће мысле да су задужбину учинили. У Луки Гл. XVIII. С. 11. „хицници, ἅρπαγες raptores насилници, отимачи, зову се „Хајдуци.“ —

С. 16. — — зар нијесте никад читали: из уста мале дјеце и која сисају, начинио си себи хвалу.

У тексту стои „совершилъ еси хвалѹ κατηρτήσω ἄινον perfecisti laudem.“ Я незнамъ одъ кудъ у Србскомъ преводу „начиніо си себи хвалу,“ кадъ се и Србски могло тако исто рећи, као што се рекло и Славенски „саврши о си“ или „довршио си“ хвалу, а управо смѣшно звони у Србскомъ „начинити себи хвалу:“ —

С. 19. И одмах усахну смоква.

Ако ово „усахну“ то значи, што значи усанути, онда бы болѣ было рећи овдѣ „осуши се“ єръ овако кадъ

се коме каже, да є смоква усанула, тай ће мислити да є смоква морала усанути тако, као што вода усише у землю, а то ніе было тако, дакле нетреба тако ни казати. —

С. 35. — — а једнога засуше камењем.

То ніе смысао текста. — Ондѣ стои „Ового же каменїемъ побиша; *ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν*, illum vero lapidaverunt" а єднога каменѣмъ бише или тукоше; а не засуше. Засипати се може човѣкъ съ онымъ, што є сипко, т. є. што се сипа, као пѣскомъ, земльомъ, зрневлѣмъ ма каквымъ, и т. д. али каменѣмъ се не засипа, него сѳ зазиђуе, затоварава, и т. д. — али то ніе овдѣ смысао, да су они затоварили каменѣмъ слугу, него, да су га каменѣмъ избили, или убили, па кадъ се могло рећи у Г. XIV. С. 5. дѣяніа Апост. „камењемъ да их побију," зашто ніе и овдѣ тако речено.

С. 41. — — Злочинце ће злом смрти поморити.

Одъ тога свега нема скоро ништа у тексту, гдѣ овако стои „злыхъ злѣ погѣбитъ ихъ *κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς*, malos male perdet ipsos" дакле то значи: зле зло погубиће ій" а не злочинце ће зломъ смрти поморити.

ГЛАВА XXII.

С. 10. И столови напунише се гостију.

То є добро Србски, него у тексту є другачіе. „И исполниса бракъ возлежащихъ *καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων* et impletae sunt nuptiae discumbentium. А то значи, да се свадба напуни онима кои ће се частити. — Зашто да се у Србскомъ преводу преокреће другачіе, кадъ ніе ни Ла-

тинъ, ни Славенъ преокренуо, ако се нећемо равнати по Лутеровомъ преводу у коме стои „Und die Tische wurden alle voll." —

ГЛАВА XXIII.

С. 5. раширују своје амајлије.

„Амајлије" кодъ насъ мыслимъ зову се оне ствари кое се о врату носе. Гдѣкои носи завежляе коекакве, а гдѣкои опетъ иконицу, или санъ Матере божіе, или иконицу крстногъ свогъ имена, или новчићъ; но и єдни и други носе те ствари сакривене у нѣдри и спадаю у суевѣріе. — Али у тексту стои „разширяютъ же хранилища своя *πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν*, dilatant vero phylacteria sua. — Хранилишта ова носила су се явно на глави, или на рукама, и садржавала су у себи заповѣди божіе, и различита мѣста изъ св. Писма, и зато, што се нису крила, него явно носила, многи су гледали да што већма ій разшире, да се већма виде, и да ій свѣтъ по већимъ ньовымъ хранилиштама држи за побожніе одъ други. Я мыслимъ да „амайліе" наше са свимъ друго намъ понятіе даю, него што намъ даю „Хранилишта Фарисейска."

С. 33. Змије породи аспидини!

У тексту стои: „порожденія єхїднова *γεννήματα Ἐχιδνῶν*. Я незнамъ одъ кудъ се у преводу овомъ и овдѣ и на прѣдъ н. п. у Гл. III. С. 7. употреблява „Аспидини" мѣсто „Ехіднови" да є употреблѣна баремъ тако рѣчь, коя є Србска, а наликъ бы штогодъ была на ово, па бы се могло преводителю рећи, да се држао свога начела н. п. да є рекао „породи гуини!" — Алъ овако

єдну туђу рѣчь замѣнити другомъ опетъ туђомъ, коя друго значенѣ има, ніе ништа поможено разговетности превода. —

ГЛАВА XXIV.

С. 13. Али који претрпи до краја благо њему.

У тексту стои: „той спасется, *οὗτος σωθήσεται* hic servabitur; а нашъ преводъ каже; „благо њему" па нека бы и тако было, само кадъ бы остало послѣдно; али овако є яко замршено. Єръ у Гл. V. С. 3. и слѣд. употреблява се „благо" мѣсто „блажени *μακάριοι* beati" овдѣ употреблява се „благо" мѣсто „спашће се" а у Гл. IX. С. 22. мѣсто „спасе тя" помогла ти є. —

С. 51. И разсјећи ће га напола, и даће му плату као и лицемјерима.

У тексту стои „И растешетъ єго полма, и часть єго съ невѣрными положитъ; *καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει.* Et dividet cum, et partem ejus cum hypocritis ponet." — То є дакле тако преведено „И расјећи ће га напола, и даће му плату као и лицемјерима." Ако ни зашто друго ніе хтѣо преводитель задржати рѣчь текста и рећи „и дѣлъ нѣговъ съ лицемѣрныма метну ће" а оно требало є баремъ зато, да є то учиніо, што є наравно, да онай, кои се разсѣче напола, неможе плате никакве пріимати. — А овдѣ се разумѣва то, да ће судба невалялогъ Христіянина быти као и невѣрногъ, то се болѣ изражава са „дѣлъ" него ли са „плата."

ГЛАВА XXV.

С. 32. — — као пастир што разлучује овце од јараца.

Зашто „од јараца“ кадъ у тексту стои „ѿ козлищъ ἀπὸ τῶν ἐρίφων ab hoedis, и управо „ο ἔριφος“ значи „яре;“ али преводитель валяда є зато метнуо одъ „яраца,“ што у Лутеровомъ преводу стои „von den Böcken.“ А кадъ є већь одступіо одъ рѣчи текста, онда бы болѣ бью учиніо, да є рекао; одъ коза; єръ то бы было разговетніе; а овако се може рећи, да є зато задржао „яраца,“ што тако Вулгата чита.

С. 35. — гост бијах и примисте ме.

„Гостъ“ може быти и свой своме, па што свой свога пріими, то быва по наравной любави. — Него овдѣ се разумѣва такавъ гостъ, кои є странъ. Може быти да бы болѣ было, да є задржано у преводу изъ Славенскогъ текста рѣчь, странъ а странога примити и угостити задужбина є.

С. 36. — — болестан бијах и обиђосте ме.

„и обиђосте ме“ овдѣ се незна, или се говори, да су болестника походили, или га нису походили, него га обишли, т. є. нису се свратили къ нѣму. Я мыслимъ да бы болѣ было рећи „походисте ме“ ово є опредѣленъ смысао, и неможе се другачіє разумѣти, него онако, као што се каже. —

ГЛАВА XXVI.

С. 17. А у први дан пријеснијех хлѣбова.

„Пријеснијех хлѣбова“ ово є управо наопако преведено. Прѣсни су хлѣбови, они, кои нису пе-

чени; па ако су са свимъ прѣсни, онда нису хлѣбови, него є тѣсто; ако ли су се пекли, али нису са свимъ допечени, него су гнѣцав і и удараю на прѣсанъ; онда имъ се може рећи, да су хлѣбови, и то прѣсни. Но хлѣбъ быо са свимъ печенъ, или у полакъ само, или прѣсанъ, разумѣва се увѣкъ да є укисело замѣшенъ т. є. съ квасцемъ, и то є управо знакъ по коме се разпознае хлѣбъ одъ свега онога, што се у сладко замѣшуе. Овдѣ є ту разлику требало показати; єръ у тексту стои „въ первый же день опрѣсночный *τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων.* At prima azymorum" кое незначи у первый данъ прѣсны хлѣбова, него у первый дань безквасны, па было погача, или колача, или чега му драго другога, т. є. онай данъ, кадъ су Іудеи почели єсти мѣсто хлѣба у сладко мѣшене колаче: а они нису єли прѣсне хлѣбове, него печено тѣсто, само што ніе у кисело замѣшено было. По овомъ преводу могло бы се мислити, да су Іудеи єли тѣсто; тако є исто и кодъ Марка у Гл. XIV. С. 1. — „прѣсно" кодъ Србаля значи непечено, некувано. У Хрватской зову на гдѣкои мѣсты у сладко замѣшену погачу или колачъ, „прѣснацъ;" али онда недодаю, нити подразумѣваю хлѣбацъ; а како се дода или каже „хлѣбъ," онда се разуміе, да є у кисело замѣшенъ: дакле „прѣсанъ хлѣбъ" и ондѣ є то исто, што є и кодъ насъ, т. є. непеченъ.

С. 18. — Идите у Град к томе и томе.

„к томе и томе" то значи да иду къ двоици, єръ кадъ се каже къ томе и томе ту се разумѣва н. п. къ Петру и Павлу. У тексту стои „ко онсицѣ *πρὸς τὸν δεῖνα* ad quemdam" а то значи Србски къ ономе; ако су Хрістосъ, и ученици међу собомъ знали: тко є тай, коме ій шалѣ Срби онда у такомъ случаю додаю „знашъ" или „знате" као да бы Хрістосъ рекао „идите къ ономе зна-

те;“ Ако ли є самъ Хрістосъ знао, тко ће изићи предъ ньи, и увести ій у свою кућу, а Апостоли нису знали; онда є требало рећи „идите коме у градъ“ и я мыслимъ да бы ово ма кое болѣ было.

С. 31. И овце од стада разбјећи ће се.

Гдѣ се каже „да ће се овце разбѣћи одъ стада“ ту незначи да ће се стадо разбѣћи; него да ће се овце и то неке разбѣћи одъ стада; а стадо ће остати. А у тексту стои „и разидѹтсѧ овцы стада, *καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης* et dispergentur oves gregis,“ кое значи да ће се разићи овце стада, т. є. цѣло стадо оваца. —

С. 40. Зар немогосте један час потражити самном.

Овдѣ „један час“ значи „єданъ сатъ.“ Кадъ є овдѣ часъ, сатъ, зашто преводитель на другомъ мѣсту употреблява „сахатъ.“ —

С. 49. — — добро јутро рави!

„Добро јутро“ овако се мы обычно єданъ съ другимъ поздравлямо, кадъ се изютра гдѣ састанемо. Али овай начинъ поздравляня нису имали люди онда, кадъ є Хрістосъ живіо, него су имали свой начинъ, и онай є требало задржати у преводу. У тексту стои „радѹсѧ равви, *χαῖρε ῥαββί* gaude Babbi“ дакле у Србскомъ требало є рећи „радуй се равви“ а не „добро ютро.“ А ніе ни могао Іуда рећи Іисусу „добро ютро,“ єръ ніе было ютро, него є была ноћь. До првы пѣтлова одрекао се Петаръ Хріста трипута, а овдѣ бы починяло ютро. А да ніе было ютро, и самъ преводъ признае, у коме ниже у Гл. XXVII. стои у првомъ стиху „А кад би у јутру“ дакле онда ніе могло быти ютро, кадъ є Іуда поздравіо Хріста. —

С. 41. — јер је дух срчан али је тијело слабо.

„Срчан“ долази одъ „срце“ дакле духъ бы морао имати срце, кадъ се о нѣму каже, да є „срчанъ.“ Ово є противусловѣ; єръ духъ нема тѣла, нема ни срца, и неможе быти „срчанъ.“ У тексту стои „дꙋхъ ꙋбо бодръ πνεῦμα πρόθυμον spiritus promtus,“ кое значи духъ бодаръ а не срчанъ; или духъ оћакъ, склонѣнъ, готовъ, и т. д. —

С. 50. — шта ћеш ти овдје?

То є добро Србски; али некако неодговара тексту, ἐφ ᾧ πάρει in quo ades, то єсть: радъ шта си дошао, за чимъ идешъ, нашто си дошао. — А како бы могао Хрістосъ и питати Іуду, као ученика свога, шта ћешъ ти овдѣ? кадъ є нѣгово мѣсто было ондѣ; него видећи чету съ ньиме, пита га: сбогъ чега си ты дошао, као да бы му рекао, дакле сбогъ тога си ты дошао. —

ГЛАВА XXVII.

С. 29. Помоз Бог царе Јудејски.

У тексту стои „радꙋйсѧ χαῖρε, gaude а преводитель каже „помоз Бог.“ Ово є на ондашньи Хрістовъ вѣкъ скоро права сатира; „радуй се“ у С. 49. Гл. XXVI. значи „добро ютро“ а овдѣ „помоз Бог;“ — дакле могло бы значити и „слуга самь покорный“ или найпосліе и „фалѣнъ Іисусъ.“

С. 63. — овај лажа.

„Лажа“ є друго, а друго є „варалица.“ У тексту стои „Лстецъ ὁ πλάνος seductor“ дакле „варалица“ као што є у С. 19. Гл. IV. Марка лестъ „пријевара.“

ГЛАВА XXVIII.

С. 1. — да огледају гроб.

То значи да „пробаю гробъ;“ єръ огледати н. п. єло, значи пробати єло; или да се огледамо значи да се опробамо. А у тексту стои „видѣти *θεωρῆσαι*, spectare“ дакле „видѣти“ или „надгледати гробъ;“ а гробъ се и неможе огледати него се може надгледати. —

Отъ Марка.

ГЛАВА I.

С. 16. Гдје бацају мреже у море.

Преводитель и овдѣ и у Матею, гдѣ се о ловленю рибе говори, свуда употреблява „мрежа;“ я мыслимъ да є „мрежа“ обще име свію оны алата коима се риба лови; а другачіе свакій алатъ има обашка за се свое име и на ово є требало у преводу пазити, н. п. у Матею Гл. XIII. С. 47. употреблявасе Царство божіе „неводъ, σαγήνη, saginae.“ Преводитель каже као „мрежа“ а овдѣ стои у тексту „мрежи“ у Грч. ἀμφίβληστρον у Лат. verricutum, преводитель каже „мреже“ дакле кодъ нѣга є све „мрежа“ чимъ се риба хвата, а тимъ се обштимъ именомъ неизражаваю она особена понятія, коя су у текстовима изражена особитимъ именима. —

ГЛАВА II.

С. 4. Открише кућу.

„Кућу одкрити“ значи скинути кровъ съ куће. — Али то ніе овдѣ речено, него да су крова одкрили на кући. Изъ Археологіе знасе, како су быле Іудейске куће покривене. Зна се и то, да су по кровови люди живили, тако и ови, кои су разслабленога носили, были су на крову, нису дакле могли кућу одкрити, него су само кровъ на кући прокопали толико, да могу болестника спустити къ Іисусу. Зато и у тексту стои „Откриша

покровъ ἀπεστέγασαν τὴν στέγην detexerunt tectum,“ открише крова разумѣва се, да нису цѣлу кућу одкрили, него само кровъ прокопали. —

С. 17. Ја нијесам дошао да дозовем праведнике, но грјешнике, на покајање.

Како тай редъ рѣчій одговара свойству Србскога єзыка? — Я мыслимъ да бы по свойству Србскога єзыка болѣ было „я нисамь дошао, да дозовемъ на покаянѣ праведнике, него грѣшнике.“

ГЛАВА III.

С. 2. И мотраху за њим, неће ли га у Суботу исцјелити да га окриве.

„И мотраху за њим“ тако се говори о ономъ човѣку, кои иде, пролази, или одлази, а зна се о нѣму да оће зло да учини „мотри за ньиме.“ Али овдѣ є Хрістосъ быо међу онима, кои мотре на нѣга, дакле по свойству єзыка, нису могли „мотрити за ньимъ“ него су „мотрили на нѣга.“ Назираховъ єго ὁ καὶ παρετήρουν αὐτὸν, et observabant eum, — мотрили су на нѣга.

С. 16. Првога Симона, и надједе му име Петар.

У тексту стои „И нарече Симонъ имѧ Петръ, καὶ ἐπέθηκε τῷ Σίμωνῃ ὄνομα Πέτρον, et imposuit Simoni nomen Petrum,“ и више ништа. Незнамъ зашто преводитель додае, кадъ є могао оно превести, што му се показало у оріґіналу: и даде Симону име Петаръ. — Овако може лако запети за догматъ оно, што є преводитель додао „првога Симона,“ єръ то се односи на глаголъ у предидуѣмъ 14. Ст. гдѣ стои „и постави дванаесторицу“ разумѣва се по преводу Г. Вука између коихъ

СРПСКИ СЕМИНАР * УНИВЕРЗИТЕТ *

„првога Симона.“ Ако є првога Симона поставіо, то се рађа питанѣ на што га є, и зашто га є поставіо првога? на кое питанѣ незнамъ може ли се по овоме преводу онако одговорити, као што се по начелима наше православне Цркве мора одговорити. —

С. 22. У њему је велзевул.

У тексту стои „ꙗко веелзевꙋла имать, *ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει*, quoniam Beelzebul habet,“ дакле „да има веелзевула.“ Друго є „имати веелзевула“ а друго є „у нѣму є веелзевулъ,“ као што нашъ Народъ и разликуе то двое. — У коме є велзевулъ, или бѣсъ, съ тимъ овай заповѣда, и мучи га по своіой вольи; а кадъ се каже има веелзевула, или бѣса, онда бѣсъ ономе, кои га има, помаже, и чини оно, што хоће онай, кои га има. — Овдѣ є требало задржати рѣчи текста, єръ кньижевници нису разумѣли, да є Хрістосъ у веелзевуловой власти, него да є веелзевулъ у нѣговой власти, као што и кажу далѣ, да онъ помоћу нѣговомъ изгони ђавола. О овоме предразсудку као да нашъ вѣкъ єднако мысли са Хрістовымъ вѣкомъ. Дакле та єднакость треба да є видна у преводу. —

ГЛАВА IV.

С. 15. А оно су крај пута, гдје се сије ријеч и кад је чују одмах дође сотона и отме ријеч посијану у срцима њиховијем.

У тексту стои „Сіи же сꙋть иже при пꙋти, идѣже сѣется слово, и егда. *Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν.* Hi autem sunt, qui circa viam, ubi seminatur verbum, et cum etc. Ако ніе хтѣо за любавь свойству Србскогъ єзика преводитель превести одъ рѣчи до рѣчи н. п. а ови су, кои су край пута, гдѣ

се сіе слово, и како чую, таки дође сатана, и отме слово посіяно у срцима ньіовымъ, — а онъ є могао баремъ, у мѣсто, „оно“ употребити „ово“ у мѣсто „кадъ“ употребити „како,“ єръ оно прво изыскуе орігіналъ гдѣ стои „сїи *οὗτοι* hi; — а ово друго изыскуе свойство єзыка; єръ слѣдуе „одмахъ“ по свойству єзыка морало бы се овако превести: А ово су край пута, гдѣ се сіе слово, они, коима, како чую, одмахъ дође сатана, и т. д. Овако бы се разумѣло, а онако се неразуміе, а одъ орігінала се одступило. —

С. 19. Али бриге овога свијета и пријевара богатства, и остале сласти:

„И остале сласти“ кадъ се каже, то се подразумѣва, да су сласти и оно све, што є напрѣдъ речено; тако су овдѣ и бриге и прѣвара богатства сласти. — У тексту стои: „и ѿ прочихъ похоти; *καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμία*, et circa reliqua cupiditatis“ то дакле нису сласти, него су желѣ, пожеланія; а то є са свимъ нешто друго! — Сласти су у уживаню, а пожеланія су у грамзеню за сластима, или за онымъ, што се нама чини да є сласть. —

ГЛАВА V.

С. 2. И кад изиђе из лађе, одмах га срјете човјек с духом нечистијем.

У тексту стои „авїє срѣтє єго ѿ гробшвъ человѣкъ въ дꙋсѣ нечистѣ, — *εὐθέως ἠπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ;* statim occurit ei ex monumentis homo in spiritu immundo.“ Зашто є изостављено „ѿ гробовъ *ἐκ τῶν μνημείων* ex monumentis? Зато, што слѣдуе у З. С. „кои

живяше у гробовима.“ — Али то исто слѣдуе и у оригіналу „ἐν τοῖς μνημείοις“ и у преводима „во гробѣхъ in monumentis“ па опетъ зато изъ 2. Стиха ніе изоставлѣно. Ово є неко мало самовольство, — ако ніе штампарова погрѣшка.

С. 7. Шта є теби до мене.

Овдѣ є она иста примѣтва коя є учинѣна у Мат. Гл. VIII. С. 29. что мнѣ и тебѣ шта є мени и теби. —

С. 42. — — И зачудише се чудом великијем.

У тексту стои: „и ужасошасѧ ужасомъ велїимъ καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ, et obstupuerunt stupore magno,“ — дакле и ужаснуше се ужасомъ великимъ. — Чуденѣ може быти веће, или манѣ, дакле има свое степене, и свакій степень има свое име. — Има чуда, кое иде съ некомъ милиномъ н. п. кадъ се чудимо каквой лѣпоти, и у такой прилици Срби кажу „дивота га є гледати“ а има чуда, кое иде са страхомъ, као што є у такой прилици, гдѣ мртвацъ оживи, и ту є онда страхъ и ужасъ, те степене чуда несміе преводитель мѣшати, него ій мора онако задржати, као што су у оригіналу.

ГЛАВА VI.

С. 12. И отишавши проповједаху да се треба кајати.

У тексту стои: „да покаютсѧ ἵνα μετανοήσωσι ut poenitterent“ дакле: да се покаю, или каю, а преводитель каже „да се треба каяти.“ Али друго є „треба се каяти“ а друго є „да се покаю.“ Овдѣ се изражава опредѣлено условлѣ, да се мораю покаяти, ако оће у царство божіе; а ондѣ се изражава, да то немора быти, него да бы добро было да се покаю, а то ніе свеєдно. — Тимъ

начиномъ ово преводителѣво „треба се каяти“ означава несавршену дужность, а оно у тексту означава савршену дужность; єръ безъ покаяня нема спасенія.

С. 22. — — и угодивши Ироду и гостима.

Кадъ се сравни овай стихъ са 35. Ст. Гл. XXV. Матеа, онда се види, да ніе ондѣ требало рећи „гостъ“ єръ ево ово су гости, што єду и пію, и веселе се кодъ Ирода, а ондѣ се каже „гост бијах и примисте ме, а „гостъ“ се и не зове нитко дотле, докъ се неприими у кућу, и недочека овдѣ. — Осимъ тога ондѣ є стаяло у тексту „странъ ξένος hospes,“ а овдѣ стои „возлежащимъ τοῖς συνανακειμένοις recumbentibus,“ ако су дакле ово гости, онда онай, кои путуе и тражи, да га тко прими и дочека, ніе гостъ, него є странъ, и текъ онда постае гостъ, кадъ га тко пріими и угости. —

ГЛАВА VIII.

С. 4. Одкуда ћемо узети хлѣба овдје у пустиньи да их нахранимо.

У тексту стои „ѿкꙋдꙋ сихъ возможетъ кто здѣ насытити хлѣбы въ пꙋстыни, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας unde illos pouerit quis hic saturare panibus in solitudine,“ то значи по оригіналу: Откуда ће ій моћи тко наситити лебомъ овдѣ у пустыньи; ово бы быо правый преводъ и сватко бы га разуміо; а оно є изврнуто или болѣ рећи, оно су подметнуте Еванђелисту друге рѣчи, кое онъ ніе казао.

С. 25. И рече му да погледа.

Тако се може рећи ономе, кои види, да погледа овамо или онамо; а ономе, кои є слѣпъ, говори се „да

прогледа;“ али у тексту не стои ни єдно ни друго него и сотвори єго прозрѣти καὶ ἐποίησεν αὐτῶν ἀναβλέψαι et fecit ipsum videre“ и учини му да провиди, или прогледа, или да види.

ГЛАВА IX.

С. 3. Као што неможе бјелиља убијелити на земљи.

Ово є посрблѣно тако, да свакій Србинъ може лако разумѣти; єръ кодъ насъ бѣлилѣ бѣле платно. Али ово є по нашемъ обычаю речено. А у тексту нестои „бѣлиля“ него „бѣлилникъ γναφεύς fullo,“ кое одговара обычаю ондашнѣгъ времена. „Бѣлилници“ были су люди, кои чисте одѣћу, и кредомъ ю мажу, да буде бѣла, и ови се овдѣ споминю; а кодъ насъ су бѣлилѣ женске, кое само ново платно бѣле; — кошулѣ се и хальине већъ небѣле него перу. — Уподобленѣ бы ово добро было, кадъ бы се садъ Еванѣеліе писало; али Еванѣеліе є онда писано, кадъ се уподобленѣ узимало одъ „бѣлилника“ — па то є требало задржати; а ако є „бѣлилникъ“ Славенска рѣчь, могао є начинити Србску н. п. бѣлилацъ, бѣліоцъ. —

С. 4. И указа им се Илија с Мојсијем гдје се разговараху с Исусом.

„Гдѣ“ као савезъ употреблява се по свойству Србскога єзыка кадъ на мѣсто: „да,“ „како,“ и на мѣсто неопредѣленогъ Наклоненія, а кадъ на мѣсто повратнога мѣстоименія „кои“ а неможе се по моме мнѣнію ондѣ добро употребити, гдѣ є єданъ и истый подлогъ (subjectum) и у преходећемъ предложенію, и у ономе, кое са овымъ веже савезъ „гдѣ;“ него ондѣ се добро употреблява, гдѣ су различити подлози н. п. видимъ га, гдѣ се

разговара, чуемъ га, гдѣ виче, спазимъ га, гдѣ бѣжи, овдѣ се свуда може употребити „гдѣ,“ а кадъ се употреблява и ондѣ, гдѣ є єданъ и истый подлогъ у обадва предложеня, онда наравно престае быти савезъ, него є нарѣчіє кое значи „мѣсто“ н. п. живемъ, гдѣ самь се навикао, тражимъ, гдѣ ми є болѣ. У тексту стои: И явися имъ Илїа съ Моусеемъ и бѣша со Іисусомъ глаголюще, *καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωϋσεῖ καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ*, et apparuit illis Elias cum Moyse, et erant loquentes cum Jesu. И указа имъ се Илія съ Мойсіемъ, и разговараху се са Іисусомъ; друго бы было да є речено „и виђоше Илію съ Мойсіемъ, гдѣ се разговараху съ Исусомъ.“ —

ГЛАВА XII.

С. 11. То би одъ Господа и дивно је у вашијем очима.

У тексту стои „во очїю нашею“ *ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν* in oculis nostris,“ дакле „у очима нашима“ а преводитель каже, и овдѣ, и у Мат. Гл. XXI. С. 42 „у вашјем очима,“ ако и стои и овдѣ и ондѣ у оригіналу Грчкомъ, „*ἡμῶν*“ нашима, а не „*ὑμῶν*“ вашима.

С. 43. — — Који мећу у Божију хазну.

„Хазна“ є мыслимъ касса, смѣшно є читати и помыслити, да Богъ има свою кассу. — У тексту стои, во сокровищное хранилище *εἰς τὸ γαζοφυλάκιον* in gazophylacium, болѣ бы мыслимъ было, да є речено у храніоницу блага, него што є речено „у Божију хазну.“

ГЛАВА XIV.

С. 9. Казаће се и то за спомен њезин.

У тексту стои и єже сотвори сїа, *καὶ ὅ ἐποίησεν αὕτη*, et quod fecit haec, дакле требало є превести: и што є учинила ова, казаће се. Ово „и то“ неможе се узети да є преводъ овы рѣчи „*καὶ ὅ ἐποίησεν αὕτη*,“ него се мора држати за подметнуто, — а друго: ово „и то“ предпоставля, да ће се іоштъ нешто казати за споменъ нѣзинъ, и оно ће быти главно, а ово ће се додати узъ оно; а я мыслимъ, да то ніе смысао текста кои каже, да ће се приповѣдати и то, што є учинила ова, ондѣ, гдѣ се узпроповѣди Еванѣеліе. —

ГЛАВА XVI.

С. 2. Дођоше на гроб око сунчанога рођаја.

„Око сунчанога рођаја“ тако незнамъ да Срби гдѣ говоре, чуо самь да кажу „око сунчевога рођая,“ али „сунчанога“ нисамь чуо. И оно мыслимъ да є болѣ. єръ кадъ се каже рођай, то се увѣкъ односи само на особу, дакле овдѣ, гдѣ се каже „сунчевъ“ ту се мора и Сунце према рѣчи „рођай“ сматрати као особа т. є. персона. „Сунчаный“ одговара на „какавъ“ а „сунчевъ“ на чіи.“ — А мыслимъ да то неизражава добро ни смысао текста, єръ то значи, да се сунце іоштъ ніе рађало, а текстъ каже „*ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου*, кадъ се рађало сунце.

Отъ Луки.

ГЛАВА I.

С. 1. Будући да многи почеше описивати догађаје који се испунише међу нама.

У тексту стои „начаша чинити повѣсть ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν conati sunt reordinare narrationem.“ — т. є. почеше у редъ ставляти повѣсть, а то є друго, него ли „описивати догађае,“ — догађаи се могу описивати, а зато немора бити історія; али овдѣ каже „чинити ἀνατάξασθαι reordinare, а то є „уређивати“ у редъ ставляти, т. є. Історію писати, у коіой се догађаи као дата описую. —

С 6. И живљаху у свему по заповијестима и уредбама Господњијем без мане.

„И уредбама“ — у тексту стои и ѡправданїихъ καὶ δικαιώμασι et justificationibus“ и оправданьима — дакле ніе уредбама. Ако ли є преводитель хтѣо да протолкуе као што є на други мѣсти радіо, — онда треба знати, да Богослови подъ „заповѣди ἐντολάς mandata“ разумію: предложеня закона; а подъ „ѡправданїахъ δικαιώματα justificationes“ разумію: обеćаня Еванђелска. „Уредба“ бы пріе могла замѣнити „предложенѣ закона;“ него ли „обеćаня еванђелска.“ —

С. 22. И он намигиваше им и оста нијем.

У тексту стои „и той бѣ помавлѧ имъ καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς et ipse erat innuens illis,“ и онъ даваюћи имъ знакъ машући имъ; — а не намигаваше имъ; — намигуе се само, кадъ се око затвори и отвори, и значенѣ

му є или непристойно, или непоштено, или смѣшло и' шальиво, и ніе никада озбильно, и важно; а знакъ се може дати и съ отворенымъ очима, као съ обрвама, или манути главомъ, или рукомъ, или како другачіе; а ако є намигивао, то є морао „намигивати на ньи" а не „им." —

С 36. И ето Јелисавета твоја тетка, и она затрудње сином.

„И она затрудње сином" — овай изражай може врло лагко читателя, и слушателя одвести на гадну мысао бежбожне гнусности, коя се овдѣ неможе ни споменути. — Небы требало овакове изражае употреблявати. Болѣ бы было, да су задржане рѣчи текста „зачатъ сына *συνειληφυῖα υἱὸν* concipiens filium, заче сына, па то свакій Србинъ тако разуміе, као што треба разумѣти.

С. 39. — А Марија уставши онијех дана отиде брзо у горњу земљу у град Јудин.

„У горњу" къ овоме є додао преводитель као толковање „землю" и тако є постало у преводу „у горњу земљу," кадъ Срби кажу да иду у горню землю, онда они разумѣваю горнѣ предѣле државе у коіой живе, н. п. кудъ мы кои живимо у Войводовини кажемо, да идемо у горню землю, или да долазимо изъ горнѣ землѣ, то разумѣвамо, Словенске вармеђе горнѣ Угарске. Али у тексту стои „во горнлл *εἰς τὴν ὀρεινὴν*, in montanam. — Овдѣ се дакле неразумѣва „горня земля" — него се разумѣваю виши, т. є. бреговити предѣли; а горня земля немора быти бреговита. — Овдѣ бы болѣ было рећи „отиде горе у градъ."

С. 40. И уђе у кућу Зарину, и честита Јелисавети.

У тексту стои „и цѣлова *καὶ ἠσπάσατο* et salutavit" а то є „и поздрави се" а не „и честита," „поздравити се

значи: назвати Бога о састанку; а „честитати“ значи изразити радость о срећи другога, или о каковомъ догађаю повольномъ. — Овдѣ се лагко може мыслити честитанѣ, єръ има повода къ честитаню, и Марія є зато отишла Елисавети, да іой честита; али зато што се може мыслити, неможе се одъ текста одступити, нити се може друга мысао подметнути. — Правый є смисао текста: и уђе у кућу Захарину, и поздрави се са Елисаветомъ. —

ГЛАВА II.

С. 1. У то вријеме изиђе заповијест од ћесара Августа, да се препише сав свијет. —

„Да се препише сав свијет“ преписати значи съ єдногъ папира списати на другій, а овдѣ ніє то смысао, него да се „попише.“ У тексту стои „написати *ἀπογράφεσθαι* describere, кое по свойству Србскогъ єзыка значи „пописати“ или да се „попише:“ — говоре по гдѣкои мѣсти мѣсто „пописати, преписати“ али я мыслимъ, да є оно прво болѣ, особито, гдѣ се првый путъ списую многи люди, кои разсѣяно по различити мѣста живе.

С. 22. И кад дође вријеме да иду на молитву.

У тексту стои „єгда исполнишасѧ днїє ѡчищєнїѧ єю, *ὅτι ἐπλησθήσαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς* cum impleti sunt dies purgationis ejus“ а то є „кадъ се наврше дани очишћеня; а ово „кад дође време да иду на молитву“ подметнуто є, и може се узети за толкованѣ текста, кое є позаимлѣно одъ наши обычаева; а не за преводъ. —

С. 26. И њему бјеше дух казао.

У тексту стои „И бѣемꙋ обѣщано дꙋхомъ свѧтымъ *καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου*, et erat ei responsum a Spirutu sancto,“ дакле, и было му є обећано духомъ светымъ, или духъ му є светый обећао; а не „казао.“

С. 27. И каза му дух те дође у цркву; — и кад донесоше родитељи дијете Исуса, да сврше за њега закон по обичају.

У тексту стои „И прїиде дꙋхомъ въ церковь *καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν*, et venit in spiritu in templum,“ т. є. и дође духомъ или у духу у цркву, — а ово „и каза му духъ, те уђе у цркву“ подметнуто є. Духъ ніе казао Симеону єръ бы у Еванђелію быле написане и оне рѣчи, кое му є духъ казао; него є Симеона духъ безъ говора и казиваня на то склоніо, да отиде у цркву. Ово є начинъ говора ондашнѣга вѣка, свеєдно као што мы Србльи кажемо, „срце ми заискало.“ —

„да сврше за њега закон по обичају.“

У тексту стои „сотворити ими по обычаю законномꙋ ѡ немъ *τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς, κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ*, ad facere ipsos secundum consvetum legis, circa eum,“ т. є. „да учине по обычаю закона съ ньимъ“ а ніе „да сврше за њега закон по обичају“ — а „законъ свршити“ кодъ православны Србаля значи „пречестити се“ или вѣнчати се,“ „за њега“ значи кадкадъ и „мѣсто нѣга“ дакле овдѣ могу Срби разумѣти и овако „да се причести мѣсто нѣга по обычаю.“ Ніе требало извртати рѣчи безъ нужде.

С. 32. — — видјело да обасја незнабошце, и славу Народа својега Израиља.

У тексту стои „свѣтъ во ѿкровенїе ꙗзыкѡвъ, и славꙋ людей твоихъ Ꙗзраиля, *φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ*, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebi tuae Israel,“ т. є. свѣтъ за облявленѣ народима и славу людій твои Израиля. Преводитель є „откровенїе *ἀποκάλυψις* revelatio“ превео са „откровенѣ“ а овдѣ є „откривенѣ“ замѣніо са „обася“ а ово є са свимъ друго нешто. Може кога свѣтъ обасяти, а зато, немора дознати спрамъ тогъ свѣта, шта є воля оногъ, кои свѣтъ дае; а откривенѣ предпоставля, да онай, коме свѣтъ засвѣтли, увиђа спрамъ нѣга оно, што му є было донде тайна. —

ГЛАВА III.

С. 1. -- кад бјеше Понтије Пилат судија у Јудеи.

У тексту стои „ѡбладающꙋ Понтїйскомꙋ Пїлатꙋ Ꙗдеѥю, — *ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆ ἰουδαίας* praesidente Pontio Pilato Judeae т. є. кадъ є владао Понтіискій Пилатъ Іудеомъ. — Друго є „судити“ а друго є „владати“ или старѣшиновати, дакле друго є „судія“ него ли „владатель“ или „старѣшина.“ Да Понтіискій Пилатъ неможе се звати судія, то нетреба доказивати никоме. —

С. 13. Не иштите више него што вам је речено.

У тексту стои „ничтоже болѣе ѿ повелѣннагѡ вамъ творите, *μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε*. Nihil amplius praeter constitutum exigite“ по Славенскомъ морало бы быти, ништа више нечините, него што вамъ є речено: — по Грч. и Лат. „ништа више неизискуйте, него што є уређено, или уговорено. Я садъ незнамъ управо, чега се држао овдѣ преводитель. —

С. 18. — И друго много којешта ајвља народу и напомиња.

То ніе преводъ, него є друго нешто. У тексту стои „Многа же убѡ и ина утѣшаѧ благовѣствоваше людемъ. *Πολλὰ μὲν οὖν, καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν* Multa quidem igetur et alia exhortens evangelirabat populum. Т. є. и многа іоштъ и друга утѣшаваюћи проповѣдаше людима.

ГЛАВА IV.

С. 16. И дође у Назарет гдје бјеше одрастао.

„Одрастао“ то є добро речено Србски о дѣтету кое є одрастло; али текстъ некаже „одрастао“ него каже „воспитанъ *τεθραμμένος* nutritus“ „одранѣнъ“ или „одгаенъ“ — а то є друго понятіе.

С. 18. да одпустим сужње.

У тексту има іоштъ „во ѿрадꙋ *ἐν ἀφέσει* in remissionem“ у одлакшанѣ; а преводитель є то са свимъ изоставіо. Кадъ бы свакій преводитель тако помало изоставляо, до сада бы спала кньига на два слова, као што люди говоре. — „Сужань“ є робъ а текстъ каже „сокрꙋшеныѧ *τεθραυσμένους* confractos“ измучене, изкинѣне, болѣ бы мыслимъ было рећи: да опростимъ оне, кои су измучени, и одлакшамъ имъ.

С. 25. А заиста вам кажем.

У тексту стои „поистинѣ *ἐπ' ἀληθείας*, in veritatem“ ваистину. У предидуѣемъ тексту преведено є „Аминь, *Ἀμὴν* Amen“ и свагдѣ, гдѣ є годъ „Аминь“ са „заиста“ а овдѣ є опетъ „заиста,“ дакле у преводу се овоме неразликуе оно што су Еванѣелисти разликовали. —

ГЛАВА V.

С. 5. По твојој ријечи бацаћу мреже.

Я мыслимъ да тако Срби неговоре; него Србинъ бы пріе рекао „али на твою рѣчь бацићу мреже.“ Не бы ли тако болѣ было? —

ГЛАВА VII.

С. 13. сажали му се за њом.

Кадъ се каже „сажали му се,“ или може быти и „разжали му се за ньомъ,“ то значи, да є нѣ нестало; али овдѣ є мати была жива, дакле ніе се Іисусу сажалило за ньомъ, него се смиловао на ню.

С. 21. — и од мука.

„Муке“ су друго, а друго су „ране“ може тко имати „мука“ и безъ „рана.“ У тексту стои „ранъ *μαστίγων* flagellis“ дакле одъ рана, а не одъ мука.

С. 43. — Мислимъ онај, коме највише поклони.

Гдѣ су два предмета, или подлога, ту само сравнителный степень мѣста може имати н. п. гдѣ се доброта двоице сравнює, ту се може рѣни да є єданъ добаръ, а другій да є больій; а неможе се рѣни да є єданъ добаръ, а другій найбольи. — Да се може превосходный степень употребити, мораю быти найманѣ три предмета, кои се сравнюю, као што су и три степена на брою. Овдѣ се у тексту споминю само два дужника, и сравненіе се међу ньима изражава са „вльшіє *πλεῖον* plus,“ а преводитель опетъ каже „найвише,“ као, да има три

дружника, или више одъ троице. А у Србскомъ єзыку дугъ се „опрашта“ а „непокланя;“ у Грчкомъ се „покланя;“ али Срби покланяю у више случаєва, па опетъ некажу, да покланяю: н. п. кадъ дариваю, удѣле, прикажу, ту се покланя; а имаю опетъ своя особита имена. —

ГЛАВА VIII.

С. 19. — И немогаху од народа да говоре с њим.

То значи да су се састали съ ньиме, али нису се могли разговарати съ ньимъ одъ народа. Али текстъ каже, да се нису могли ни састати съ ньиме, єръ оно „неможахꙋ бесѣдовати къ немꙋ *οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ*, non poterant contignere eum,“ значи да нису се могли састати съ ньимъ или нису могли ни доћи до нѣга одъ народа. —

ГЛАВА IX.

С. 7. немогаше се начудити.

У тексту стои „и недоꙋмѣваше сѧ *καὶ διηπόρει* et haesitabat“ т. є. „сплете се“ или „незнаде се наћи“ или „запе“ — а то є сасвимъ нешто друго, него ли „немогаше се начудити,“ кое се говори за онога, кои се чему тако дуго чуди, да незна престати одъ чуденя.

С. 51. А кад се навршише дани узећа његова.

„Узећа његова“ овдѣ се незна, или ће онъ шта узети, или ће нѣга узети. Можда бы болѣ и разговетніе было, да є овдѣ речено, а кадъ се навршише дани, да га узму, или ухвате. —

ГЛАВА X.

С. 34. — доведе га у гостијоницу, и устаде око њега.

„И устаде око њега“ овай изражай невѣруемъ да ће тко разумѣти. — Срби додуше кажу о врѣдномъ човѣку, да є „усталацъ,“ али то се оснива на томе, што такавъ врѣданъ човѣкъ ранеѣи на посао неодспава скоро никада зоре: далѣ „устаде“ є глаголъ савршенъ, и значи, као да є єданпутъ устао, па свршіо; а ово „око њега“ изискуе глаголъ несавршеногъ дѣйства. — Дакле овдѣ се то неможе употребити. — У тексту стои „и прилѣжа ємꙋ *καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ*, et curam egit ejus“ и надгледао га. То исто у слѣдуюѣемъ 35. С. преведено є са „гледај га,“ а може быти да бы и овдѣ болѣ было реѣи „надгледай га.“ — єръ тако се говори о болесницыма. —

С. 40. — Марта се бјеше забунила како ће га дочекати.

У тексту стои „Марда же молваше ѡ мнозѣ слꙋжбѣ *ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν*, at Martha distrahebatur ob multum ministerium.“ „Марта се узжурбала збогъ многогъ посла или служеня, или послуживаня: а то ніе „како ће га дочекати.“ Ово є наликъ на „служенѣ“ али ніе само „служенѣ,“ или „послуживанѣ.“ —

ГЛАВА XI.

С. 6. Јер ми дође пріятељ с пута и немам му шта поставити.

Столъ се „поставля,“ а єла се „износе“ на столъ „немамъ му шта поставити“ то значи, да немамъ сто-

ла — да му поставимъ или немамъ столняка, таньира ножева и т. д. Ова рѣчь „поставити“ добила є већъ то значенѣ у народу, кадъ се о столу говори. У тексту стои „предложити емꙋ, *παραθείσω αὐτῷ* apponam ei,“ т. є. изнѣти предъ нѣга, дакле требало є рећи „и немамъ шта изнѣти предъ нѣга, или предань.“

С. 17. Свако царство, које се раздијели само по себи, опустјеће, и дом који се раздијели сам по себи пропашће.

Овако є преведенъ у Матею С. 25. Гл. XII. — ако и єсть ондѣ другачіє речено т. є. „всяко царство раздѣлшеся на ся. — А овде є „всѧко царство само въ себе раздѣлѧѧсѧ запꙋстѣетъ, и домъ на домъ падаетъ.“ — дакле овдѣ є требало рећи „свако царство, коє се само на се раздѣлява, опустѣће, и домъ на домъ пада. — Ово би быо вѣранъ преводъ. А овако, као што є овдѣ преведено ніе вѣранъ преводъ, него є подметнуто Еванѣелисту Луки оно, што є Матей рекао; — и то ніе, као што є у тексту

ГЛАВА XII.

С. 13. — — Учитељу! реци брату мојему да подијели са мном достојање.

„Достоянѣ“ у Србскомъ єзыку скоро ништа незначи. — Што у тексту стои „достоѧніє *τὴν κληρονομίαν* heredilatem“ то значи наслѣдовину. И ово є требало употребити, єръ Срби кажу „наслѣдіо очевину, или дѣдовину, или материнство,“ дакле оно, што се наслѣди ніе достоянѣ, него наслѣдство, или наслѣдовина? Ако ли преводитель производи ту рѣчь одъ глагола „достати“ онда бы морало быти „достанѣ,“ а не „достоянѣ“ єръ „до-

стояти“ значи србски до края или до извѣстногъ времена стояти; као што є дакле „стоянѣ“ одъ „стояти“ тако є мыслимъ и „достоянѣ“ одъ „достояти,“ чимъ се неможе означити онай дѣлъ, кога єдна страна достае у діоби. — Достоянѣ у Нар. пѣсмама мыслимъ да значи „господство“ или славенско „достоинство.“

С. 14. Ко је мене поставијо судијом или кметом над вама.

„Кметъ“ има на различитимъ мѣстыма различито значенѣ. Кадъ значи „судію,“ кадъ „старѣшину“ у селу, а гдѣгдѣ и „поданика“ и пр. и рекао бы, да нигдѣ незначи само онога, кои дѣли наслѣдовину међу наслѣдницима. У Хрватской има та рѣчь „діоцъ“ у овой пословици:

„Свакомъ брацу по мрвицу,
А діоцу половицу“

и значи онога кои дѣли. Овдѣ є требало таку рѣчь употребити, коя бы дала понятіє „діоца“ єръ у тексту стои „дѣлителя, *μεριστήν*, divisorem“ дакле „діоца“ или „дѣліоца“ а не „кмета,“ кои значи на гдѣкои мѣсты тако, као што є у преводу употребљѣнъ са „надъ вама“ и момке оне, кое власть као снагу употреблява у одржаваню сигурности и мира. А кадъ є „кметъ“ „діоцъ,“ онда неможе быти „надъ вама“ него „вама“ или „међъ вама.“ Овдѣ у Срѣму зову се „делци“ они, кои дѣле наслѣдовину међу наслѣдницыма.

С. 29. — — и небрините се.

У тексту стои „и невознесите се *καὶ μὴ μετεωρίζεσθε* et ne suspendamini ex sublimi“ то значи „и несумняйте се,“ єръ овдѣ се оће да каже, да нетреба да имаю неповѣренѣ къ Богу; — бринути се треба о себе али нетреба се сумняти, да Богъ неће дати оно, што є човеку нуждно. —

С. 46. И дијел његов метнуће с невјернима.

У тексту стои „и часть єгѡ съ невѣрными положитъ *καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει*, et partem ejus cum infidelibus ponet.“ А у Матеа Гл. XXII. С. 51. ове исте рѣчи „И часть єгѡ съ невѣрными (съ лицемѣрами) положитъ, *καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει* et partem ejus cum hypocritis ponet“ изузимаући „*τῶν ὑποκριτῶν*“ преведене су овако „и даће му плату као и лицемѣрнима,“ тимъ начиномъ удалява се єданъ Еванђелистъ одъ другога, и овдѣ, гдѣ се ова два Еванђелиста не само у смислу, него и у рѣчма слажу: овай се историчко-богословскій грѣхъ неможе опростити у преводу. —

ГЛАВА XIII.

С. 24. Навалите да уђете на тијесна врата.

„Навалити“ значи силомъ ударити на што н. п. навалише сви на ме, то ће рећи приораше ме. А у тексту ніе то изражено; него „подвизайтеся, *ἀγωνύζεσθε*, contendite“ т. є. паштите се, или потрудите се. —

ГЛАВА XIV.

С. 21. — и доведи амо сиромахе и кљасте, и богаљасте, и слијепе.

У тексту стои „и ницыя, и бѣдныя, и слѣпыя, и хромыя, *καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἀναπήρους, καὶ τυφλοὺς, καὶ χωλοὺς*, et pauperes, et maneos, et caecos, et claudas“ и сиромашне, и клясте, и слѣпе, и хроме; рѣчи, кое се овако редомъ брое, неможе преводитель преметати и у другій редъ поставляти, у толико манѣ овдѣ, гдѣ сви ови означаваю оне незнатне Іудее, кое су апостоли, оста-

вивши учене и Фарисее у вѣру Христову дозвали; па овымъ редомъ могу се означавати степени ньіовога незнаня тако: као што су „сиромашни“ првый степенъ незнаня, тако су „хроми“ послѣдный степенъ тога.

„Богаљасте“ мѣсто „хроме“ мыслимъ да ніє добро; єръ богальи нису само они, кои су хроми, него су и они кои су клясти, грбави, и другимъ неволяма тѣлеснымъ осакаћени. —

ГЛАВА XV.

С. 7. Кажем вам да ће тако бити већа радост на небу за једнога грјешника, који се каје, него ли за деведесет и девет праведника, којима нетреба покајањ е.

„За једнога грјешника,“ то тако излази, као да ће се грѣшникъ радовати а не, да ће се нѣму обрадовати на небу. Срби кадъ кажу „то є радость за ме“ — онда значи, да се я радуемъ, а не онай кои ми є радость учиніо. А текстъ вели „ѡ єдиномъ грѣшницѣ, *ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ* super uno peccatore,“ дакле о єдномъ грѣшнику, или збогъ єдногъ грѣшника. —

С. 14. И он се нађе у невољи.

У тексту стои „начатъ лишатисѧ *ἤρξατο ὑστερεῖσθαι*, coepit defici vel egere,“ поче оскудицу трпити. „У невольи быти“ незначи само оскудицу трпити, него ма у какво зло пасти; а овдѣ є требао смысао оскудице изразити. —

ГЛАВА XVI.

С. 2. — дај рачун како си кућио кућу.

„Кућу кућити“ значи себи теѣи кућу а овдѣ приставникъ ніе поставлѣнъ да себи тече кућу него да ту-

ћомъ управля. У тексту стои „ѡ приставленїи домовнѣмъ, *τῆς οἰκονομίας σου*, dispensationis tuce,“ дакле дай рачунъ како си господаріо съ кућомъ, или како си управляо кућомъ — или по оріґіналу Грчкомъ, дай рачунъ господареня, газдованя твогъ. —

С. 10. — а ко је невјеран у малом и у многом је невјеран.

Друго є „невјеран“ а друго є „неправеданъ“ „невѣранъ“ є онай, кои рѣчь или вѣру задану другоме неодржи и погази; а „неправеданъ“ є онай кои другомъ чини оно, што оће да другій нѣму не чини, или кои не чини другоме оно, што оће да нѣму другій чини. И ово є изражено у тексту, гдѣ стои „неправедный *ἄδικος* injustus“ неправеданъ или неправъ; а не „невѣранъ;“ єръ у тексту не стои „невѣранъ *ἄπιστος* infidelis“ — него *ἄδικος*“ као и у слѣдуюћемъ 11. С. што стои *ἐντῷ ἀδίκῳ μαμωνᾶ* кое є преведено са „у неправедномъ богатству.“ — А друго тай є стихъ пословица ондашнѣгъ времена дакле немогу се рѣчи мѣняти, него морала бы се цѣла пословица другомъ каквомъ замѣнити кадъ бы се одступило одъ рѣчи.

ГЛАВА XVII.

С. 25. и окривљену бити од рода својего.

У тексту стои ѿ рода сегѡ *ἀπὸ τῆς γεννεᾶς ταύτης* a generatione hac,“ дакле ніе одъ рода „својего“ него одъ рода (или као што є на другомъ мѣсту преведено) одъ нараштая „овога.“

ГЛАВА. XIX.

С. 21. — јер си човјек тврд.

Овай човѣкъ кои се овдѣ споминѣ непоказуе се да є тврдица. — него судѣћи по нѣговомъ начину поступаня управо морало бы се рѣћи да є лакомъ. — У тексту стои „ѡаръ *αὐστηρός* austerus“ строгъ; я мыслимъ да бы болѣ было рѣћи и „жестокъ,“ ако ніе хтѣо рѣћи „строгъ“ — єръ тврдица неиздае тако новце, као што є овай издао, — нити се одъ тврдице тко бои, него одъ жестока.

ГЛАВА. XXIII.

С. 16. Даклем да га избијем, па да пустим.

„Избијем“ то значи да га батиномъ или чимъ другимъ изтучемъ. А у тексту стои „наказавъ *παιδεύσας* castigam,“ да га казнимъ. Я мыслимъ да се може тко казнити и безъ біеня н. п. тавницомъ, глађу, или другачіе: дакле „избити кога“ и „казнити кога“ ніе єдно и исто понятіе. — А то, што таки слѣдуе „па да пустимъ“ немора се тако разумѣти, као да га одма пусти, па да зато може само біенъ быти; него се може разумѣти, да ће га онда пустити, кадъ казань издржи. —

ГЛАВА XXIV.

С. 18. Зар си ти један од црквара у Јерусалиму.

„Црквар“ се зове онай човѣкъ, кои непрестано у цркву иде, а незна ни самъ зашто; зато се и каже о

такомъ човѣку да црквари. Я незнамъ може ли се то овдѣ употребити, кадъ у тексту стои „пришлецъ *παροικεῖς*, peregrinarius,“ дакле ако ніе хтѣо рећи пришелацъ или дошлякъ, а онъ є могао казати странъ или походникъ. А ніе ли то нашъ „полаженикъ“ єръ се каже: полазити света мѣста; а и нашъ божићный полаженикъ, рекао бы има то значенѣ ондѣ, гдѣ се тако зове. А на оны мѣсты, гдѣ се зове „полаженикъ“ наравно, да одъ другогъ обычая добія то име.

С. 43. — и узевши изједе пред њима.

Толковательи кажу, да Іисусъ ніе изео савъ медъ и рибу[1], него да є єо мало, а оно друго дао Апостолима; а тако и текстъ вели: „ꙗдє *ἔφαγεν* edit,“ дакле „єде“ а не изєде. —

Отъ Іоанна.

ГЛАВА I.

С. 1. У почетку бјеше ријеч.

У тексту стои „Въ началѣ бѣ слово, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, in principio erat Verbum“ рѣчь є кодъ насъ говоръ, а овдѣ „слово“ неможе никако значити „говоръ“ дакле ни „рѣчь,“ єръ ово „слово,“ о коме є овдѣ рѣчь, значи Хріста, сына божія, и може се узети, као умъ, духъ, Существо. Я мыслимъ да є требало задржати ту рѣчь „слово“ а она ніе нама туђа.

С. 3. Све је кроз њу постало.

„Постати“ є глаголъ средный, а овдѣ є употребленъ као глаголъ дѣйствителный у страдателномъ смыслу, єръ оно, „кроз њу“ мора се сматрати као падежъ, кои показуе, да се подлогъ „она“ т. є. рѣчь промѣнила у предмѣтъ, кое быва, кадъ се говоръ изъ дѣйствителногъ значеня пренесе у страдателно. Истина, да има у србскомъ єзыку и средньи глагола, кои се употребляваю као дѣйствителни, али то се неможе са свакимъ средньимъ глаголомъ чинити, што се дае съ гдѣкоимъ чинити. „Постати“ може што само одъ себе, дакле гдѣ дѣйство непрелази одъ подлога на предметъ, него се свршава у самомъ подлогу; али да може што постати крозъ другога, то незнамъ. У стиху 17. стои „а благодать и истина постаде одъ Исуса Христа“ кое значи, да є Іисусъ постао благодать и истина, єръ Срби веле: гле шта постаде „одъ нѣгъ“ кое толико значи као

„изъ нѣгъ“ тко ће садъ знати како се управо сачинява глаголъ „постати.“ —

С. 28. Ово би у Витавари преко Јордана.

Я мыслимъ, да бы овдѣ болѣ было, да є речено „съ оне стране Іордана“ єръ є питанѣ гдѣ є было а на ово питанѣ неодговара добро предлогъ „преко.“

С. 38. Рави — гдје стоиш.

Истина да Срби кажу кадъ питаю гдѣ тко пребива „гдѣ стоишъ“ али има мѣста, гдѣ Срби питаю и овако „гдѣ сѣдишъ;“ можда бы болѣ было рѣчи „гдѣ живишъ“ єръ ово и єдно и друго споменуто значенѣ у себи садржава. —

ГЛАВА III.

С. 15. И начинивши бич од узица.

Я мыслымъ да бы болѣ было Србски речено: „оплести бичъ“ него „начинити бичъ.“ —

С. 21. — јер су у Богу учињена.

Истина да у тексту стои „ἐν Θεῷ in Deo“ али смѣшно излази кадъ се србски каже „у Богу учинѣна,“ єръ тако употреблѣно „у“ значи „мѣсто“ и тако излази, као да є тко у Бога ушао, и у нѣму изнутра учиніо. Я мыслимъ да бы болѣ было рѣчи: по Богу; єръ овако бы значило, да су онако учинѣна, као што Богъ заповѣда. —

ГЛАВА V.

С. 45. Немислите да ћу вас тужити Оцу, има који вас тужи, Мојсије, у кога се ви уздате. —

Овдѣ є преводитель изоставіо лично мѣстоименіе „я,“ а „я“ є овдѣ самостално, и такавъ подлогъ у рѣчи,

кои се неможе изоставити; єръ на то „я“ спада сила говора, и томе є подлогу противуставлѣнъ другій яванъ подлогъ т. є. „Мойсей.“ А и у тексту стои „азъ ἐγὼ ego“ дакле требало є, као што я судимъ рѣћи: Немислите да ћу васъ я тужити Отцу и т. д.

ГЛАВА VI.

С. 21. Онда га с радости узеше у лађу.

У тексту стои „хотахꙋ ꙋбо пріѧти єго во корабль ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον volluerunt ergo accepere cum in navim,“ т. є. хотеше дакле узети га у лађу. — То су рѣчи текста; а преводъ ніє текстъ. — А ако є хтѣо преводитель ову рѣчь „хотахꙋ, ἤθελον, volluerunt“ тако изразити, да се съ изражаемъ своимъ приближи къ толкованю текста, то бы по моме мнѣнію болѣ было, да є рекао съ вольомъ га узеше у лађу. —

ГЛАВА IX.

С. 7. Отиде дакле и уми се, и дође гледајући.

Я мыслимъ да ово „гледаюћи“ неизражава управо смысао текста; єръ има люди, кои гледаю, али невиде; а слѣпый, кадъ се уміо, видіо є. Можда бы болѣ было рѣћи „видећи“ єръ и у тексту стои „вида βλέπων, videns“ видећи. —

ГЛАВА X.

С. 14. Я еам пастир добри и знам своје и моје мене знају.

Овдѣ се показуе, да ніе добро што преводитель свуда употреблява мѣсто „мой“ и „нашъ“ и „твой“

и „вашъ,“ „свой.“ Єръ овдѣ є то управо учинило, да є овай преводъ неразговетанъ. Я мыслимъ, да бы сватко болѣ разуміо, да є речено „и познаємъ моє (т. є. овце) и мое мене познаю. —

С. 21. Ове ријечи нијесу лудога.

У тексту стои „бѣснꙋющагѡ *δαιμονιζομένου* demoniaci,“ т. є. „онога, у коме є бѣсъ;“ — а значи ли то „лудогъ“ или „занешеногъ“ или онога, кои є съ ума сишао, као што наши люди кажу; то казати посао є толкователя, а ніе преводителя. —

ГЛАВА XIII.

С. 22. — и чуђаху се за кога говори.

У тексту стои „недоꙋмѣвающеся, *ἀπορούμενοι* haesitantes“ а то ніє чуђаху се, него „сумняюћи се.“ —

ГЛАВА XV.

С. 27. Али све ће вам ово учинити за име моје.

Я мыслимъ, да бы овдѣ много разговетніе было, да є речено: „збогъ имена мога.“ — Єръ овай предлогъ „за“ непоказуе само узрокъ, кога ради што быва; него има и другу службу свою у говору као н. п. свезати за плотъ, ватати за рѣчь и т. д. а кадъ показуе и узрокъ, и онда се различито разумѣва, па овдѣ се лако може и то разумѣти, да ће имъ чинити све за име Христово т. є. да и они кои чине добію име Христово одъ оны, коима чине. У тексту славен. стои „за“ (кое значи овдѣ „збогъ“ или „ради“) „*διὰ* proter.“ —

ГЛАВА XVI.

С. 32. сваки на своју страну.

У тексту стои „кїждо во своѧ ἕκαστὸς εἰς τὰ ἴδια unusquisque in propria.“ Я мыслимъ да се то Србски каже „сваки себи“ а не „сваки на свою страну,“ єръ изъ текста се неможе извести „страна,“ а може ньи више иѣи на єдну страну, и опетъ отиѣи свакій себи.

Дѣянія Апостолская.

ГЛАВА I.

С. 6. А они онда кад заједно бијаху. — Господе, хоћеш ли сад начинити царство Израилево.

„Сад“ є истина нарѣчѣ, кое показуе врѣме; — али овдѣ бы по моме мнѣнію болѣ было задржати „врѣме“ или „лѣто,“ као што у тексту стои „въ лѣто сїє, ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, in tempore hoc“ овога лѣта; єръ другачіе неодговара овомъ стиху нинайманѣ одговоръ Хріста на ово питанѣ, кои се ниже у 7. стиху дае. — И смѣшно излази, кадъ ови питаю: оћешъ садъ, а онъ одговара „ніе ваше разумѣти времена и лѣта.“ Онда бы морао рећи „ніе ваше разумѣти кадъ.“ —

С. 9. И ово рекавши видјеше они гдје се подиже и однесе га облак из очију њиховијех.

У тексту стои „И сїѧ рекъ, зрѧщимъ имъ взѧтсѧ, и облакъ подѧтъ єго ѿ очїю ихъ, καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπελαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, et hoc dicens, videntibus illis, elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum, и кадъ ово рече, на очигледъ њима, подиже се, и узе га облакъ одъ очію њиховы; то є правый преводъ по моме мнѣнію: — а оно є поремећеный. Нити є то добро речено по свойству єзыка. „И рекавши видјеше они гдје се подиже:“ єръ овдѣ се неразуміе: єли онъ рекао, или су они рекли, па послїе видѣли, гдѣ се подиже; почемъ є є подлогъ главногъ предложенія помѣшанъ са подлогомъ

уметка. По моме мнѣнію неможе се одъ подлога дѣйство тако одузети, као што є овдѣ одузето съ тимъ, што є уметнутъ другій подлогъ „видјеше га они,“ кои подлогъ дѣйство главногъ подлога себи присвоява. — Ако є хтѣо преводитель тако изразити гледанѣ ученика, као што є изразіо, то бы може быти болѣ было, да є рекао: и ово рекавши, подиже се, а они га гледаше, докъ га облакъ ніе узео одъ очію ньіовы. То бы се болѣ разумѣло; єръ небы се тако подлози измѣшали, као што су онако измѣшани. —

С. 16. за Јуду који бјеше предъ онима што ухватише Исуса:

Овай преводъ неизражава опредѣлено то: да є Іуда предводіо оне, кои су ухватили Іисуса, него може се мыслити, да є Іуда быо кодъ Іисуса пріе, него што су они дошли, кои су га ухватили; а у тексту стои да є онъ ньи предводіо, и показивао имъ путъ. „Ѡ Ꙗ҆ѹдѣ бывшемъ вожди, *περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ*, de Juda illo facto duce viae“ о Іуди кой є показивао путъ онима, или преднячіо, или предводіо оне, кои су ухватили Іисуса. — Каже се у пѣсмама и тако, као што є преведено; али ондѣ се другимъ чимъ показуе да є то вођа, за кога се говори, да є предъ онима, кои кудъ иду, или што раде. Као што є н. п. „Уздиже се бутунъ Шумадія, и предъ ньима Петровићу Ђорђе;“ али тога овдѣ нема, и зато по моме мнѣнію овдѣ небы шкодило, да є разговетніе. —

С. 26. И бацише коцке на ньих, и паде коцка на Матија, и примишега међу једанајест Апостола.

„И примише.“ Гдѣ се каже „примише га“ ту се разумѣва, да су могли и непримити га; али овдѣ є коцка већъ пала на Матія, и Господь є показао, ког ає

избрао, дакле ніе више одъ ньи зависило, примити га, или непримити. Болѣ бы дакле было по момъ мнѣнію да є речено и приброенъ є быо, или причисленъ, као што стои у тексту „и причтенъ бысть, *καὶ συγκατεψηφίσθη*,

ГЛАВА II.

С. 5. А у Јерусалиму стојаху Чивути.

Овдѣ се неразумѣ, єсу ли стояли т. є. ни сѣдили, ни лежали, него стояли на ногама, или су обитавали. Можда бы болѣ было, да є речено „А у Іерусалиму су живѣли Іудеи.“ — Єръ тако стои и у тексту живѹщіи, *κατοικοῦντες*, habitantes,“ обитаваюћіи.

С. 11. — — величине божије.

У тексту стои „величїѧ божїѧ, *τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ* magnalia Dei“ величія божія, друго є „величина“ а друго є „величѣ,“ — величина є то „коликій є великъ тко;“ а „величѣ,“ како є славанъ тко по дѣли свои. — Овдѣ се разумѣва да су ученици говорили о необичнымъ славнымъ дѣлима Божіимъ, дакле о величю божіемъ, а не о „величини Бога,“ кои є неизмѣрльивъ. А кадъ є глаголъ „величати“ употреблѣнъ у преводу као у Гл. X. С. 36. зашто се небы и „величѣ“ употребило, и зашто ніе свуда задржанъ, него на другомъ мѣсту опетъ стои „хвалити“ (као у Гл. V. С. 13.) мѣсто „величати.“ —

С. 17. И млади ваши видјеће утваре.

У тексту стои „видѣнїѧ узрѧтъ, visiones videbunt *ὁράσεις ὄψονται.*“ Я мыслимъ да се то управо Србски каже „быће видовити“ а не „видиће утваре;“ єръ утваре су страшила, а то неразумѣва се овдѣ него видиће знаке, по коима ће знати различите тайне казива-

ти, а то се потврђуе и овымъ рѣчма, што слѣдуе, „а старци ваши видиће сне.“ —

С. 20. — прије него дође велики и славни дан Господњи.

У тексту стои „просвѣщеномѹ ἐπιφανῆ illustrem — ако ніе добро „просвѣћенъ,“ а оно бы болѣ было „свѣтлый“ или „явный,“ него ли „славный;“ — єръ славный данъ значи о комъ се сама слава показуе; а „просвѣћеный“ є данъ, о комъ ће се и слава и правда господня показати єднако.

С. 23. — и промислом божијим.

У тексту стои „прорѧзѹмѣнїємъ προγνώσει praescientia“ са знанѣмъ божіимъ, ако се неможе рећи „предзнанѣмъ;“ а то ніе промысао, єръ „промишляти“ значи: бригу носити, а напрѣдъ знати, да ће се што догодити, незначи бригу носити о томе, да се што догоди.

С. 29. — нека је слободно казати вам управо за старјешину Давида.

„Старјешина“ є господаръ, а да є хтѣо Еванђелистъ Лука о Давиду, као о господару говорити, онъ бы га назвао царемъ. — Али онъ є хтѣо нѣга представити, као родоначелника оне породице, изъ кое є произишао Христосъ, зато га є назвао „Патріархомъ“ као што текстъ вели „ѡ Патрїарсѣ, περί τοῦ Πατριάρχου de Patriarcha“ и ово бы се име могло задржати и у Србскомъ. Ако ли то ніе хтѣо учинити преводитель, могао є рећи за прадѣда или предка; єръ Срби зову старѣшиномъ само живога господара породице, а мртве зову дѣдовима, прадѣдовима, предцима; као што и немогу старѣшинства имати у породицама мртви, него живи.

ГЛАВА III.

С. 20. И да пошље напријед нареченога вам Христа Исуса.

„Напријед“ ова рѣчь нестои добро овдѣ мѣсто славенскога „про“ и Грчкогъ „*πρὸ*“ єръ овдѣ се то „напријед“ односи по свойству єзыка на предидуѣій глаголъ „пошлѣ,“ пакъ онда значи да ѣе послати Хріста напрѣдъ, а другога некога за ньимъ. —

ГЛАВА VIII.

С. 3. А Савле досаѣиваше цркви.

Тко коме досаѣуе, тай немора іоштъ таманити онога, коме досаѣуе. Али Савле є таманіо Цркву; У тексту стои „ѡзлоблаѣе *ἐχυμαίνετο* devastabat.“ По оріґіналу Грчкомъ управо значи да є Савле као непріятель „плѣніо, пустошіо“ цркву; єръ „*ἐλμαίνετο*“ значи „оплѣняше, опустошаваше.“ А то є далеко више него ли што є досаѣиванѣ. —

С. 32. и нијем као ягње пред онијем, који га стриже, тако неотвори уста својијех.

У тексту стои и ꙗко агнецъ прамѡ стригꙋщемꙋ его безгласенъ, *καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος*, et sicut agnus coram tendente se mutus. Я мыслимъ да бы болѣ было рѣчи: „и као што є ягнѣ нѣмо предъ онымъ, кои га стриже; тако неотвори уста свои.“ —

ГЛАВА IX.

С. 34. И рече му Петар: Енеја! исцјељујете Исус Хр. Устани и простри сам себи.

Простире се постеля, кадъ се на ню лѣже; а кадъ се устае съ постелѣ, онда се намѣшта или застире. —

Овдѣ бы валяда болѣ было рећи „устани, и намѣсти, или застри самъ постелю;“ — а то є зато Петаръ рекао, да самъ свою постелю намѣсти; єръ му є то за времена пѣгове осамгодишнѣ неволѣ други морао увѣкъ чинити. — А то небы одступило одъ орігінала. Єръ Грчко „στρῶσον“ значи Србски „прострѣти“ и „намѣстити,“ или „застрѣти“ а овдѣ, гдѣ исцѣлѣный устае и оставля постелю, непростире му се постеля, да опетъ леже, него му се застире, да нележе. —

ГЛАВА XIV.

С. 15. И ми смо као и ви смртни људи.

„Смртни људи“ — то су люди, кои подлеже смрти. Али у тексту стои „подобострастни, ὁμοιοπαθεῖς similiter patibiles;“ — требало є дакле задржати ову рѣчь „подобострастни.“ — Єръ то значи люде, кои за живота свога подлеже страстима, као и други; а то су хтѣли Апостоли да реку. — У Вулгати истина преводи се ова рѣчь, „ὁμοιοπαθεῖς“ са „смртни,“ али зашто да мы пазимо на Вулгату, коя мора по оскудици рѣчій да крпи, кадъ имамо у Славенскомъ єзыку згодну зато рѣчь. —

ГЛАВА XV.

С. 30. А кад их опремише, дођоше у Антиохију.

Овдѣ се незна, кои су дошли у Антіохію, или су они, кои су опремлѣни, или они, кои су ове опремили; ово се послѣднѣ по словосачинѣню Србскомъ пріе разуміе, него ли оно прво, т. є. да су они, кои су опремили друге, сами дошли у Антіохію. Болѣ бы было да є задржано у преводу, као што є у тексту они же убо по

слани бывше *οἱ μὲν ἀπολυθέντες*, illi quidem ergo missi.“ А они дакле послани дођоше у Антіохію.

ГЛАВА XVIII.

С. 27. а Акила и Прискила осташе у Ефесу.

Овога нема у Грчкомъ орігіналу. Послѣдность є изискивала, да преводитель и овдѣ изостави изъ текста славенскога оно, чега у Грчкомъ тексту нема, кадъ є и на други мѣсты изоставляо. —

ГЛАВА XIX.

С. 12. Тако да су и чалме и убрушчиће знојавне од тјела његова носили на болестнике.

У орігіналу Грчкомъ стои „*σουδάρια, ἢ σημικίνθια*“ а то значи „убрусе и прегаче,“ а не „чалме и убрушчиће.“ Єръ є Павао по обычаю Іудейскомъ носіо за поясомъ у убрусъ, а као рукодѣлъ носіо є прегачу припасану. —

СОБОРНОЕ ПОСЛАНІЕ СВ. АП. ІАКОВА.

ГЛАВА I.

С. 1. Од Іакова, Бога и Господа Исуса Христа слуге. —

Я мыслимъ да бы овдѣ болѣ было одма послѣ „од Якова“ метнути „слуге,“ єръ се пріє пита: шта є Яковъ? „слуга,“ а послѣ се пита: чіи є слуга? — „Бога и Господа.“ А овако, кадъ човѣкъ чита, запне,

єръ тако излази, као да є Яковъ, Богъ, и слуга Господа Исуса Христа. И овай родителный падежъ са „одъ“ ніе згодно употреблѣнъ, єръ на много мѣста, као кодъ Ап. Павла незна се, или є одъ Апостола или є одъ Бога благодать и миръ, єръ обадвое долази у єдномъ израженію. —

ГЛАВА II.

С. 21. Аврам отац наш неоправдали се дјелима, кад принесе Исака сина својега на Олтар.

„Олтаръ“ значи кодъ насъ православны Србаля оно мѣсто у цркви, кое є темпломъ, иконостасомъ оддѣно одъ цркве; а жертвеникъ, на коме се у олтару приносе Богу жертве, зове се „трапеза.“ Ако ніе хтѣо преводитель рѣчи „на жертвеникъ“ (єръ жертва има у преводу овоме) а онъ є могао рѣчи „на трапезу“ опетъ бы га Србльи болѣ разумѣли, него ли овако „на олтаръ“ єръ овако немогу разумѣти они, за кое є преводіо, како може тко сына принети на олтаръ.

ГЛАВА III.

С. 5. А тако је и језик мали уд, и много чини.

„Много чини“ неизражава смысао текста „и вєлми хвалитєсѧ, καὶ μεγαλαυχεῖ et magna gloriatur“ и велича се. — єръ може тко много чинити, а опетъ може быти малено све оно, што чини; а овдѣ се разумѣва, да єзыкъ, ако є и маленъ велико добро или зло може учинити.

С. 6. — и палећи вријеме живота нашега.

У тексту стои „коло рожденїѧ нашегѡ τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως rotam nativitatis“ ту є дакле требало рѣчи „ко-

ло рођеня.“ А значи ли то „коло“ врѣме живота, или течай живота, или самый животъ, то ніе преводителѣво. — Срби кажу, „иде коло наоколо“ ако є тко у срећи, може пасти и у несрећу; єръ се свакога човека коло окреће. Ово є дакле оно коло, кое се почне окретати, кадъ се тко роди, и окреће се докъ животъ трае, зато се и зове „коло рођеня,“ и значи самый животъ. Али како є и „коло рођеня“ у преносномъ смыслу узето, и „палити“ употреблѣно є према „колу,“ онда се неможе никако єдно одъ тога двога задржати у преносномъ смыслу н. п. „палећи“ а друго промѣнити у правый смысао, него кадъ єдно остае, мора и друго остати. А то се види и одтуда, што є приличніе рећи „палити коло,“ него ли „палити врѣме,“ єръ врѣме се неда запалити, а коло може быти и одъ таке матеріе, коя гори. И кадъ нагори, неможе се добро кретати, а то управо и значи то паленѣ: различите неволѣ, и бѣде у животу. —

ГЛАВА V.

С. 10. Узмите браћо моја за углед страдања пророка.

У тексту стои „Злостраданїа и долготерпѣнїа *τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας* malorum perpessiones et patientiae,“ страданя одъ зла и другогъ трплѣня. Я мыслимъ да се то ни єдно ни друго изъ превода неможе изоставити, кадъ се у орігіналу налази. А то и ніе єдно, и исто понятіе, да бы се тога ради могло єдно изоставити. Страда човекъ у часу, али у часу може се опетъ и отрести страданя, и постати, као што є и быо, н. п. кога затворе, тай страда, али може данасъ быти и затворенъ и пуштенъ; — а тко дуго трпи, то є сасвимъ

друго понятіе, као што су н. п. гоненія, болести, поруге и т. д. —

СОБОРНОЕ ПОСЛАН. ПЕРВОЕ СВ. АПОСТОЛА ПЕТРА.

ГЛАВА II.

С. 15. Јер је тако воля божија да добријем дјелима задржавате незнање безумнијех људи.

Кадъ се каже Србски „задржавате незнанѣ безумны людій“ неразумѣва се само то, да се незнанѣ задржава одъ тога, да што зло неучини; него се може разумѣти и тако, да се задржава незнанѣ, да га се немогу опростити люди, кои у незнаню живе; и ово послѣднѣ се овдѣ пріе разуміе, него ли оно прво. — Болѣ бы было да є задржана и у преводу Србскомъ она рѣчь, коя се у тексту налази. Ондѣ стои: Обуздовати φιμοῦν да добрымъ дѣлма обуздавате незнанѣ безумны людій. Изъ тогъ бы се разумѣло то, да добрымъ владанѣмъ, и добры дѣлы треба затворати уста оныма, кои на хрістіанство вичу, да немогу коешта на добре люде измышляти. А тако се и толкуе тай стихъ. Али изъ тога Србскога превода неможе се ни изъ далека на то толкованѣ доћи. —

ГЛАВА III.

С. 12. Јер очи Господње гледају на праведнике, и уши његове на молитву њихову: а лице Господње на оне који зло чине.

Овдѣ є преводитель єданъ глаголъ додао, кои є у тексту изоставлѣнъ, и кои се подразумѣва т. є. „гледаю.“ Али болѣ бы быо учиніо по моме мнѣнію, да га ніе дода-

вао, кадъ га ніе добро употребіо. — Кадъ є казао „очи гледаю,“ онда є морао рећи, и да уши „слушаю“ и да є лице окренуто на оне, кои зло чине. Єръ овако излази то, да очи „гледаю“ на праведнике, а уши „гледаю“ на молитву ньіову; па то долази врло смѣшно оныма, кои читаю а знаю да уши негледаю.

ГЛАВА V.

С. 1. Старјешине које су међу вама молим који сам и сам Старјешина и свједокъ Христова страдања и имам дијел у слави која ће се јавити.

Овдѣ у овомъ преведеномъ стиху назива се Апостолъ Петаръ „старѣшина.“ Старѣшина по понятію своме, значи у нашемъ єзыку „Господара,“ или у кући, или у селу, или у предѣлу; — кои има власть надъ другима, коме су подчинѣни, и одъ кога су маньи сви они, коима онъ заповѣда. — Ако є Апостолъ Петаръ био „старѣшина,“ то є онъ био такавъ Господаръ. — Али у преводу намъ се некаже чіи є „старѣшина“ био. — Они, коима онъ пише, были су старѣшине у своимъ мѣстыма; а онъ, кои имъ пише, као Апостолъ, и кои назива и себе старѣшиномъ, а некаже, кога є мѣста старѣшина, морао є быти међу своима старѣшина, а нѣгова су дружина были други Апостоли: дакле по томе преводу Петаръ може быти и Апостолскій „старѣшина,“ или „Господаръ.“ А то є управо противу науке наше цркве, и противу догмата наше православне вѣре. Да се држао преводитель оригінала Грчкогъ, гдѣ стои „*πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος.*“ Старіе међу вама молимъ, я као сустарій, небы тако далеко отишао одъ наше цркве, єръ са овымъ „я као сустаріи“ управо потврђуе се наука Христова, кою наша црква држи,

почемъ тимъ начиномъ самъ Петаръ признае, да онъ ніе већій одъ другіи Апостола, него да су сви Апостоли єднаки, и да су и они Старіи т. є. таки, кои су више одъ други а онъ да ніе ни више, ни манѣ, него што су они; єръ назива себе „сустаріимъ". — И у Славенскомъ и у Латинскомъ преводу нема ничега такогъ, изъ чега бы се могла извести та наука, коя є противу догмата и противу науке наше цркве. У Славен. стои „Старцы иже во власъ молю, якѡ старецъ сый — а у Латін. Seniores illos in nobis obscero ut consenior," — па да се држао ма кога овы превода, болѣ бы было. У орігіналу стои „πρεσβύτερος, а то є сравнителный степень, кои долази одъ „πρέσβυς" старъ „πρεσβύτερος" старіи „πρεσβύτατος" найстаріи, тако є συμπρεσβύτερος: сустаріи. А то ништа несмета, што є може быти Петаръ себе према онима, коима пише, назвао „сустаріимъ" називао онъ себе или према онима, коима пише, или према Апостолима „сустаріимъ" то є свеєдно, свакояко излази то, да онъ ніе имао особитогъ некога старѣшинства надъ другима, и то є требало у преводу изразити. Одавдѣ се види, како є опасно дати свето писмо у руке, да га преводи, ономе, кои бы морао и самъ признати, да то ніе нѣговъ посао. То се мѣсто неможе тако оставити, ако се немысли тимъ на руку иѣи другима, кои данасъ сутра могу рећи, да смо мы тако толковали и то мѣсто, кое ни они сами тако нетолкую.

СОБОРНОЕ ПОСЛАНІЕ ВТОРОЕ СВ. АПОСТ ПЕТРА.

ГЛАВА II.

С. 16. — — Али би покоран за своје безакоње, скот нијеми проговоривши.

Скотъ може быти и такавъ, кои ніе подярмлѣникъ, т. є. кои у ярму нетегли, али овдѣ се разумѣва такавъ

скотъ, кои вуче у ярму, као што стои у тексту „подаремникъ ὑποζύγιον supjugale.“ Ову є разлику изоставіо преводитель на више мѣста; а има и кодъ нашегъ народа „теглеће марве.“ —

СОБОРНОЕ ПОСЛАНІЕ ПЕРВОЕ СВ. АПОСТ. ІОАННА.

ГЛАВА III.

С. 8. Зато сејави син Божиј да раскопа дјела ђавола.

Кадъ се каже „раскопати што,“ то онда небыва увѣкъ съ намѣромъ томъ, да се укине са свимъ оно, што се раскопава, него више пута быва съ томъ намѣромъ, да се претвори у другу форму н. п. брѣгъ се раскопава, да се начини равница, или гомила се каква раскопава, да се што нађе у ньой; али овдѣ се явіо Сынъ божій, да у ништо претвори дѣла ђаволска: зато я мыслимъ, да бы болѣ было или задржати рѣчь изъ текста Славенскога „разрушитъ,“ єръ кадъ се што разруши, то быва съ намѣромъ да тога више нема; или употребити ону рѣчь, коя болѣ изражава смысао текста н. п. да „укине“ као што у орігіналу и стои „ἵνα λύσῃ ut dissolvat, да разруши, укине, — у ништа претвори.

СОБОРНОЕ ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТ. ІУДЫ.

С. 6. И Анђеле, који неодржаше својега старешинства.

„Старѣшинство“ значи у Србскомъ єзыку „поглаварство,“ єсу ли ови Анђели, о коима є овдѣ рѣчь, имали поглаварство и господарство какво надъ киме на небу, то се изъ св. Писма неизна; али зна се, да су они

были слуге божіе; — и да се они нигдѣ непоказую као Старѣшине, и башъ зато су пали у окове, што ій є гордость ньіова навела на то, да пожеле быти „старѣшине“ т. є. равни Богу. Са свимъ друго се разумѣва изъ текста гдѣ стои „своегѡ начаалства *τὴν ἑαυτῷ ἀρχὴν*, suum principium“ дакле „свой почетакъ,“ т. є. кои су престали быти онаки, какви су были съ почетка, кадъ су створени. „Началство“ изгубити незначи овдѣ изгубити „старѣшинство т. є. господарство“ какво надъ другимъ, него значи изгубити лично свое савршенство, првобытность свою, у коіой су створени; а кадъ се каже: кои неодржаше свога старѣшинства, то се онда мора тако разумѣти, као да имъ є дано было да господаре надъ кимъ, па нису знали господарити, и нису се знали у томъ господареню своме одржати. — То запинѣ за догматъ наше цркве.

С. 16. — и за добитак гледају ко је ко.

У тексту стои „чꙋдѧщеса, *θαυμάζοντες*, mirantes“ дивећи се. Преводъ бы дакле быо: дивећи се коекоме користи ради. „Гледају које ко“ то изражава само то, да разликую човѣка одъ човѣка збогъ свое користи, т. є. онога пазе, кои имъ може помоћи, а онога презиру, кои имъ неможе ни одъ какве користи быти; али у овомъ разликованю людій неизражава се то дивленѣ, кое є већій стемень ласканя о коме текстъ говори. —

КЪ РИМЛЯНОМЪ ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТ. ПАВЛА.

ГЛАВА II.

С. 24. Јер се име Божије због вас хули у незнабошцима.

У тексту стои „Имѧ бо божїе вами хꙋлитсѧ, *τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται*, ipsum enim nomen Dei per

vos blasphamatur. Та ви хулите име божіе. Преводитель употреблява мѣсто славенскога „во же“ Грг. „γὰρ“ скоро свуда „jep;“ али као годъ што овдѣ, тако и на другы многы мѣсти неможе се „γὰρ“ превести са „jep“ увѣкъ; єръ кадикадъ значи „та“ а кадикадъ може се и другимъ чимъ замѣнити, или са свимъ изоставити. —

ГЛАВА III.

С. 16. На путовима је њиховима раскопавање и невољ а.

„Раскопаванѣ“ ніе то, што є славенско „сокрꙋшеніе“ Грчко „σύντριμμα,“ Лат. contritio“ него то значи посао, кои се употреблява на то, да се што раскопа. — Болѣ бы было по моме мнѣнію рѣчи „скрушенѣ“ єръ то и Србльи употребляваю, и често се чуе кодъ народа: та Богъ ће га „скрушити.“ —

С. 27. Гдје је дакле хвала? Прође, какијем законом? је ли законом дјела. Не, него законом вјере.

„Прође“ овай глаголъ, као глаголъ средный, неизражава овдѣ оно, што бы се морало изразити; єръ по нѣму значи, да є хвала сама одъ себе прошла, и да никакво дѣйство ни одъ какве стране ніе се помѣшало и радило о томъ, да є нестане. А у тексту нестои тако, него ондѣ стои: да є та хвала одгнана „Ѿгнаса ἐξεκλείσθη, exclusa est“ исключена, изгнана, изтерана; па послiе се пита каквымъ є закономъ т. є. изгнана; и одговара се: закономъ вѣре. Изъ тога се види, да мора быти глаголъ дѣйствителный, съ коимъ се може слѣдуюће свезати; єръ смѣшно излази кадъ се каже „прође,“ па послiе се пита: какимъ закономъ прође? за-

кономъ вѣре. То бы могло навести читателя на то, да по мысли, да є хвала прошла са закономъ вѣре заєдно; т. є. да є прошао законъ вѣре, па прошла и хвала съ ньиме. А то се неможе никако мислити „да се та хвала укинула закономъ вѣре“ кадъ стои средньій глаголъ „прође“ напрѣдъ.

ГЛАВА IV.

С. 17. Који оживљује мртве и зове оно, што није, као оно, што јест.

Овдѣ бы се морало изразити понятіе свемогућства божіегъ, т. є. да є Богъ кадаръ оживити оно, што є мртво, и изъ ничега створити, што хоће. Я незнамъ, да ли се овымъ рѣчма „и зове оно што није, као оно што јест“ изражава свемогућство. Мени се чини да се тимъ рѣчма изражава понятіе лажи и вараня више, него ли свемогућства; єръ тко зове оно, што ніе, као оно што єсть, тай лаже и вара. У тексту стои „и нарицающꙋ несꙋщаѧ ꙗко сꙋщаѧ, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα et vocantem non existentia ut existentia.“ Можда бы болѣ было, да є речено: и иззазива оно, чега нема, као оно, што єсть; као што є иззазвао изъ ничега цѣо свѣтъ, кадъ є рекао „да бꙋдєтъ свѣтъ“ а то хоће да рекне и славенско „нарицающꙋ“ и Грчко „καλοῦντος“ кадъ нећемо да употребимо „суштествуе“ и „несуштествуе,“ кое бы се управо онако разумѣло, као што є у оригіналномъ тексту речено.

С. 19. И не ослабивши вјером не погледа ни на своје већ уморено тијело.

„Уморено“ є тѣло оно, кое са свимъ престало живѣти, ако нећемо узети „уморено“ мѣсто „уморно“ т.

є. тако тѣло, кога су силе одъ посла, болести, или ма каквогъ напрезаня малаксале; а овдѣ є требало изразити оно станѣ тѣла, у коме тѣло нема толико животне силе у себи, да може родъ свой умножавати. По моме мнѣнію „уморено“ ма како се узело неизражава то понятіе, и можда бы болѣ было задржати рѣчь изъ славенскога превода „умєрщвлєныѧ“ умртвлѣно; єръ и кодъ насъ се говори за онога, кои є живъ, а чини се да є мртавъ „умртвіо се“ дакле ближе бы было правоме смыслу текста него ли „уморено“ и болѣ бы одговарала тексту „νενεκρωμένον, emortuum.“

ГЛАВА XI.

С. 21. Јер кад Бог рођенијех грана не поштедје.

Овдѣ се тако разуміе, да є Богъ гранатъ, т. є. да има свое гране; єръ кадъ се каже, да нештеди „рођенијех грана“ тадъ се разумѣва да нештеди „свои грана;“ да су гране другога кога, или чега, онда бы се морало додати „чіи грана непоштедѣ,“ н. п. „рођенијех грана“ маслине непоштедѣ. — У тексту стои „єстєствєныхъ вѣтвєй, τῶν κατὰ φύσιν κλάδων, ipsis secundum naturam ramis.“ Можда бы се найболѣ изразіо смысао текста на Србскомъ єзыку, кадъ бы се рекло „прирођены грана“ єръ се подъ тимъ гранама разумѣваю Іудеи, кои су се звали народъ божій по своіой религіи, дакле кои су по природи или садржаю религіе свое были прирођени Богу, они су были гране те маслине, о коіой се ту говори, и подъ коіомъ се разумѣва религія Іудейска.

ГЛАВА XIV.

С. 1. А слабога у вјери примајте лијепо да се несмета савјест.

Я незнамъ како то треба узети „да се несмета савѣсть,“ єли то да се несмете савѣсть, или да што

несмета савести. Можда бы болѣ было да є „савѣсть“ изоставлѣно па да є преведено као што у тексту стои „не въ сомнѣнїе помишленїй, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν non in disceptationem disputationum“ не доводећи му у сумню мысли, то єсть недоказиваюћи му много, да ніе право мысліо. —

КО КОРИНТЯНОМЪ ПЕРВОЕ ПОСЛАНІЕ СВЯТАГО АПОСТОЛА ПАВЛА.

ГЛАВА II.

С. 13. и духовне ствари духовно радимо.

У тексту стои „дꙋховнаѧ дꙋховними сразсꙋждающе, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες, spiritualia spiritualibus conferentes“ са духовныма духовна сравнююћи, или духовныма духовна спроводећи; као да бы рекао Апостолъ: мы казуемо оне истине, кое намъ є духъ светый казао, и онымъ рѣчма, кое намъ онъ казуе. Дакле овдѣ се нераде духовне ствари духовно, него се проповѣдаю духовнымъ рѣчма духовне истине; а овако може се мыслити, по црквеномъ начину говора и то да тайне ствари тайно радимо. —

ГЛАВА. III.

С. 15. А чије дијело изгори отићи ће у штету а сам ће се спасти као кроз огањ

„Кроз огањ“ овай изражай може навести читателя на таку мысао, коя є противна науки наше цркве; єръ честица „крозъ“ управо є мѣстна честица и по томе кадъ се каже „кроз огањ“ тадъ се неразумѣва само

то, да є огань орудѣ коимъ се тко спасао, него се разумѣва да є огань мѣсто, или путъ, коимъ є тко прошао. Глаголъ „спасти“ употребляваю православни Срби понайвише ондѣ гдѣ се за душу говори; а „крозъ огань или крозъ ватру“ употреблява се као мѣстно, а не као орудѣ; гдѣ то двое стои єдно до другога у говору, ту ће наши люди разумѣти да се говори о спасенію душе, и о мѣсту, коимъ душа пролази.

ГЛАВА IV.

С. 2. А од пристава се нетражи више ништа, него да се ко вјеран нађе.

Овдѣ є извернутъ смысао текста, у комъ стои „ищется въ строителехъ, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, queritur in dispensatoribus“ иште се у приставницима. Текстъ некаже, шта се нетражи, него, шта се тражи. Овако, као што преводъ говори, на то излази, да ништа више нетреба приставнику, него само, да є вѣранъ, а то знамо, да се та вѣрность односи на извршиванѣ дѣла, а покрай ове вѣрности истый Апостолъ Паво прописуе друга многа свойства — за учителѣ црквене, и приставнике, дакле ніе преводъ оно казао, што оригіналъ каже, єръ ніе то истина, да се одъ приставника више ништа неиште, него да є вѣранъ. —

С. 6. А ово браћо моја приговорих себи и Аполу вас ради, да се научите да не мислите за себе више, него што је написано, и да се кога ради ненадимате један на другога.

„Приговорити себи“ значи за зло себи примити. „Майка ћерку кара, снаи приговара.“ Апостолъ Паво ако є себи и Аполу приговоріо, то су они морали бы-

ти надувени спрама другога. А то ніе было; єръ Апостолъ Паво скоро свагдѣ предлаже себе за угледъ ученицима своима. — Текстъ вели „преобразихъ на себе *μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν*, transfigyravi in meipsum,“ — окренуо самь на мене самогъ т. є. употребіо самь себе самогъ за примѣръ. — И да єданъ збогъ другога непоносите се одъ другога. —

С. 9. — Јер бисмо гледање и свјету и анђелима и људима.

„Гледанѣ“ неизражава предметъ, на кои се гледа, него изражава дѣйство очію, коимъ ове гледе предметъ; а овдѣ є требало изразити то, да су Апостоли были предметъ гледаня. У тексту стои „позоръ *θέατρον* spectaculum,“ дакле болѣ бы было да є речено: єръ бысмо на позорю или на очима свѣту и Анђелима и людима. —

ГЛАВА V.

С. 2. да се између вас онај који је учынијо то дјело.

У тексту стои „да измется, *ἵνα ἐξαρθῇ* ut tollatur“ дакле да се „уклони изъ средине ваше.“ Уклонити кога између други, значи, зато га избацити, што ніе за оно мѣсто, на комъ стои; а извадити кога, незначи, да ніе за оно дружство, у коме є, него, да є нуждніи на другомъ мѣсту: — као н. п. што се ваде гдѣкои момци изъ солдата, не зато, што нису за солдате, него што требаю кодъ свои кућа; — дакле болѣ бы было „уклонити, избацити.“ —

С. 11. — — или кавгација.

У тексту стои „досадитель *λοίδορος* maledicus“ я бы то Србски рекао „злорекъ“ а не „кавгација.“

ГЛАВА VII.

С. 33. — — Друго је жена, а друго је дјевојка.

У Грчкомъ оригіналу спада то на 34. стихъ; а у Славенскомъ и Латин. преводу на 33. — Преводитель се држао обычно у дѣленю стихова Грчкогъ оригінала: зашто ніе то чиніо и овдѣ? — И зашто ніе и у другомъ посланію Гл. I. С. 7. оно метнуо у 6. С. што по Грчкомъ оригіналу у 6. С. спада, и у Гл. V. С. 14.

ГЛАВА VIII.

С. 1. А за месо, што је клато Идолима, знамо. —

Я мыслимъ, да се „месо" ніе клало Идолима, него су се клале животинѣ, и кадъ се рече „месо," онда се неможе више клати, него може быти одъ заклатогъ или одъ удавлѣногъ. У тексту стои „ѿ їдоложертвеныхъ *περὶ δὲ τῶν εἰδολοθυτῶν*, de autem idolis immolandis" о жертвама идоломъ приношенымъ. —

С. 3. Ако ко љуби Бога, Бог га је научијо.

У тексту стои „Сей познанъ быстъ ѿ него *οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ*, hic cognitus est ab eo," овога є познао онъ, то є Еврейскій начинъ говора, кои є требало задржати у преводу. — А значи ли то, да га є Богъ научіо, да люби; или значи, да га є Богъ до тога довео, да зна, што є право то спада на толкователя. —

ГЛАВА. IX.

С. 16. Јер ако проповједам јеванђелије, нема ми хвале: єръ ми је за невољу.

Тко каже, да му є за неволю што чинити, тай показуе, да нема волѣ чинити, али га є какво зло натера-

ло, да то чини. Овдѣ тако излази, као да Апостолъ Паво зато проповѣда Еванѣеліе, што га є некакво зло на то натерало. А то ніе смысао текста, гдѣ стои „нѹжда бо ми належитъ ἀνάγκη γὰρ μοὶ ἐπίκειται, necessitas enim mihi incumbit“ дужность ми є то моя; єръ є онъ као што знамо изъ Дѣянія Апостол. Гл. IX. С. 15. избранъ одъ Хріста за судъ, кои ће пронѣти име Хрістово свуда. Овдѣ се неизражава „неволя“ него „дужность“ она, кою є узео на се, кадъ є постао Апостолъ, као да бы рекао, самъ ме є Богъ принудіо на то, то є нуждно, да я чинимъ то є „ἀνάγκη.“

ГЛАВА X.

С. 11. — — а написа се за науку нама, на које пошљедак свијета дође.

„Пошљедак“ є „свијета“ край свѣта; а то ће быти кадъ Хрістосъ другій путъ дође, да суди свему свѣту. Текстъ вели „въ нихъ же конци вѣкъ достигоша εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν, in quos fines saecolurum devenerunt, на кое су краеви вѣкова, т. є. послѣдня времена, дошла. Тако бы можда болѣ было, єръ нитко небы помысліо, да є край свѣта, него, да су неповольна времена. А то се слаже и са толкованѣмъ, єръ тако се и толкуе, да су то послѣдня времена, т. є. така времена, у коима више никаква откровенія быти неће. —

ГЛАВА XI.

С. 2. Хвалим вас пак браћо што све моје памтите, и држите заповјести, као што вам предадох.

„Заповѣсть“ є друго а „преданіе“ є друго. Заповѣсть є правило одъ Бога или одъ власти поставлѣ-

но, кога се мораю люди у извѣстнымъ отношеніяма држати; а преданіе є правило, кое є одъ старіи на млађе дошло, кога се люди изъ побожности према оныма, одъ кои су га пріимили, своевольно у извѣстнымъ околностима држе. Одъ тога двога єдно, мѣсто другога, неможе се употреблявати. Овдѣ неговори Апостолъ о заповѣстима, него о некимъ наредбама, кое имъ є устмено предао, кое онъ зове „преданіяма,“ као што у тексту стои „преданїѧ τὰς παραδόσεις traditiones“ преданя. Ово преводитель нигдѣ у дѣлу неразликуе, него нѣму су „преданнія“ или „заповѣсти“ или „обычаи.“ —

ГЛАВА XIII.

С. 7. — Све сноси. —

У тексту стои „всѧ любитъ;“ а на страни „покриваетъ, πάντα στέγει, omnia suffert,“ по оріґіналномъ тексту Грчкомъ „πάντα στέγει“ значи: све закланя, а не „сноси“ єръ „трпити“ и „сносити“ то є све єдно, а о што бы было двапутъ єдно и исто у єдномъ стиху напомняти. А то се управо употреблява и у Србскомъ єзыку, особито кодъ оны, кои кога любе: — „Закланяо самъ га толико пута брате, али бадава,“ то се може чути свакій данъ. Не бы ли и овдѣ болѣ было рѣчи „све закланя.“ — Све покрива.

ГЛАВА XIV.

С. 4. Јер који говори језике себе поправља, а који пророкује, цркву поправља.

У тексту стои „себе зиждетъ, церковъ зиждетъ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ, se ipsum aedificat, ecclesiam

aedificat, самъ себе зиђе, цркву зиђе. Друго є „поправляти“ а друго є „зидати,“ поправля се оно, што є покварено, а зиђе се оно, чега нема. — Законъ Христіанскій ніе се уводіо поправляюћи друге, него се на новомъ темелю зидао.

С. 11. Ако дакле незнам силе гласа биђу нијемац.

Подъ овымъ именомъ „нијемац“ свакій ће Србинъ разумѣти „Нѣмца“ т. є. човѣка, кои по єзыку своме спада у нѣмачкій народъ, єръ „нијемац“ то значи. У тексту стои „иноязичникъ βάρβαρος barbarus,“ варваринъ“ а „иноязичникъ“ неможе се замѣнити са „Нѣмцемъ“ єръ подъ „иноязичникомъ“ разумѣваю се сви они, кои нису говорили грчки, а подъ „Нѣмцемъ“ само єданъ народъ нѣмачкій. Ово є и уже и са свимъ друго понятіе, него што є оно.

ГЛАВА XV.

С. 20. Али Христос уста из мртвијех, и би новина онима који умријеше.

„Новина“ се каже о плодовима, кои найпріе доспѣваю. У тексту стои „начатокъ ἀπαρχὴ primitiae“ — небы ли болѣ было рећи „првина“ кадъ Србльи и онако говоре ніе то нѣму „првина.“

КЪ КОРИНТЯНОМЪ ВТОРОЕ ПОСЛАНІЕ СВЯТАГО АПОСТОЛА ПАВЛА.

ГЛАВА I.

С. 17. — — Или што се накањујем, да се по тијелу накањујем.

То Срби неразумію шта значи; єръ кодъ ньи „наканьивати се“ значи затезати се на какавъ посао. А

кадъ се дода наканьивати се по „тијелу,“ онда може значити друго нешто, кое се овдѣ неможе напоминяти. — У тексту стои „по плоти совѣщаю, κατὰ σάρκα βουλεύομαι secundum carnem delibero“ по тѣлу одважавамъ се; єръ Грчко „βουλεύω“ значи „совѣтовати се, одважити се;“ а не наканьивати се. —

ГЛАВА III.

С. 1. Починьемо ли се опет сами хвалити вама? Или требамо као неки препоручнијех посланица на вас или од вас.

Кадъ є преводитель употребіо „препоручнијех“ зашто ніе и глаголъ „препоручити“ на мѣсто „хвалити“ употребіо. — Текстъ вели „извѣщавати συνιστάνειν commendare,“ дакле препоручити.

С. 3. на месанијем даскама срца.

Я мыслимъ, да бы болѣ было рећи „на меснымъ крижалькама срца.“ — Србльи кажу „месне покладе“ — а и самъ преводитель у Гл. II. С. 11. ко Колос. каже „гријеха меснијех“ зашто дакле овдѣ „месанијем.“ —

ГЛАВА V.

С. 6. — добре смо дакле воље једнако.

„Добре волѣ быти“ значи: весео быти, а кадикадъ и „напитъ быти“ као што кажу просте жене: „бѣжте дѣцо у запећакъ, ето иде Бабо добре волѣ,“ али овдѣ треба изразити слободанъ духъ, а не веселѣ. У тексту стои „дерзающіє θαροῦντες confidentes,“ смѣли смо, слободни смо‘ — поуздани смо. —

ГЛАВА VI.

С. 14. Не вуците у туђем јарму невјерника.

У тексту стои невывлайте преложни иномꙋ ꙗрмꙋ невѣрныхъ *μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις*, non fiatis altero jugo-copulati infidelibus. Я мыслимъ, да бы то болѣ было овако превести „небудите у другачіемъ ярму спрегнути съ невѣрнима“ — єръ то се тако и толкуе, да се вѣрни немѣшаю съ невѣрнима другачіе, него тако, да и невѣрни постану вѣрни. — А тако и правила црквена говоре о томе.

С. 16. Или како се удара црква божија с Идолима.

То управо значи како се біе црква божія са Идолима. А текстъ вели „Или кое сложеніе *τὶς δὲ συγκατάθεσις*, qui autem consensus“ дакле „или како се слаже црква божія са Идолима.“

ГЛАВА VII.

С. 2. — никога незанесосмо.

„Занести кога“ значи извести га изъ памети тако, да у несвѣстицу паде. А текстъ каже „ни єдинаго лихоимствовахомъ *οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν*, neminem avare fraudavimus“ ни єднога нисмо изъ претеране користи преварили, или по лакомству обминули.

С. 4. Врло слободно говорим к вама.

Може тко коме слободно говорити, не зато, што се сміе нань ослонити, него зато што се осланя на свою власть, или снагу, или другу каку околность. — Али

овдѣ Апостолъ каже да има повѣреня къ ньима. Ово є дакле требало у преводу изразити; єръ у тексту стои „много ми дерзновенїє къ вамъ, πολλή μοὶ παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, multa mihifiducia apud vos,“ много имамъ повѣреня къ вама; — или ако є хтѣо избѣћи „повѣренѣ,“ могао є рећи „я се много осланямъ на васъ. То бы изразило текстъ а ово є сасвимъ друго нешто, кадъ каже „врло слободно говоримъ къ вама;“ као да бы рекао; — я самь безобразанъ, али вы ћете ми опростити

ГЛАВА X.

С. 5. И сваку истину, која се подиже на познање Божије, и робимо сваки разум за покорност Христу.

„Робити“ значи „харати, палити, отимати;“ а „заробити“ значи кога, као роба освоити, и съ ньиме по вольи своіой поступати, и овакій робъ робуе; а може се рећи да и „роби“ али у такомъ є случаю глаголъ „робити,“ глаголъ средный, а не дѣйствителный, као што є овдѣ. — У тексту стои „плѣнаще αἰχμαλωτίζοντες captivantes“ заробляваюћи; — а то значи, да свакій онай кои са оружѣмъ разума противу науке Хрістове воюе, мора то оружѣ положити, и овой служити онако као што Хрістова начела заповѣдаю; зато и каже Апостолъ: да ће заробити свакій разумъ, да слуша Хріста. —

С. 10. — — а кае је тијелом пред нама, слабје, и ријеч његова неваља ништа.

Кадъ се каже о коме, да му „рѣчь неваля ништа“ то се неразумѣ само да неговори гласно и яко, него се разумѣ и то, да неговори паметно и мудро, и да говоромъ своимъ незна ништа казати. А то се неможе о Апостолу Павлу рећи; єръ како бы могао онъ у првомъ

свомъ писму Гл. XI. С. 9. хвалити Корінтяне, што држе све оно, што имъ є устмено предао; — кадъ рѣчь нѣгова небы валяла ништа, онда небы могли Коринтяни држати оно, што неваля ништа. — У тексту сиои „и слово уничижено *καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος*, et sermo nihil factus“ и говоръ или изговаранѣ му мало важи, т. є. слаба є гласа, па кадъ говори, нема му говоръ толико важности, колико има писмо. —

ГЛАВА XI.

С. 6. Јер ако сам и простак у ријечи, али у разуму нијесам.

Ово опетъ посвѣдочава, да Апостолъ Паво ніе мысліо то рећи, да нѣгова рѣчь неваля ништа, него, да ніе у говору такавъ, као што є у разуму и писаню. —

С. 26. Много пута сам путовао, био сам у страху на водама, у страху од хајдука, у страху од родбине.

Я незнамъ, єли Апостолъ Паво хтѣо рећи то, да є у страху био; али то є извѣстно, да є разумѣо то, да є био у опасностима, кое є онъ безъ страха подносіо; єръ се онъ на свакояке бѣде спреміо, кадъ є почео проповѣдати Хріста. „У страху од родбине;“ родбина се зову они, кои у єдну породицу спадаю. Я мыслимъ да ніе то разумѣвао Апостолъ Паво, него є разумѣвао то, да є у опасности био одъ свога народа; као што текстъ вели „*ἐκ γένους* ex genere“ а то є народъ онай, у кои онъ по родбини своіой спадао. Може быти да бы болѣ было рећи „одъ народа мога.“

КЪ ГАЛАТОМЪ ПОСЛАНІЕ СВЯТАГО АПОСТОЛА ПАВЛА

ГЛАВА I.

С. 17. Нити изиђох у Јерусалим к старијим Апостолима од себе.

И ово израженіе може повода дати той мысли, да Апостоли нису были сви єднаки влашћу; єръ старіи незначи само имати више година, него значи имати више и власти, па кадъ єданъ Апостолъ говори, да су други старіи одъ нѣга, то се може свакояко разумѣти. — Овака мѣста болѣ є и описати, него ли тако ій превести, да даду повода противномъ толкованю. — Овдѣ Апостолъ ніе разумѣвао да су други Апостоли старіи одъ нѣга у годинама или у власти, него є разумѣвао то, да су други постали Апостили пріе, него што є постао онъ, — и то є требало изразити. — Я мыслимъ да бы болѣ было „нити изиђохъ у Іерусалимъ къ Апостолима, кои су пріе мене“ па макаръ се додало и „постали.“ Єръ бы се тако избѣгло свако противно нашой цркви толкованѣ. —

ГЛАВА II.

С. 2. — — али на само с онима, који се бројаху као најстаріи.

То неизражава смысао текста, „као најстарији,“ то незначи ништа; єръ ніе опредѣлено речено, и тако говоре они люди, кои оће нешто да кажу, али незнаю изказати. — У тексту стои „мнимымъ, τοῖς δοκοῦσι, in pretio habitis,

а то значи „оныма, кои су на гласу“ или „оныма, кои су чувени, и виђени“ т. є. „отмѣни“ — а отмѣни нису увѣкъ они, кои су старіи, ни кои су найстаріи, него су они, кои збогъ чега му драго могу найвише кодъ людій учинити.

ГЛАВА III.

С. 19. Шта ће дакле закон? Ради гријеха додадесе.

У тексту стои „„преступленій ради τῶν παραβάσεων χάριν transgressionum causa“ ради преступаня. „Грѣхъ“ є много шире понятіе, него ли преступанѣ, и преступанѣ є само єдна струка грѣха; — дакле неможе се єдно мѣсто другога употребити у преводу ономе, кои треба да є вѣранъ. —

С. 24. Тако нам закон би чувар до Христа, да се вјером оправдамо.

У тексту стои „пѣстѹнъ παιδαγωγὸς, paedagogus“ воспитатель: друго є „чувати“ а друго є „воспитавати;“ чувати значи, на што пазити, да се неоштети и непропаде, дакле препрѣчити путъ назадку; а „воспитати“ значи кога къ савршенству приводити, дакле подпомагати къ напредку. — Ако ніе хтѣо преводитель употребити ту славенску рѣчь „воспитатель“ могао є замѣнити глаголомъ каквимъ, кои бы то понятіе изразіо, н. п. законъ насъ одгаи до Хріста, а іоштъ болѣ бы было „за Хріста“ єръ грчко „εἰς“ овдѣ може значити и „за;“ или држећи се орігінала, могао є начинити єдну рѣчь изъ „παιδαγωγὸς“ па рећи „дѣтовођа“ єръ „παῖς“ є дѣте, а „ἀγωγὸς“ є вођа, кое долази одъ „ἄγω“ водимъ; — а то є управо и смысао текста; єръ законъ Мойсеовъ ніе само чувао, него є и приправляо люде зато, да Мессію приме, и вѣрую у нѣга. —

ГЛАВА IV.

С. 4. А кад се наврши вријеме, посла Бог сина својега јединороднаго, који је рођен од жене, покорен закону.

„Покорен закону“ може се рећи о ономе, кои є противанъ био закону, па є надвладанъ и силомъ принуђенъ да се покори закону. Хрістосъ є своевольно постао подъ закономъ, дакле ніе никимъ покоренъ закону. У тексту стои „биваема подъ закономъ *γενόμενον ὑπὸ νομον* factum sub lege,“ то бы болѣ было рећи Србски: кои є постао подъ закономъ, єръ у томе се небы изразило никакво приморанѣ, као што се изражава у рѣчи „покоренъ“ кое є противу догмата. Єръ се Хрістосъ своевольно зачео, своевольно се родіо, своевольно постао подъ закономъ, своевольно себе на муке и смрть предао, као што насъ Богословія учи. —

С. 27. Развесели се неродкиньо, која нерађаш, прокини, и повичи. —

Кадъ є речено „неродкиньо,“ онда ніе требало додавати „која нерађаш,“ єръ то є опетъ неродкиня, и тако изилази, као да є речено „неродкиньо, коя си неродкиня“ а значи и то, као да има и таки неродкиня, кое рађаю. — Болѣ бы было, да є употреблѣна рѣчь она, коя у тексту стои „неплоды *στεῖρα* sterilis“ безплодна; па бы онда опетъ болѣ стаяло ово толкованѣ те рѣчи, „коя нерађашъ;“ єръ бы се овымъ као потврдило, да є тако безплодна, да никадъ іоштъ ніе родила. — „Прокини“ кадъ се рече, мора се додати шта да се прокине; а ако се недода, онда се подразумѣва оно, о чему се говори, да се прокида: н. п. чиръ, или пришт,

или другій какавъ отокъ. — Можда бы болѣ было рећи „покажи радость, и повичи.“

ГЛАВА V.

С. 6. Јер у Христу Исусу нити што помаже обрезање ни необрезање, него вјера, која кроз љубав ради.

Радити се може съ напредкомъ, и безъ напредка. — Али овдѣ текстъ тако вели да вѣра любавю дѣйствуе съ напредкомъ. „Вѣра любовїю поспѣшествѹема *πίστις δὶ ἀγαπὴς ἐνεργουμένη* fides per charitem efficax,“ вѣра, коя любавю быва напредна у послованю; — єръ грчко „*ἐνεργέω*“ значи дѣйствовати съ успѣхомъ. — А ако є у посл. І. къ Солун. Гл. III. С. 2. „поспѣшникъ“ помагачъ; зашто ніе овдѣ „вѣра любавю подпоможена?“ —

С. 10. Ја се за вас надам у Господу да ништа друго нећете мислити.

То нема никаква смысла; — да є речено я се надамъ одъ васъ у Господу, — онда бы се опетъ могло разумѣти, да се нада одъ ньи, кои су у Господу, т. є. Хрістіяни, да неће друго мыслити. У тексту ніе изражена надежда, него „повѣренѣ *ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ*, — я имамъ повѣреня къ вама у Господу, или я се осланямъ на васъ у Господу; а то се могло изразити и съ глаголомъ „надати се“ али онако, као што реко „я се надамъ одъ васъ у Господу.“ — Єръ кадъ се каже онако, као што у преводу стои, онда се разумѣва, да се Апостолъ самъ мѣсто ньи нада у Господу. — „За“ значи и „мѣсто“ н. п. єданъ за другога.

С. 20. распре, саблазни, јереси.

„Саблазни“ налазе се у Славенскомъ преводу; али у Грчкомъ орігіналу нема: ондѣ стои „*διχοστασίαι, αἱρέσεις;*“

на други є мѣсти изоставлѣно оно, што има у Славенскомъ, а у Грчкомъ нема; зашто то ніе учинѣно и овдѣ? —

КО ЕФЕСЕЄМЪ ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТ. ПАВЛА.

ГЛАВА VI.

С. 17. Ово дакле говорим и свједочим у Господу да више неходите као што ходе и остали незнабошци у празности ума својего.

Овдѣ су два подлога: Ефесци, коима говори Апостолъ Паво, и народи други, о коима имъ говори. — Садъ се неможе знати, на кои се подлогъ односи ово мѣстоименіе „својега“ или на „Ефесце,“ или на „незнабошце;“ єръ се и на єдне и на друге може односити тако, као што преводитель употреблява. Кадъ употреблява свуда и мѣсто „мой, твой, нашъ, вашъ: свой,“ онда бы овдѣ морао рѣчи мѣсто „својега“ „ньіовога,“ да се зна да се односи на „незнабошце.“ —

ГЛАВА IV.

С. 11. Обуците се у све оружије Божије, да би сте се могли одржати против лукавства ђаволскога.

У тексту стои „противꙋ кознемъ πρὸς τὰς μεθοδίας adversus insidias, противъ онога, чимъ вамъ иде о глави ђаво. — „Лукавство“ є преводителю свуда зло, и „лукавъ“ зао, одъ кудъ є дакле овдѣ мѣсто „козни“ лукавство? —

КЪ ФІЛИППИСІЄМЪ ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТ. ПАВЛА.

Филибљанима.

Ако држи преводитель, да су „Філіппсіане“ были жительи града Македонскога Филипополя, кои се турски

зове „Филибе,“ као што то држе гдѣкои толковательи римске цркве; онда бы болѣ было рѣчи „Филипопольцима“ него ли „Филибльанима;“ ако ли држи, да су то были жительи града Тесалійскогъ Филипа; онда є пребало рѣчи Филиплянима. Но ма шта држао, ніе требао, да одступи одъ текста, у коме стои одма спочетка у Гл. I. С. 1. ἐν Φιλίπποις, Philippis, во Фїлїппѣхъ, у Филипима. Быо садъ тай градъ у Македоніи, или у Тесаліи, то є свеєдно; А. Паво назива га „Филипи,“ а не „Филибе,“ дакле жительи града „Филипи“ мораю се Србски звати Филипляни. — И то є географическо име онога вѣка, кадъ є св. Паво писао, дакле неможе се замѣнити у писму св. Павла другима именомъ. —

ГЛАВА I.

С. 22. А кад ми живљење у тијелу род доноси.

Овдѣ се незна или є „живлѣнѣ“ подлогъ, или є „родъ“ — незна се, или „живлѣнѣ“ доноси „рода“ или „родъ“ доноси „живлѣня.“ Можда бы болѣ было: а кадъ ми є то, што живимъ тѣломъ, плодъ дѣла; — єръ и текстъ на тай начинъ говори: „аще же, єже жити ми тѣломъ, сїє плодъ дѣла, εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ, τοῦτο μοι καρπὸς ἔργον, si vero vivere in carne, hoc mihi fructus laboris. — А толковательь каже да то значи то: да му є и животъ іоштъ нужданъ, да може за хрістіанство више задобити; ако бы и желіо што скоріе умрѣти. —

ГЛАВА II.

С. 3. — — него понизношѣу чините један другога већег од себе.

„Понизность“ неизражава оно, што є у оригіналномъ тексту речено „τῇ ταπεινοφροσύνῃ смирено-мудріемъ.

Ако ніе добра сложена ова славенска рѣчь, а оно се могло у такомъ случаю раставити и рећи: са смиреномъ мудрошћу — то бы болѣ дало смысао оригіналне рѣчи грчке, него ли „понизность,“ коя ніе увѣкъ мудра. —

С. 8. Понизио сам себе поставши послушан до саме смрти, а смрти крстове.

Изъ овога израженія „смрти крстове“ излази то, да є крсть умро: а не Христосъ; єръ кадъ се каже „смрть н. п. Петрова, Павлова,“ — онда се разуміе, да є Петаръ умро, и Паво: тако дакле и „смрть крстова“ значи, да є крсть умро. — Мы вѣруемо, да є Христосъ умро на крсту, дакле да се овдѣ подразумѣва смрть Христова; а кадъ питамо каквомъ є смрти умро, онда кажемо, да є крстномъ. Дакле овдѣ є требало рећи смрти крстне; а то се може рећи, као што се говори и „крстно име.“ — Ту ништа непомаже „крстовъ данъ,“ єръ овдѣ є притяжаванѣ изражено, а кодъ смрти Христове треба да се изрази каквоћа. Тай преводъ овога текста био бы добаръ за Еретике Хацицаре, кои вѣрую само у крсть а не у Христа; а за насъ православне такавъ є, да морамо окретати главу одъ нѣга. —

С. 27. Јер бјеше болестан до смрти.

То значи да є или цѣлогъ свогъ живота болестанъ био свеєднако, или одъ некога извѣстногъ времена, докъ ніе умро. — А текстъ некаже тако, него каже, „ибо болѣ близъ смерти *καὶ γὰρ ἐσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ* etenim infirmatus est proxime morti, єръ бѣше болестанъ на смрть.

ГЛАВА IV.

С. 6. Господ је близу.

Ово по грчкомъ оригіналу, и Славенскомъ и Латинскомъ преводу спада на 5. стихъ. — Чега се дакле држао овдѣ преводитель у дѣленю стихова? —

С. 13. Све могу у Исусу Христу који ми моћ даје.

„Моћ“ се дае ондѣ, гдѣ нема моћи; а гдѣ има моћи, ту се моћь подкреплява. Апостолъ Паво, као Апостолъ Хрістовъ имао є моћи, него онъ каже, да га є Хрістосъ подкреплявао. — А тако и тектъс говори „ѿ укрѣплающемъ ма, ἐνδυναμοῦντί με corroburante“ кои ме подкрѣплява. —

С. 17. Не као да тражим дара, него тражим рода који се множи на корист вашу.

Тко непогледа найпріе у грчкій текстъ, или Славенскій, или другій какавъ преводъ, тай неможе знати какавъ „родъ“ тражи Апостолъ Паво. —

КО КОЛОСАЄМЪ ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА.

ГЛАВА II.

С. 2. да се утјеше срца њихова, и да се стегну у љубави и у свакоме богатству пунога разума, на познање тајне Бога и Оца и Христа.

„Стегнути се у любови“ значи по особитомъ свойству Србскога єзыка: штедльивъ быти у любави, или другачіе рѣчи: нелюбити. — У тексту стои „снємшихъ сѧ въ любви συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ compactorum in charitate, с'єдинѣна или споена у любави, дакле могло се рѣчи „да се утѣше срца ньіова с'єдинѣна у любави и т. д.

С. 3. У којој је све благо премудрости и разума сакривено.

Овдѣ преводитель односи повратно мѣстоименіе „кои“ на тайну, и тымъ начиномъ добыва овай стихъ то значенѣ: да є све благо премудрости и разума у тайни.

— А то неможе быти; єръ мы знамо, да є у Хрісту сва премудрость и разумъ. Требало є дакле рећи „У коме є,“ а не „у коіой є“ а тако и текстъ говори „въ немже ἐν ὧ in quo“ кое се по толкованю односи на Хріста, а не на тайну. —

С. 13. поклонивши нам све гријехе.

Кадъ се коме шта покланя, онда онай, коме се покланя, по значеню те рѣчи, добія оно, што му се покланя. — Овдѣ намъ се покланяю сви грѣси, дакле су грѣси по овоме преводу наши; єръ су намъ поклонѣни, — и мы немамо никоме ништа одговарати за то, што грѣшимо, дакле подноси намъ да грѣшимо. Валя да бы болѣ было, да є рекао „простивши намъ све грѣхе онда бы се разумѣвало, да неморамо казнѣни быти за оно, што смо грѣшили. —

С. 19. — — и расте за раст Божиј.

„Расте за раст Божиј,“ то ће свакій простъ Србинъ тако разумѣти, да расте за дрво божіе, кое се зове растъ. — Овдѣ є требало рећи, да расте за растенѣ божіе. То бы се разумѣло, да расте у већину, нити бы се могло разумѣти дрво, кое се зове „растъ.“ —

ГЛАВА IV.

С. 3. Молећи се и за нас у једно да нам Бог отвори врата ријечи, да проповиједамо тајну, за коју сам и свезан.

„Свезанъ быти“ за што незначи само узрокъ, збогъ кога є тко свезанъ; него значи и оно орудѣ, кое везаногъ уза се држа, и недопушта му одъ себе помакнути се. Тако се каже свезанъ за колацъ, за дрво,

за ясле, и т. д. „за коју сам и свезан“ то значи, коя ме везана уза се држи, и недопушта одъ себе удалити се. — А то ніе хтѣо Апостолъ Паво рећи; него є то мысліо, да є проповѣданѣ тайне узрокъ, што є свезанъ. И то є требало и у преводу изразити тако, да се неможе друго што мыслити. Текстъ вели „єѧже ради, δὶ ὃ, propter quod“ дакле „збогъ кое самь свезанъ.“ Ово бы израженіе препрѣчило путъ свакомъ другомъ толкованю. —

КЪ СОЛУНЯНИМЪ ПОСЛАНІЕ ПЕРВО СВЯТАГО АПОСТОЛА ПАВЛА.

ГЛАВА II.

С. 2. — — ослободисмо се у Богу својему.

Ослободити се у коме, то значи: кадъ се тко нашъ ослободи тако, да и насъ може ослободити, онда се може рећи да се и мы у нѣму ослободисмо, н. п. ослободіо се Кнезъ Србскій одъ Турака, и у нѣму се ослободисмо и мы, кои смо подъ кнежевомъ власти. А кадъ се узима у томъ смыслу, да се тко охрабріо; онда се неговори „ослободисмо се и мы у нѣму, него съ ньиме или ньиме,“ или кое є по свойству єзыка Србскогъ іоштъ болѣ у дѣйствителномъ залогу „онъ насъ ослободи“ као што и овдѣ текстъ вели „дерзнухомъ о Бозѣ нашемъ ἐπαῤῥησιασάμεθα ἐν τῷ Θεῷ ἡμῶν, libertate usi fuimus in Deo nostro, — усудисмо се по Богу нашемъ, или ослободи насъ Богъ нашъ. — Єръ ту се разумѣва, да су помоћу божіомъ ослободили се казивати.

С. 10. Ви сте свједоци и Бог како свети и праведни и без кривице бисмо вама, који вјеруете.

Овимъ израженіемъ означава се то, да су Апостоли были свети, праведни, и безъ кривице само према Со-

лунянима; а то се неслаже са званіемъ Апостолскимъ, по коме су они морали такови быти у свима своимъ дужностима, кое су имали према Богу и ближнѣму. — Кадъ су они были у Солуну, они су были у свимъ своимъ поступцима свети, и праведни; нити су они за любовь Солуняна могли быти неправедни према Богу, или другима, кои су были невѣрни. У преводу овоме сужено є понятіе светости, правде и некривице Апостолске тимъ, што є речено да су они свети и праведни и безъ кривице были оныма кои вѣрую. Зато є у тексту употреблѣно то све у нарѣчію „преподобно, и праведно, и непорочно, ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν, sancte et juste et inculpate,“ свето, и праведно, и безгрѣшно; да се покаже да се те добродѣтельи односе на цѣо животъ Апостола, а не само на поведенѣ ньово према Солунянима. Єръ да ніе тако разуміо Апостолъ Паво, онда небы рекао да є и Богъ свѣдокъ, него бы рекао да су они сами свѣдоци, како су се према ньима владали. Можда бы се болѣ изразіо смысао текста, и болѣ бы се слагало съ толкованѣмъ текста, да є речено „вы сте свѣдоци и Богъ, како смо се свето и праведно, и безгрѣшно владали кодъ васъ, кои вѣруете.“ —

С. 12. Молисмо и утѣшавасмо, и свједочисмо вам да живите као што се пристои Богу, који вас је призвао у своје царство и славу.

„Живѣти, као што се пристоји Богу,“ то значи живѣти онако, као што Богъ живи; а то ніе могуће; єръ св. Писмо каже „нитко ніе светъ; него єданъ Богъ.“ А да то значи тако, види се и одтуда, што се то свакиданъ говори о людима различите струке, тако се каже учителю „живи, као што се пристои учителю,“ Свештенику „живи као што се пристои Свештенику,“ и т. д. — Овдѣ текстъ невели то, него каже да живе тако, да

се покажу, да су достойни были, да ій Богъ призове у царство свое, и славу. „Достойнѡ Богꙋ ἀξίως τοῦ Θεοῦ, digne Deo,“ достойно Бога, тако се сачинява и у Грчкомъ оріґіналу „τοῦ Θεοῦ,“ а не „τῷ Θεῷ.“ Па бы се то разумѣвало, да треба да тако живе, да се покажу, да су достойни были, да ій Богъ призове. —

С. 15. — — и који се своијем људима противе.

У тексту стои „и всѣмъ человѣкомъ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, et omnibus homilibus,“ и свима людима.

ГЛАВА III.

С. 1. наумисмо сами остати у Атини.

Друго є „наумити“ остати: а друго є „за добро наћи“ остати: ово намъ дае понятіе правогъ останка; а оно намъ дае понятіе намышлѣногъ, али у дѣло неуведенога останка. — Апостолъ Паво и Силванъ остали су доиста у Атини, кадъ су послали Тимотія къ Солунянима; дакле овдѣ є требало изразити понятіе правога останка; у тексту стои „благоволихомъ εὐδοκήσαμεν bene visum est nobis“ свидило намъ се. —

ГЛАВА IV.

С. 14. јер ако вјерујемо, да Христос умрије и васкрсе, тако ће Бог и оне који су умрли у Исусу довести с њим.

„Исус“ є име дано Спасителю нашемъ по човечеству; а „Хрістосъ“ значи Помазаника божія. Ова имена немогу се по вольи мѣняти; него гдѣ кое стои у тексту, ту га треба и употребити. — Овдѣ у

тексту стои на обадва мѣста „Іисусъ“ дакле тако є требало и превести „Іисусъ во Іисусѣ *Ἰησοῦς διὰ τοῦ Ἰησοῦ*, Jesus per Jesum“ дакле и на првомъ мѣсту требало є рећи „Іисусъ“ као и на другомъ што є речено „у Исусу.“

ГЛАВА V.

С. 3. Јер кад реку мир је, и нема се шта бояти.

„Нема се шта бояти“ то се односи на треће лице єдинственогъ броя, и ніе неопредѣлено речено. А кадъ се овака описиваня употребляваю на мѣсто суштествителны, коя се неопредѣлено употребляваю, онда и она мораю быти неопредѣлено. Овдѣ се разумѣва „безопасность,“ дакле требало є рећи „ніе се ничега бояти“ или могло се и са суштествителнымъ изразити, као што у тексту стои „утвержденіе *ἀσφάλεια* securitas,“ безопасность. —

КЪ СОЛУНЯНОМЪ ПОСЛАНІЕ ВТОРОЕ СВЯТАГО АПОСТОЛА ПАВЛА

ГЛАВА I.

С. 4. Тако да се ми сами хвалимо вама, црквама Божијима.

Ово се мора тако разумѣти, да се Апостоли сами хвале ньима, кои су цркве Божіе. — А то ніе смысао текста, кои говори ꙗкоже самѣмъ намъ хвалитисѧ ѡ васъ въ церквахъ божїихъ, *ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ*, ut nos ipsos in vobis gloriari in ecclesiis Dei,“ тако, да се сами хвалимо у вама у црквама божіимъ. —

ГЛАВА III.

С. 2. И да се избавимо од безпутнијех и злијех људи.

У тексту стои „ѿ злыхъ и лѹкавыхъ человѣкъ *ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων* ab importinis et malis hominibus“ дакле по оригіналу грчкомъ требало є рећи „одъ незгодны и злы людій;“ — єръ о людима се некаже да су „безпутни.“ — Болѣ было да є речено: „и одъ неваляли и злы людій.“ —

КЪ ТИМОѲЕЮ I. ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА.

ГЛАВА I.

С. 4. Нити да гледаю на лажи и на тефтере од племена, којима нема краја.

Смѣшно є овдѣ чути, гдѣ се каже, да негледаю на лажи и на „тефтере одъ племена,“ — да є „родословлѣ“ „тефтеръ одъ племена,“ особито кадъ се опоменемо да наши люди само трговачке записнике зову тефтерима, и то се обично чує понайвише само у оной пословици, коя се употреблява о пропалици трговцу „кадъ трговацъ пропаде, онда премеће празне тефтере.“ — А іоштъ смѣшніе є, кадъ се опоменемо, да є тефтеръ књига, и да се овдѣ та књига употребила, гдѣ іой мѣста ніе; єръ у тексту стои *διφθεραὶ*“ кое бы значило „тефтере,“ него стои „и родословїемъ *καὶ γενεαλογίαις* et genealogiis“ и на родословля или порекла, а у Матею Гл. I. С. 1. гдѣ стои „књига родства *Βίβλος γενέσεος* liber generationis“ нема тефте-

ра, него є метнуто само „племе.“ А я мыслимъ, да є ондѣ требало изразити кньигу, а не овдѣ. — Я мыслимъ, да бы и мѣсто „лажи“ болѣ бы было рѣчи, „приповѣдке“ или „гаталице“ као што є речено у Гл. IV. С. 7. — єръ као што текстъ говори „баснемъ μύθοις fabulis“ то се разумѣва за оне приповѣдке, или гаталице, кое су Іудеи у свою Богословію попріимали, коима су додавали и то доказиванѣ, да они одъ отца Аврама произлазе; и то є та кньига порекла, или читуля предака. —

ГЛАВА III.

С. 1. Истинита је ријеч; ако ко владичанства жели, добру ствар жели.

Я мыслимъ да є „стварь“ друго, а друго є „дѣло,“ — и зато бы рекао по моме мнѣнію, да овдѣ ніє добро употреблѣна та рѣчь „стварь,“ него бы болѣ было рѣчи „дѣло“ или „посао;“ єръ епископованѣ ніе „стварь“ него є „посао,“ „служба.“ — А тако и текстъ говори „добра дѣла желлетъ, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ pulchrum opus desiderat,“ лѣпо, или добро дѣло жели; єръ грчко „ἔργου“ у правомъ смыслу значи „дѣло.“

С. 5. А ако ко не умије својијем домом управљати, како ће се моћи старати за цркву Божију?

Я мыслимъ, да овдѣ овай савезъ „а“ ніе на своме мѣсту, него бы требало рѣчи „єръ“ кое се кадишто мѣсто славенскога „же“ и грчкога „δὲ“ може употребити, као овдѣ, али не свагдѣ. —

ГЛАВА IV.

С. 8. јер тјелесно обучавање мало је корисно; а побожност је корисна за свашта.

Я мыслимъ, да бы се болѣ изразіо смысао текста, да є речено мѣсто „мало,“ „за мало;“ єръ то бы одговарало болѣ и са везаномъ са овымъ, другомъ предложеню у коме стои „за свашто“ а тако и текстъ говори „вмалѣ πρὸς ὀλίγον ad modicum,“

ГЛАВА VI.

С. 13. -- — који свједочи за владања Понтија Пилата добро признање.

„Признанѣ“ є друго, а друго є „исповѣсть.“ Признанѣ є кадъ човѣкъ у себи увиђа, да є ово, или оно тако, или да є што учиніо; а кадъ то, што у себи признае, и изрече, или другимъ каквимъ знакомъ покаже, онда є исповѣсть. Овдѣ текстъ говори о томъ другомъ „исповѣданіє ὁμολογίαν confessionem“ дакле „исповѣсть“ а не „признанѣ.“ —

КЪ ТИМОТЕЮ II. ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА.

ГЛАВА IV.

С. 7. Добар рат ратовах, трку свршиx, вјеру одржах.

По свойству Србскогъ єзыка „трка“ има силу собирателнога смысла т. є. гдѣ се рече „трка“ ту се разумѣва, да ньи више трче, и то тако да се незна за-

што, и куда, него управо значи коекуда, као што є и вика, и лупа, и праска. — А кадъ тко съ више ньи трчи къ цѣли каквой у то име, да се покаже, кои ће найболѣ трчанѣ издржати, и найпріе до цѣли доћи; онда то већъ ніе „трка“ него є „утркиванѣ.“ Я мыслимъ, да бы овдѣ болѣ было рећи: „трчанѣ свршихъ,“ ако грчко „ὁδρόμος“ и значи кадкадъ и „утркиванѣ,“ и ако є и Апостолъ овдѣ и употребіо себе ономе, кои се утркуе; међутимъ онъ є хтѣо рећи то, да є онъ тако хитро и свойски трчао къ своіой цѣли, као да се съ киме утркивао, — то значи и „теченіє, τὸν δρόμον, cursum.“

С. 10. Јер ме Димас остави омиљевши му садашњи свијет, и отиде у Солун.

Я мыслимъ, да у овакомъ случаю, гдѣ се о прелазећемъ дѣйству подлога води рѣчь, и гдѣ непрелазеће дѣйство другогъ подлога улази у рѣчь, или умеће се, ту се немогу ова два различна дѣйства тако смѣшати, као да су єднакогъ значеня, него мораю се тако єдно съ другимъ успоредити у говору, да се одма види, кое се на кои подлогъ односи. — Овдѣ се каже: „Јер ме Димас остави омиљевши му садашњи свијет и отиде у Солун.“ — Овдѣ бы се морао изразити узрокъ, кога ради оставля Димасъ Павла, тако, да се истый распозна одъ другога дѣйства, а тай узрокъ у овомъ преводу „омиљевши му свијет“ незгодно се изражава съ тимъ причастіемъ „омиљевши,“ єръ є глаголъ „омиљети“ среднѣгъ значеня, и неда се у свакой форми добро уметнути међу израженія, коя су и другогъ, н. п. дѣйствителнога значеня. — Друго є кадъ се ово односи на єданъ подлогъ као н. п. „посрнувши паде,“ онда се може употребити и у овой форми; али овдѣ бы болѣ было по моме мнѣнію, да є речено „Ди-

масъ ме остави, што му омилѣ садашнїй вѣкъ, и отиде у Солунъ.

С. 16. У први мој одговор нико не оста са мном, него ме сви оставише да им се неприми.

Овдѣ се неразуміе, шта да имъ се не пріими. У Србскомъ єѣыку нема рѣчи, коіомъ бы се могло изразити понятіе оно, кое намъ дае ова рѣчь „вмѣнитися inputare,“ зато мы Србльи додаемо къ овой рѣчи „примити“ оно, чимъ се допунява оскудица у єзыку: и тай є додатакъ двострукъ, као што може понятіе быти двоструко, добро, или зло.“ — У првомъ случаю кажемо „примити за добро;“ а у другомъ „примити за зло.“ — Какавъ є гдѣ случай, онакавъ и додатакъ употреблавамо. — По моме мнѣнію требало є овдѣ рѣчи „да имъ се неприми за зло.“ — Єръ овако, као што є овдѣ употреблѣно безъ додатка, незначи ништа. —

КЪ ТІТУ ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА.

ГЛАВА II.

С. 7. А у свему сам себе подаји за угледъ добријех дјела, у науци цијелость, поштење.

У тексту има іоштъ єдна рѣчь „нетлѣніє, ἀφθαρσίαν incorruptotibilitatem, некварежность, коя є овдѣ у преводу са свимъ изоставлѣна. —

КО ЕВРЕЄМЪ ПОСЛАНІЕ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА.

Чивутима.

„Чифутъ“ є рѣчь турска, и тако име, кое су Турци издѣли народу Еврейскомъ. Нашъ народъ зове тако

оне Еврее, кои се и сада држе старога Завѣта. Апостолъ Паво ніе писао Чифутима, него є писао оныма, кои су по пореклу народномъ были Евреи, а по вѣри Хрістіани. И онда, кадъ є А. Паво писао то писмо, ніе было тога издѣвенога имена „Чифутъ,“ него є было право име „Евреи.“ Преводъ є овай подметнуо вѣку орігінала оно, што є много позніе надменость турска издѣла другима, а не онима, коима є А. Паво писао. То є тако, као да бы тко мѣсто „Хрістіани“ рекао у преводу Србскомъ „Каури.“

ГЛАВА V.

С. 3. И зато є дужан како за народне, тако и за своје гријехе приносити.

„Народни грѣси“ кадъ се каже, онда се мораю разумѣти она зла дѣла, коя савъ єданъ народъ изъ обычая свога чини, и по овыма се народнымъ грѣсима народи са рѣаве свое стране обилѣжаваю, и разликую єданъ одъ другога; єръ су тіи грѣси кодъ различиты народа различити, тадо исто, као што су имъ и добра свойства различита. — Гдѣ се ова рѣчь „народный“ употреби, ту є понятіе увѣкъ ограничено на онай само родъ людскій, кои єднымъ єзыкомъ говори; а овдѣ у тексту тога ограничаваня нема, него є понятіе шире изражено. — По моме мнѣнію болѣ бы было, да є речено „И ове є ради дужанъ како за люде, тако и за се приносити збогъ грѣхова“ єръ у тексту стои „διὰ ταύτην,“ кое се односи на „ἀσθένειαν“ слабость, то є дакле „ове ради“ т. є. слабости, а стои и „περὶ τοῦ λαοῦ“ т. є. „за люде“ —

ГЛАВА VI.

С. 17. За то и Бог кад шћаше нашљедницима обећања да покаже тврђу савјета својега, учини посредника клетву.

Я мыслимъ да то ніе добро Србски речено, нити изражава смысао текста. Ако є учиніо Богъ, да клетва посредуе, то онда валяда клетва неможе быти „посредникъ,“ него мора быти „посредница,“ и тако бы по моме мнѣнію болѣ было Србски „учини посредницу клетву.“ Али текстъ каже „ходатайствова клятвою, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, interoenit juramento,“ а то є, кадъ є Богъ хтѣо да покаже, да є нѣгова намѣра тврда, додао є и клетву, т. є. ніе само рекао, да ће остати тврда, него се и заклео. По моме мнѣнію болѣ бы се смысао текста изразіо да є речено „додаде и клетву;“ — єръ ово „учини посредника клетву,“ дае намъ врло удалѣно понятіе. —

ГЛАВА VII.

С. 3. Без оца, без матере, без рода, неимајући ни почетка данима, ни свршетка животу, а испоређен са сином божијим, и остаје свештеник до вијека.

Испоређати се или испоредити се значи по моме мнѣнію „єданъ до другога стати,“ али не зато, да се види тко є одъ кога и у чему претежніи; него зато да сви у реду заєдно стое. А овдѣ текстъ уподоблява Мелхиседека Сыну божіемъ, тога ради, што є Хрістосъ приміо Свештенство на се по чину Мелхиседеко-

ву: дакле овдѣ быва сравненіе, а сравненіе, мыслимъ, да се болѣ изражава са „успоредити се“ него ли са „испоредити се,“ као што се и говори „неможе се нитко съ ньимъ успоредити“ а испоредити се може сватко са свакимъ. — У тексту стои „„уподобленъ ἀφωμοιωμένος assimilatus“ то є „уподоблѣнъ,“ а ако се ова рѣчь неможе пріимити међу Србске, могло се употребити оно, што се у говору обычно употреблява „наликъ,“ и могло се рећи „и наликъ є на Сына божія, што остае Свештеникъ до вѣка.“ — Ово бы се болѣ слагало и са толкованѣмъ тога текста. —

С. 7. Али без свакога изговора мање благослови веће.

Изговоръ има мѣста ондѣ, гдѣ се тко збогъ чега окриви, или обѣди; а овдѣ ніе тай случай; него овдѣ значи, да є то, што се говори, истина, противу кое неможе нитко говорити, дакле болѣ бы было по моме мнѣнію, да є речено „безъ свакога противурѣчя“ или „противленя, као што стои и у тексту „прекословіѧ, αντιλογίας, contradictione“ и као што є та иста рѣчь у Гл. XII. С. 3. преведена. „Мање благослови веће.“ Овдѣ се незна, кое кога благосиля, єръ се може свакояко разумѣти. — Ово бы се избѣгло, да є она форма израженія задржана, коя є у тексту „меншеє ѿ болшагѡ благословлаєтсѧ τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται minus a praestantiore benedicetur“ манѣ се већимъ благосиля, или да є подлогъ напредъ метнутъ „веће благосиля манѣ.“ —

ГЛАВА X.

С. 24. И да разумјевамо један другога у подбуњивању к љубави и добријем дјелима.

Кадъ се каже, да тко кога подбунюе къ чему или на што, онда се изъ ове рѣчи „подбуньивати“ разумѣ-

ва, да то иде на зло. — Овдѣ, гдѣ є рѣчь о любави и добры дѣлы, нестои добро та рѣчь „подбуньиванѣ,“ єръ се тако некако разуміе, као да є любавь съ добры дѣлы заєдно, зло, кадъ се къ ньой подбунюе. — Я мыслимъ да бы болѣ было рѣчи онако, као што стои у тексту „во поощреніи *παραξυσμὸν* in provocationem“ а ово бы найболѣ было превести по славенскомъ преводу и рѣчи „у пооштраваню,“ єръ ако и значи грчко „*ὁ παριξυσμος*“ раздраживанѣ и разлучиванѣ; опетъ зато овдѣ се ни єдно ни друго неможе добро употребити; него бы болѣ было употребити „пооштраванѣ.“ —

ГЛАВА XI.

С. 10. Јер чекаше град који има темеље, којему је зидар и творац Бог.

У тексту стои „художникъ *τεχνίτης* artifex“ майсторъ, или као што се садъ пише и говори „вѣштакъ.“ А „зидаръ“ значи „*λιθοδόμος*“ или „*ἀρχιτέκτων*“ (Baumeister) смѣшно є и чути да є Богъ зидаръ. —

Изъ свега тога, што самь досада навео кодъ гдѣкои стыхова изъ Србскога превода Н. Завѣта Г. Вука С. К. могао є видѣти свакій онай, коме є милія истина, него ли пріятельство єдногъ или другогъ човѣка.

I. О ОНОМЕ, ШТО СПАДА НА ДУХЪ ОРІГІНАЛА.

а) Да се преводъ овай Србскій ніе равнао управо ни по оригіналу нити по коме другомъ преводу, не-

го на єдни се мѣсти држао Славенскогъ превода, а на другы грчкогъ, а на гдѣкои опетъ мѣсти ніе се држао ни єднога ни другога. Тако н. п. у Мат. 10. 12. у Славенскомъ преводу налазе се ове рѣчи „цѣлꙋйте єго глаголюще: миръ домꙋ семꙋ,“ — кое є у преводу Србскомъ употреблѣно овака „назовите јој (т. є. кући), мир овој кући,“ а у Грчкомъ орігіналу нема ништа више, него ἀσπάσασθε αὐτὴν, поздравите се съ ньомъ. Тако є изъ 13. 3. изоставлѣно у Србскомъ преводу: „Имѣяй уши слышати да слышитъ;“ изъ 29. 2. „гроба;“ изъ Іоанна, 21. 1. „воставъ изъ мертвыхъ,“ изъ Петровогъ посланія I. 3. 8. „благоутробни мудролюбцы;“ изъ Іудинога 1. 16. „нечестіемъ и законопреступленіемъ“ и іоштъ на више мѣста, оно, што се у Славенскомъ преводу налази, изоставлѣно є тога ради, што се у Грчкомъ орігіналу то неналази. Тако исто употреблѣно є изъ Дѣянія Апостолскій 18. 21. „Акила и Прискила осташе у Ефесу,“ — чега у Грчкомъ орігіналу нема, него се налази у Славен. преводу. Изъ Павлов. Послан. къ Тіту 3. 8. „Сыне Тіте“ што се у орігіналу неналази. А тако исто изъ Мат. 13. 30. изоставлѣно „жетеоци,“ а изъ 20. 35. „прегрѣшенія ихъ, τὰ παραπτεώματα αὐτῶν,“ кое є и у Славен. преводу и у Грч. орігіналу изметнуто. А додано є у 5. 45. „заповѣда“ и 21. 4. „зломъ смрти,“ неспоминюћи оно, што є назначено, да є додано, а ніе добро додано; као н. п. што є у А. Петра Послан. 3. 12. гдѣ и уши гледаю на молитву. — То исто свѣдочи и дѣленѣ текстова; тако кодъ Марка 6. 27. свршуе се по Грч. оріг. овымъ рѣчма „τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ“ и у Србскомъ преводу съ тымъ истымъ „главу нѣгову,“ а у слав. преводу продужуе се и далѣ „онъ же шедъ усѣкну єго въ темницѣ“ и ту се свршуе; а кодъ А. Павла у Посл. I. къ Корінтяномъ 7. 33. по Слав. преводу свршуе се овымъ рѣчма „раздѣлися жена и дѣва“ и по Србскомъ преводу

тако исто „друго је жена, а друго дјевојка“ а у Грчкомъ орігін. спадаю те рѣчи на 34.

А я тако судимъ, да онай, кои преводи св. писмо на другій кои єзыкъ, морао бы по правилу преводити изъ орігінала; ако ли ніе вѣштъ у толико єзыку орігінала, онда бы требало да избере преводъ, кои є найбольи, кои є примлѣнъ у нашой цркви, и кога є превода єзыкъ нѣму у власти, па да се тога држи, и да каже свѣту, да є нѣгово дѣло преводъ превода овога или онога, кога се онъ држао. —

б) Да у овай преводъ ніе пренешенъ свуда духъ онога времена, кадъ є орігіналъ писанъ; єръ су особитости, кое су се у єзыку обычаю ондашнѣгъ вѣка налазиле, незгодно замѣнѣне са особитостима нашегъ вѣка и нашегъ Србскога єзыка. Тако н. п. у Мат. 8. 29. мѣсто „τί ἡμῖν καὶ σοὶ“ что намъ и тебѣ quid nobis et tibi метнуто є: „што є теби до нас“ — у 11. 25. мѣсто „исповѣдамъ ти се“ „славим те,“ у 16. 22. „Боже сачувај“ мѣсто „милостивъ ти Господе!“ — (Богъ съ тобомъ) у 18. 14. мѣсто „предъ отцемъ вашимъ“ „оца вашега,“ у 26. 49. мѣсто „радуйся рави!“ „добро ютро.“ А у 27. 29. мѣсто „радуйся царю Іудейскій“ „помоз Бог царе Јудејски!“ — кодъ Мар. у 9. 3. мѣсто „бѣлилника“ „бјелиља,“ кодъ А. Павла у посл. І. къ Корінтяномъ 14. 11. мѣсто „иноязычникъ“ „нијемац,“ изъ чега се види, да се преводъ ніе равнао по особитостима єзыка и обычаева онога времена, кадъ є новый завѣтъ писанъ.

А я мыслимъ, да грѣши свакій онай преводитель, кои подмеће времену орігінала другій начинъ мишлѣня, осѣћаня и говора. Како бы было н. п. да тко преводећи Старый Завѣтъ, оно мѣсто изъ Іисуса Новина (Г. Х. С. 12. 13.) гдѣ се говори „да стане сунце према Гаваону“ преведе овако „стани земльо према Гаваону.“ — А тако є исто и то, кадъ тко пре-

водећи Новый Завѣтъ ова мѣста: „радуйсѧ рави“ (Мат. Гл. 26. С. 49.) или „радуйсѧ царю Іудейскій“ Г. 27. С. 29 преведе овако „добро ютро рави, помоз Бог царе Іудейски,“ — или мѣсто „бѣлника“ Мар. Гл. IX. С. 3. „бѣлиля“ као што є превео Г. В. С. К. То є смѣса вѣкова и Народа, коя се неда тако лако оправдати.

в) Да нису рѣчи свакога еванѣелиста вѣрно задржане. Тако у Мат. 24. 51. ове рѣчи *καὶ τὰ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει*“ преведене су овако „и даће му плату као и лицемјернима,“ а кодъ Луке 12. 46. те исте рѣчи „*καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίσων*“ (осимъ те єдне) преведене су овако „и дијел његов метну ће с невјернима.

А я држимъ, да она мѣста орігінала, у коима су еванѣелисти єдне и исте мысли єднымъ истымъ рѣчма описали, мораю и у преводу єднымъ и истымъ рѣчма описана быти; єръ кадъ се тако єднака мѣста другимъ рѣчима преводе, онда се удалява єданъ еванѣелистъ одъ другога у приповѣданю противу правила херменевтически.

г) Да су изражаи испремѣштани. Тако су н. п. кодъ Мат. 6. 10. рѣчи оченаша испремѣштане; єръ на мѣсто „ὡς ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ꙗкѡ на небеси и на земли“ стои у Србскомъ преводу „и на земльи као на небу“ у 18. 22. мѣсто „седамдесѧть кратъ седмерицею“ седамъ пута седамдесетъ и т. д.

А я мыслимъ, да се мораю и у преводу понамѣштати изражаи онымъ истымъ редомъ, коимъ су понамѣштани у орігіналу; єръ кадъ се испремѣштаю, може се лако догодити, да сила изражая паде ондѣ, гдѣ іе ніе мысліо писатель метнути.

д) Да се ніе пазило на оно, што є у орігіналу речено опредѣлѣно или неопредѣлѣно, отрицателно или

положително. Тако кодъ Мат. 3. 13. „τοῦ βαπτισθῆ ναι αὐτοῦ крестисѧ ѿ негѡ“ у Србскомъ преводу „да се крсти“ у 5. 18. мѣсто „ἕως ἂν παρέλθῃ дондеже прейдетъ“ докле небо и земља стои, у 14. 27. мѣсто „θαρσεῖθε дерзайте“ небойте се, кодъ А. Павла 4. 2. къ Коринтяномъ Посл. I. „од пристава се нетражи више ништа,“ мѣсто „иште се одъ приставника.“

А я мыслимъ да несміе постати неопредѣлено у преводу оно, што є у орігіналу опредѣлено, нити сміе постати положително оно што є у орігіналу отрицателно.

е) Да ніе свако понятіе онако пренешено у Србскій єзыкъ, као што є изражено у орігіналу. Тако є кодъ Мат. 1. 1. мѣсто „βύβλος γενέσεως“ племе; у 4. 16. мѣсто „свѣтъ“ видјело; у 6. 1. мѣсто „милостыня“ правда; — у 10. 35. мѣсто „разлꙋчити человѣка отца своего“ да растави човјека од отца његова, и тако є на више мѣста, као што се у примѣтвама могло видити.

А я држимъ, да у вѣрномъ преводу несміе быти ни єдно понятіе ни веће ни манѣ, ни шире ни уже, ни выше ни ниже, него што є у орігіналу: дакле да се неможе ни промѣнити ни изоставити ни додати ништа, ма бы то и найманѣ што было.

II. О ТОМЪ ШТО СЕ ЄЗЫКА ТИЧЕ.

а) Да нису у Србскомъ овомъ преводу све рѣчи по правомъ своемъ значеню употреблѣне. Тако кодъ Мат. у 4. 13. „међа“ мѣсто „краева,“ 15. „незнабошци“ мѣсто „язычницы,“ у 5. 3. „пустити“ мѣсто „одпутити,“ 41. „потјера“ мѣсто „натѣра,“ у 6. 1. „правда“ мѣсто „милостыня,“ 16. „лупежи“ мѣсто „тати, крадци,“ у 11. 28. „уморени и натоварени“ мѣсто „кои се тру-

дите у кои сте обтереćени,“ у 20. 32. „уставити се“ мѣсто „стати,“ у 21. 35. „засуше камењемъ,“ у 26. 17. „пријеснијех хлѣбова“ мѣсто „опрѣсночный,“ С. 41. „срчан“ мѣсто „бодаръ;“ кодъ Луке у 1. 40. „честитати“ мѣсто „поздравити се,“ у 2. 1. „препише“ мѣсто „попише“ 32. „обасяти“ мѣсто „обявити, открити;“ 4. 16. „одрастао“ мѣсто „воспитанъ, одгаенъ,“ 7. 43. „поклони“ мѣсто „опрости,“ 12. 14. „кмет“ мѣсто „діоцъ или дѣліоцъ,“ — 19. 21. „тврдъ“ мѣсто „жестокъ.“ — У Дѣяніяма Апост. 2. 29. „Старјешина“ мѣсто „патріархъ“ или „прадѣдъ,“ а кодъ А. Петра у I. Посл. 5. 1. „Старјешина„ мѣтсто „состарѣй,“ кодъ А. Іоанна у 3. 8. „раскопати“ мѣсто „разрушити“ и тако на више мѣста. —

А я судимъ, да се у преводу св. Писма мора свака рѣчь употребити по правомъ своме значеню, и мора се тако намѣстити у изражаима, да по положаю своме неизгуби то свое право значенѣ.

б) Да су изоставлѣне или у незгодной форми употреблѣне рѣчи, кое се небы смѣле изоставити нити промѣнити. Тако є кодъ Іоанна у 5. 45. изоставлѣно. „я“ него є само речено „немислите да ћу вас тужити“ а требало є овдѣ подлогъ тай „я“ явно изметнути; єръ и другій, съ коимъ се успоређуе, явно є изметнутъ. — Кодъ Мат. у 18. 25. стои „га“ мѣсто „нѣга“ у Дѣяніяма у 1. 7. „сад“ мѣсто „време“ и т. д.

А я мыслимъ, да оне рѣчи, кое као явный подлоъ или предметъ долазе у изражаима, немого се изоставити, нити другачіе употребити, него тако, да се та самосталность ньима у говору одма покаже.

в) Да нису тако употреблѣне оне рѣчи, кое имаю више значеня, да се може одма разумѣти у каквомъ ій смыслу треба узети. Тако н. п. кодъ Мат. у 7. 16. „по родовима ньиховијем познаћете их,“ кодъ А. Павла у Посл. къ. Римляномъ 11. 21. „Јер кад Бог рође-

нијех грана те поштедје,“ у Посл. къ Філіп. 4. 17. тражимъ рода и т. д.

А я мыслимъ, да се мораю тако употребити оне рѣчи, кое имаю више значеня, да се разумію одма, како се прочитаю, онако, као што ихъ треба у коме случаю разумѣти; а гдѣ то неможе быти, онда бы се морале замѣнити другимъ згодніимъ рѣчма.

г) Да су употребляване рѣчи, кое врѣђаю Стидльивость и простоту нарави, и кое се могу окретати на шальивость, подсмѣванѣ и злу страну. Тако кодъ Мат. у 1. 18. мѣсто „обрѣтеся имущи во чревѣ отъ Духа Святаго“ нађе се да є трудна одъ духа светогъ, 20. мѣсто „и рождшеся бо во ней“ оно што се у ньой заметнуло, 23. мѣсто „се дѣва во чревѣ приметъ“ сто дјевојака ће затрудњети, у 2. 1. мѣсто „волсви“ мударци. у 4. 8. „опет узе га ђаво“ — у 5. 9. кои мир граде, у 14. 4. „неможеш ти ње имати,“ у 15 4. „кои опсуе отца или матер,“ 19. „курварства,“ у 18. 7. „кроз кога долази саблазњ,“ кодъ Луке у 1. 22. „намигиваше имъ,“ 36. „и она затрудње сином,“ у 24. 18. „црквар;“ кодъ А. Павла у посл. I. къ Корин. 5. 6. „добре смо дакле воље једнако,“ у 10. 5. „и робимо сваки разум,“ у Посл. къ Філіпісіемъ 2. 8. „смрти крстове;“ у Посл. къ Колос. 2. 2. „да се стежу у љубави,“ 19. расте за раст божиј; у 4. 3. „за кою сам свезан;“ у Посл. I. къ Тимот. 1. 4. „тефтери од племена;“ у Посл. II. 4. 7. „трку свршиx;“ Послан. къ Євреемъ 10. 24. у подбуњивању к љубави, у 11. 10. „којему је зидар и творац Бог.“

А я мыслимъ, да се мораю избѣгавати у Србскомъ преводу св. писма оне рѣчи, кое подноси стидльивость и простота нарави Србске, и са свимъ изоставити се оне, кое се могу или зле намѣре, или изъ несташности окретати и толмачити на шальивость, подсмѣванѣ, или на другу какву злу страну. Ніе истина да се крѣпи карак-

теръ народа тако, ако се онъ навикне на то, да слободно безъ свакогъ стида о свачему и на свакомъ мѣсту говори и слуша оне рѣчи, кое су као непристойне обилѣжене у єзыку. Пріе бы се могао рећи, да такавъ навичай води народъ къ ненаравности (иморалитету). Што вршняци могу говорити међу собомъ; то немогу говорити и неговоре предъ старіима, и предъ млађима одъ себе; што пѣваю Срби на свадби то непѣваю на слави крстнога свога имена; што у подскочицама подноси; то неподноси у цркви. Има у животу Народа наравности, има озбильности, има светинѣ, и тко о томе говори народу, мора говорити наравно (морално) озбильно, свето, ако не иде на то, да свему томе побіе цѣну у народу. —

д) Да су употреблѣне у овомъ Србскомъ преводу и онаке рѣчи, изъ кои се може извести така наука, коя є противна нашой православной вѣри и цркви. Тако у посл. Петра 5. 1. назива се св. Петаръ „Старѣшина" мѣсто сустаріи; кодъ А. Павла у Посл. I. къ Корін. 3. 15. „спасти се као крозъ огањ." У посл. къ Галат. 1. 17. „Нити изиђох у Јерусалим к старијима Апостолима од себе," 1. 4. „покоренъ закону."

А я мыслимъ да се несмію употребити ни заглаву у преводу св. писма таке рѣчи, или изражаи, кои осимъ тога што непоказую правый смысао текста, по сили обычнога значеня свога, могу насъ навести и на то, да се посумняно о истинитости оне науке, по коіой се наша православна црква разликуе одъ други. И тко таке рѣчи употреблява, тай иде на руку или нехотице оныма кои се противе нашой правой вѣри и цркви.

Умоляваю се п. н. читательи, да имаю любовь поправити овдѣ назначене штампарске погрѣшке пре, него што почну читати саме Примѣтве.

Страна	Стихъ	редъ	мѣсто:	читай:
31	17	2	var,	bar.
37	25	3	redelere	reddere.
39	30	2	ди	да.
41	25	4	daminantur,	dominantur.
43	13	5	различита	различито.
45	33	4	тако	така.
49	10	—	потражити	постражити.
„	49	5	радуся,	радуйся.
57	4	3	pouerit,	poterit.
58	4	6	преходећемъ	предходећемъ
59	4	9	ерат sum	erant cum
59	11	3	вашјем,	вашијем
60	9	10	узпроповѣди	узпроповѣда.
63	1	9	мѣста	мѣсты
64	27	11	ими	има
„	„	„	Ѿ	ѡ
„	„	„	пречестити се,	причестити се
66	18	„	ајвља	јавља
„	„	4	igetur	igitur,
„	„	„	exhortens	exhortans,
„	„	„	evangelirabat	evangelizabat.
68	—	1	дружника,	дужника.
69	40	1	молваше	молвяше,
72	21	3	claudas.	claudos.
74	—	2	tuce,	tuae
75	16	3	castigam,	castigans.
86	32	3	tendente	tondente.
88	12	4	у	
89	5	2	хвалитеся	хвалится
101	2	—	да се између,	да се извади између вас и п.
107	2	5	обминули,	обманули.
108	10	—	а кае,	а кад
115	—	13	другима,	другимъ.
„	22	8	толкователь каже,	толкователь нека каже
117	13	4	Ѿ	ѡ
„	„	5	corroburante	corroborante.
121	15	2	homilibus,	hominibus.
123	4	10	стои	нестои.
126	—	8	употребіо	уподобіо.
127	7	2	incorruptotib,	incorruptibilitatem.

Страна	Стихъ	редъ	мѣсто:	читай:
128	3	6	тадо	тако.
131	—	9	разлучиванѣ,	раслюћиванѣ.
133	б	3	у єзыку обычаю,	у єзыку и обычаю.
134	—	4	бѣлника,	бѣлилника.
135	е	5	отца,	на отца.
136	—	1	у кои сте,	и кои сте.
„	б	10	немого се,	немогу се.
137	—	6	онда,	ондѣ. —
„	г	7	сто,	ето.
„	„	8	дјевојака,	дјевојка
„	„	23	подноси	неподноси.
„	„	25	или зле,	изъ зле
138	—	4	могао,	могло:
„	д	15	на руку или,	на руку хотимице или и пр.

У ВЕНЦУ

КНЬИГОПЕЧАТНЯ І. К. СОПРОНА,

1852.

Израђено у књиговезници
ДРАГ. М. ПЕТКОВИЋА
БЕОГРАД VI. Адм. Вуковића 86